ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายรามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ ขันธศิริ	- ผู้เชี่ยวชาญในด้านการสอนเครื่องสาย และร่วมก่อตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - อาจารย์พิเศษคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากว่า 40 ปี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รังสิพันธุ์ แข็งขัน	- ผู้เชี่ยวชาญทั้งดนตรีไทยและสากล ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติดนตรี - อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากว่า 20 ปี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์	- ผู้เชี่ยวชาญทั้งดนตรีไทยและสากล ทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติดนตรี - อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ผู้ช่วยคณบดี ฝ่ายงานวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - ประสบการณ์ในการเป็นครูดนตรีมากว่า 10 ปี

และได้รับการตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องของ "แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรี" โดยพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลก่อนสัมภาษณ์ สำหรับลูกศิษย์โดยตรงและผู้ที่อยู่ในวงดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1

"คุณลักษณะความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ"

สำหรับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ครั้งที่ของการสัมภาษณ์ ☐☐

ชื่อบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี ในการสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1 ครอบครัวของท่านมีใครที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ท่านทางด้านดนตรีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

1.2 ในครอบครัวของท่านมีสภาพแวดล้อมใดที่เอื้อต่อการเรียนดนตรีของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

1.3 ก่อนที่ท่านจะได้เข้ามาสู่วงการดนตรีอย่างจริงจัง ท่านได้เรียนในศาสตร์ใดมาก่อนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

1.4 ช่วงเวลาใดที่ท่านได้เข้าสู่เส้นทางของดนตรีอย่างจริงจัง

.....

.....

ท่านสามารถเข้ามาในเส้นทางดนตรีด้วยวิธีการใด มีเหตุการณ์ใดบ้างในช่วงนั้น

.....

.....

ตอนที่ 2 ภาพรวมของครูดนตรีในปัจจุบันนี้ จากมุมมองของท่าน คิดว่ายังขาด หรือต้องการพัฒนาในสิ่งใดเป็นพิเศษหรือไม่ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

ตอนที่ 3 ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

3.1 ท่านปฏิบัติตนต่อศิษย์อย่างไรทั้งในฐานะศิลปิน และครูสอนดนตรี

- ทางด้านกิริยา และความประพฤติตนในฐานะครู

  .....

- ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อศิษย์

  .....

- ทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การให้ความเป็นกันเองต่อศิษย์

  .....

- การรับฟังความคิดเห็นของศิษย์

  .....

- เมื่อศิษย์มีความแตกต่างกันทางพื้นฐาน เช่น ฐานะ บุคลิคลักษณะนิสัย เป็นต้น

  .....

3.2 ท่านมีการฝึกฝนอบรมศิษย์ในด้านวินัย หรือด้านใดที่เกี่ยวกับการประพฤติ ปฏิบัติตนของศิษย์เป็นพิเศษนอกเหนือจากการให้ความรู้ในเชิงวิชาการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.3 ท่านดูแลทั้งสุขภาพ อนามัย และจิตใจของท่านในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

3.4 ท่านมีความเชื่อมั่นในความรู้ และสิ่งที่เป็นตัวตนของท่านมากน้อยเพียงใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

3.5 เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการเรียน ท่านแก้ปัญหาโดยใช้สิ่งใดเป็นที่ตั้ง เพราะเหตุใด

.....

.....

3.6 ท่านได้กระทำสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเองทั้งในฐานะศิลปิน และครูสอนดนตรี

.....

.....

3.7 ท่านมีการวางแผน หรือตั้งเป้าหมายในชีวิตของตนไว้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 4 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

4.1 ท่านมีการสอดแทรกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมให้กับศิษย์ในการเรียนการสอนบ้างหรือไม่ และสอดแทรกในลักษณะใด

.....

.....

4.2 ท่านคิดว่าคุณธรรม จริยธรรมของครูนั้นมีสิ่งใดที่ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

.....

.....

4.3 จากมุมมองของท่าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมของครูดนตรีในปัจจุบัน สิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว และสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องที่ควรได้รับการแก้ไข

.....

.....

4.4 เมื่อกล่าวถึงจรรยาบรรณของวิชาชีพครูดนตรีนั้น ท่านคิดว่าเรื่องใดที่ท่านได้ประพฤติปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ชัดเจน และท่านคิดว่าเรื่องใดบ้างที่ควรได้รับการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับตัวศิษย์

.....

.....

ตอนที่ 5 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

5.1 ครูที่ท่านได้เรียนด้วยตั้งแต่เริ่มเรียนดนตรีนั้น มีใครบ้าง

.....

.....

5.2 ครูดนตรีที่มีบทบาทในชีวิตของท่าน และส่งผลต่อวิชาชีพของท่านนั้นมีใครบ้าง เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

5.3 ครูดนตรีมีบทบาทในชีวิตท่านในแต่ละแง่มุมนั้น มีวิธีการถ่ายทอดความรู้นั้นให้กับท่านได้อย่างไร

.....

.....

5.4 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อประโยคที่ว่า “ครูต้องมีความรู้ และภูมิปัญญาในการสอนที่แท้จริง”

.....

.....

5.5 จากมุมมองของท่าน ควรต้องมีการเน้นย้ำในประเด็นใด ที่จะทำให้ครูดนตรีเกิดความรู้ หรือมีภูมิปัญญาในการสอนที่แท้จริงได้

.....

.....

5.6 นอกจากความรู้ที่ท่านได้รับจากครูดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในศาสตร์ใดอีกบ้างหรือไม่ที่ใช้ในการสอนดนตรี และท่านได้รับความรู้นั้นมาอย่างไร

.....

.....

5.7 ท่านได้นำความรู้ทั้งหมดที่ท่านได้รับมาจากทุกศาสตร์มาวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดสิ่งใดมาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพของท่านบ้างหรือไม่ และใช้ต่อในลักษณะใด

.....

.....

ตอนที่ 6 ด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

6.1 ท่านได้นำหลักจิตวิทยาแง่ใดเป็นพิเศษมาใช้กับการสอนดนตรีของท่านบ้างหรือไม่ ท่านใช้หลักใดและใช้ในลักษณะใด

.....

.....

6.2 ท่านสามารถใช้วิธีการสอนของท่านกับการเรียนดนตรีในรูปแบบใดบ้าง เช่น เชิงทฤษฎี เชิงทักษะ ฯลฯ และท่านใช้วิธีการที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่าไรในการสอนแต่ละรูปแบบ

.....

.....

6.3 ท่านได้นำความรู้จากศาสตร์ของดนตรีมาใช้ในการสอนดนตรีในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

6.4 หากท่านได้รับความรู้จากศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ท่านได้นำมาใช้ในการสอนดนตรีบ้างหรือไม่ และใช้ในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

6.5 ท่านมีความยืดหยุ่น หรือปรับแผนการเรียนของท่านในการเรียนกับศิษย์แต่ละคน แต่ละวิชาหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

6.6 จากมุมมองของท่าน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการสอนของครูดนตรีในปัจจุบัน สิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว และสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องที่ควรได้รับการแก้ไข

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2

"คุณลักษณะความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ"

สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

เลขที่แบบสัมภาษณ์ ☐☐

วัน/เดือน/ปี ในการสัมภาษณ์.....

ชื่อบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่งหน้าที่หลักในการทำงานด้านการสอนปัจจุบัน.....

ตอนที่ 1 พื้นฐานส่วนตัวในการเรียนกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปิน

1.1 ได้เรียนกับพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ตั้งแต่พุทธศักราชเท่าใด (ถึงเท่าใด)

1.2 เรียนกับพันเอกชูชาติ พิทักษากรในวิชาใดบ้าง และได้เรียนที่ไหน

ตอนที่ 2 ด้านบุคลิกภาพของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

2.1 พันเอกชูชาติ พิทักษากรปฏิบัติตนต่อท่าน หรือท่านรู้สึกอย่างไรต่อพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในฐานะครูสอนดนตรี

- ทางด้านกิริยา และความประพฤติของพันเอกชูชาติ พิทักษากรในฐานะครู

  .....

- ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร แสดงออกต่อศิษย์

  .....

- ทางด้านมนุษยสัมพันธ์ การให้ความเป็นกันเองของพันเอกชูชาติ พิทักษากรต่อศิษย์

  .....

- การรับฟังความคิดเห็นของศิษย์

  .....

- เมื่อศิษย์มีความแตกต่างกันทางพื้นฐาน เช่น ฐานะ บุคลิคลักษณะนิสัย ฯลฯ พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการแสดงออกที่เหมือน หรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

.....

2.2 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการฝึกฝนอบรมศิษย์ในด้านวินัย หรือด้านใดที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนของศิษย์เป็นพิเศษนอกเหนือจากการให้ความรู้ในเชิงวิชาการหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2.3 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการดูแลทั้งสุขภาพ อนามัย และจิตใจของท่านเองในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

2.4 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความเชื่อมั่นในความรู้ และสิ่งที่เป็นตัวตนของท่านมากน้อยเพียงใด และคิดว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

2.5 เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างการเรียน พันเอกชูชาติ พิทักษากร แก้ปัญหาโดยใช้สิ่งใดเป็นที่ตั้ง คิดว่าเป็นเพราะเหตุใดท่านจึงเลือกทำสิ่งนั้น

.....

.....

2.6 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้กระทำสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อตัวท่านเองทั้งในฐานะศิลปิน และครูสอนดนตรี

.....

.....

2.7 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการวางแผน หรือตั้งเป้าหมายในชีวิตของท่านให้ศิษย์รู้บ้างหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

3.1 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการสอดแทรกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมให้กับศิษย์ในการเรียนการสอนบ้างหรือไม่ และสอดแทรกในลักษณะใด

.....

.....

3.2 พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมที่ท่านสอนให้กับศิษย์ได้บ้างหรือไม่ มีกรณีใดบ้างที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งเหล่านั้น

.....

.....

3.3 จากมุมมองของศิษย์ มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการปฏิบัติตนของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรมของครูดนตรี ท่านมองว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว หรือมีสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องในตัวท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.4 เมื่อกล่าวถึง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพครูดนตรี ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร คิดว่าเรื่องใดที่ท่านประพฤติปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างชัดเจน และศิษย์ได้รับแบบอย่างในด้านจรรยาบรรณของวิชาชีพครูดนตรีมาจากท่านบ้างหรือไม่ และได้ในลักษณะใด

.....

.....

ตอนที่ 4 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

4.1 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความเข้าใจในเนื้อหาที่ใช้สอนอยู่ในระดับใดในความคิดของศิษย์ และเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

4.2 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ในฐานะครูดนตรีที่มีบทบาทในชีวิตของศิษย์ในการให้ความรู้ทางดนตรีในระดับใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

4.3 ความรู้ที่ได้รับจาก พันเอกชูชาติ พิทักษากร ส่งผลต่อวิชาชีพของศิษย์บ้างหรือไม่ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

4.4 ศิษย์มีความเชื่อมั่น และสามารถรับรู้ว่าพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ในวิชาที่ท่านสอนมากน้อยเพียงใด เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น (ยกตัวอย่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องหมายแสดงความรู้ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ที่ศิษย์ได้รับรู้ หรือได้สัมผัส)

.....

.....

4.5 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อประโยคที่ว่า "พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความรู้ และภูมิปัญญาในการสอนที่แท้จริง"

.....

.....

4.6 นอกจากความรู้ในศาสตร์ทางดนตรีที่ศิษย์ได้รับจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร แล้ว ยังมีความรู้ในศาสตร์ใดอีกบ้างหรือไม่ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ใช้ในการสอนดนตรี

.....

.....

4.7 ศิษย์สามารถนำความรู้ทั้งหมดที่ท่านได้รับมาจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์ใดก็ตามมาวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดการต่อยอดจากความรู้ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้มอบให้ได้หรือไม่ และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ได้แก่สิ่งใดบ้าง

.....

.....

ตอนที่ 5 ด้านการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

5.1 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้นำหลักจิตวิทยาแง่ใดเป็นพิเศษมาใช้กับการสอนดนตรีของท่านบ้างหรือไม่ ท่านใช้หลักใด และใช้ในลักษณะใด

.....

.....

5.2 พันเอกชูชาติ พิทักษากร สามารถใช้วิธีการสอนของท่านกับการเรียนดนตรีในรูปแบบใดบ้าง เช่น เชิงทฤษฎี เชิงทักษะ ฯลฯ และท่านใช้วิธีการที่เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไรในการสอนแต่ละรูปแบบ

.....

.....

5.3 พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สอนวิชาที่เกี่ยวกับศาสตร์ทางดนตรีให้กับศิษย์ในรูปแบบใดบ้างในช่วงที่ศิษย์ได้เรียนอยู่

.....

.....

5.4 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีการสอนโดยการเชื่อมโยงในแต่ละศาสตร์ให้สามารถส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนดนตรีของศิษย์หรือไม่ และนำใช้สอนในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

5.5 พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความยืดหยุ่น หรือปรับแผนการเรียนของท่านให้เหมาะกับการเรียนของศิษย์แต่ละคน แต่ละวิชาหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

.....

.....

5.6 จากมุมมองของศิษย์ มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการสอนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ไม่ว่าจะในภาพรวม หรือการเจาะจงเป็นประเด็นก็ตาม มีสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว หรือมีสิ่งใดที่ท่านมองว่าเป็นข้อบกพร่องที่ควรได้รับการแก้ไขหรือไม่

.....

.....

ตอนที่ 6 มีความรู้สึกประทับใจใดที่มีต่อพันเอกชูชาติ พิทักษากร ในฐานะครูดนตรีเป็นพิเศษนอกเหนือจากที่ได้ถามมาข้างต้น หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
สำหรับลูกศิษย์โดยตรงของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

เรื่อง

การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ผู้วิจัย
นางสาว วรรณิสา ประเสริฐศุภวิทย์

อาจารย์ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธ์ สุทธจิตต์

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณลักษณะความเป็นครูของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

เลขที่แบบสอบถาม ☐☐

คำชี้แจง

ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด และองค์ประกอบของความเป็นครูในด้านต่าง ๆ ในการเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร (ศิลปินแห่งชาติ) ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะเป็นความลับ และใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น ผลการวิจัยจะไม่มีการนำเสนอเป็นรายบุคคล แต่จะเป็นภาพรวมของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นลูกศิษย์หรือผู้ที่อยู่ในวงดนตรีที่พันเอกชูชาติ พิทักษากรเป็นผู้ควบคุมและดูแลอยู่เท่านั้น

แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบุคลิกภาพ			13	ข้อ
2.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ			12	ข้อ
2.3 ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน			12	ข้อ
2.4 ด้านการสอน	12	ข้อ		
		รวม	49	ข้อ

คำแนะนำในการตอบ สำหรับการเห็นด้วยอย่างยิ่ง (5) เห็นด้วย (4) รู้สึกเฉย ๆ (3) ไม่เห็นด้วย (2) และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) คือ ข้อความนั้นตรงกับคุณลักษณะของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มากที่สุด มาก ไม่รู้สึกว่าข้อความนั้นตรงหรือไม่ตรง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม *(โปรดทำเครื่องหมาย ☑ หรือ เติมข้อความในช่องว่างที่เหมาะสม)*

เพศ ☐1.ชาย ☐2.หญิง

ระดับคุณวุฒิทางการศึกษา ☐1.ปริญญาเอก ☐2.ปริญญาโท ☐3.ปริญญาตรี ☐4.ต่ำกว่าปริญญาตรี

ท่านมีประสบการณ์ทางดนตรีกับ พันเอกชูชาติ พิทักษากร (ศิลปินแห่งชาติ) ในด้าน

☐เรียนทฤษฎี/เนื้อหาดนตรี วิชาที่เรียน.....

☐เรียนทักษะปฏิบัติ เครื่องเอก.....

☐ร่วมเล่นดนตรีในวงเดียวกัน วงที่เล่น.....

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ

	คุณลักษณะด้านต่าง ๆ	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
1	*ด้านบุคลิกภาพ* ครูมีความสำรวม มีบุคลิกภาพ และมีการประพฤติตนที่เหมาะสมต่อความเป็นครู					
2	ครูมีความขยันหมั่นเพียร โดยมีการศึกษาหาความรู้เพื่ออบรมเพิ่มพูนปัญญาของตนอยู่เสมอ					
3	ครูไม่ใช้อารมณ์กับศิษย์ แต่มักใช้เหตุผลเป็นที่ตั้งในการควบคุมการเรียนการสอน					
4	ครูมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในระหว่างการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และไม่แสดงอารมณ์รุนแรงต่อศิษย์ ถึงแม้ว่าศิษย์จะยังไม่เข้าใจในสิ่งที่ครูสอน					
5	ครูมีมนุษยสัมพันธ์ และอัธยาศัยที่ดีต่อศิษย์ ทั้งในและนอกเวลาสอน					
6	ครูออกกำลังกาย และดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ					
7	ครูมีความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของแนวคิด และวิธีการสอนของตน					
8	ครูมีความสุภาพต่อศิษย์ และมีความอ่อนน้อมต่อวุฒิบุคคลทั้งหลายเสมอ					
9	ครูสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและศิษย์ได้อย่างดีในทุกชนชั้น ทุกศาสนา โดยไม่มีการทะเลาะวิวาทหรือข้อขัดแย้ง					
10	ครูเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของตน เป็นแบบอย่างในด้านการเคารพตนเองจนศิษย์สามารถสัมผัสได้					
11	ครูมีการพัฒนาวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง และมีการเสริมสร้างกำลังใจให้ตนเองเสมอ					
12	ครูตระหนัก และเข้าใจถึงความแตกต่างด้านความคิดของแต่ละบุคคล ทั้งศิษย์ และเพื่อนร่วมงาน					
13	ครูมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน มีการวางแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบระเบียบ					
14	*ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ* ครูไม่ให้ศิษย์คัดลอกผลงานดนตรีของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นในด้านใดก็ตาม					
15	ครูไม่พูดจาโกหก หรือหลอกลวงศิษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด					
16	ครูไม่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเชิงชู้สาวต่อศิษย์					
17	ท่านไม่เคยเห็นครูดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอลล์หรือของมึนเมาทุกชนิดในเวลาสอน หรือทำงาน					
18	ครูมีสมาธิและมีจิตใจจดจ่อต่อการสอน รวมถึงการทำงานในทุกด้าน					
19	ครูมักจะให้ความรัก ความเอ็นดู และความปรารถนาดีต่อศิษย์เสมอ					
20	ครูเสียสละเวลาส่วนตัวนอกเหนือจากเวลาสอนหลัก เพื่อสอนศิษย์ที่ยังไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือไม่สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้					

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ (ต่อ)

คุณลักษณะด้านต่าง ๆ		ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
21	ครูไม่หวงวิชาความรู้ พร้อมที่จะให้สิ่งต่าง ๆ กับศิษย์ โดยไม่หวังเพียงผลประโยชน์ตอบแทนที่จะได้คืนจากศิษย์					
22	ครูมีความใฝ่ดี และไม่เคยชักนำศิษย์ไปในที่ต่ำทราม					
23	ครูไม่มีจิตอคติต่อศิษย์คนใดคนหนึ่ง และมีใจเป็นกลางในการสอนศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม					
24	ครูส่งเสริม และสนับสนุนก ารพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูดนตรีให้มีความก้าวหน้า พร้อมทั้งสร้างมาตรฐานของวิชาชีพให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม และประเทศชาติ					
25	ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปกป้องเกียรติ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพของครู โดยที่ครูไม่เคยดูหมิ่นวิชาชีพ และไม่เคยสอนให้ศิษย์ดูหมิ่นต่อวิชาชีพเช่นกัน					
26	*ด้านความรู้และประสบการณ์* ครูมีความเชี่ยวชาญถึงแก่นของเนื้อหาสาระ ทฤษฎีดนตรี และหลักการต่าง ๆ เพื่อสามารถถ่ายทอดให้ศิษย์เข้าใจได้เป็นอย่างดี					
27	ครูมีความเข้าใจต่อหลักสูตร และสามารถอธิบายถึงสิ่งที่เป็นจุดประสงค์ในแต่ละหลักสูตรที่สอนให้ศิษย์เข้าใจได้					
28	ครูมีความเข้าใจและสามารถเลือกใช้ระเบียบวิธีการสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี					
29	ครูมีองค์ความรู้ต่าง ๆ ทางดนตรีเพียงพอจนได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ อยู่เสมอ					
30	ครูผลิตผลงานทางด้านดนตรีออกสู่สังคม และประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง					
31	ครูได้รับรางวัลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ซึ่งเป็นเครื่องหมายยืนยันความรู้ความสามารถของครู					
32	ครูมีความเข้าใจ และสามารถเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลศิษย์ได้อย่างสอดคล้อง และเหมาะสม					
33	ครูสามารถนำความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาสาระดนตรีเดิมมาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดเนื้อหาสาระใหม่ที่แป็นรูปแบบของครูเอง					
34	ครูสามารถคิดสร้างวิธีการและเทคนิคในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้ศิษย์สามารถพัฒนาการเรียนดนตรีได้อย่างเหมาะสม					
35	ครูสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ที่มีผลส่งเสริมต่อการเรียนการสอนดนตรีได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น					

ตอนที่ 2 คุณลักษณะครูดนตรีของ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ในด้านต่าง ๆ (ต่อ)

	คุณลักษณะด้านต่าง ๆ	ระดับคะแนน				
		5	4	3	2	1
36	ครูสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และทรัพยากรทางสังคมในปัจจุบัน					
37	ครูมีความรอบรู้ และมักปลูกฝังเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวรรณคดีสำคัญของชาติให้แก่ศิษย์					
38	*ด้านการสอนดนตรี* ครูสามารถนำหลักจิตวิทยาการสอนในด้านต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างสอดคล้องกับการสอนดนตรี					
39	หากศิษย์เกิดความสงสัยในการเรียน หรือไม่สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีได้ ครูสามารถทำให้ศิษย์เข้าใจและปฏิบัติตามได้					
40	ครูมีการสอนที่อาศัยการเสริมแรง หรือแรงจูงใจต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ศิษย์ได้รับความรู้อย่างเต็มศักยภาพและบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้					
41	ในระหว่างการเรียนการสอนครูสามารถควบคุมชั้นเรียนได้เป็นอย่างดีในทุกสถานการณ์					
42	ครูมีการใช้การสอนที่มีความเป็นรูปธรรม สามารถเข้าใจในสิ่งที่ครูสอนได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เข้าใจได้โดยง่าย					
43	ครูสอนให้ศิษย์มีวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ โดยคิดอย่างเป็นขั้นตอนจากเรื่องง่ายไปยาก จากซับซ้อนน้อยไปซับซ้อนมาก					
44	ครูมีการติดตามพัฒนาการ และงานที่ได้มอบหมายให้แก่ศิษย์อย่างสม่ำเสมอ					
45	ครูเปิดโอกาสให้ศิษย์ได้ปรึกษาปัญหาทางด้านการเรียนดนตรี รวมถึงส่งเสริม สนับสนุน และสามารถแนะแนวทางการแก้ปัญหาให้กับศิษย์ได้					
46	ครูสามารถปรับแผนการสอนให้มีความเหมาะสม และยืดหยุ่นตามสถานการณ์ต่าง ๆ ของศิษย์					
47	ศิษย์มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในทุกกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ					
48	ศิษย์มีความรู้สึกสนุก และมีความสุขในการเรียนการสอนของครูทุกครั้ง					
49	ครูมีการแบบแผนการเรียนในระหว่างเรียน รวมถึงระหว่างฝึกซ้อมให้ศิษย์ได้อย่างมีระเบียบแบบแผน					

ความคิดเห็นเพิ่มเติม : .....

.....

.....

.....

- ขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ -

ภาคผนวก ค

บทสัมภาษณ์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

สัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร วันที่ 11 มกราคม 2556

ภาพรวมของครูในมุมมองของอาจารย์ชูชาติ พิทักษากร?

เริ่มด้วยการเป็นครูดนตรี ต้องแยกเป็น 2 ประเด็น คือ **ครูที่สอนวิชาทฤษฎี** เช่น Harmony, Orchestration กับครูที่สอนปฏิบัติ ซึ่งผมจะพูดถึงครูวิชาปฏิบัติก่อน การเป็นครูที่สอนปฏิบัติ เราต้องรู้บทบาทของเราว่า เป็นครูคือเป็น Instrumental Teacher เป็น**ครูสอนวิชาปฏิบัติ** หรือเราเป็นศิลปิน (Artist) สองอันนี้ไม่เหมือนกัน พอดีได้อยู่บนเวทีตั้งแต่เด็ก ชอบอยู่บนเวที ถ้าได้ขึ้นเวทีแล้วเหมือนได้กลับบ้าน มันสบาย แล้วก็ชอบสอนมาตั้งแต่เด็ก คือ แยกกันอย่างไร ถ้าเราเป็นศิลปิน เรา "ซ้อม" ให้เราเล่นได้สมความปรารถนาของเรา และเล่นได้ให้ถูก Style ของ ผู้ประพันธ์ (Composer) ที่เขาต้องการจะให้เราเล่น แล้วเราก็ขึ้นเวที จบ

อาจารย์ไม่มีตื่นเต้นเลยเหรอคะ?

ผมอยู่บนเวทีรวมทุกอย่างรวมถึงเป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) กว่า 500 คอนเสิร์ต ถามว่าตื่นเต้นไหม ก็ยังตื่นเต้น และความตื่นเต้นที่ทำให้ผมพบโยคะ เคยถามอาจารย์ผมว่าถ้าตื่นเต้นให้ทำอย่างไร อาจารย์บอกว่าต้องอยู่กับมันให้ได้สิ ต้องควบคุมมันให้ได้ ไม่ใช่ไปกำจัดมัน อาจารย์บอกว่าคนที่เป็นนักดนตรีถ้าไม่ตื่นเต้น ไม่ใช่คนแล้ว แต่เป็นเครื่องจักร คนต้องมีความตื่นเต้น การตื่นเต้นทำให้เราเล่นได้ดีขึ้นสารจากอะดรีนัล (Adrenal) ต่าง ๆ มันหลั่งออกมา แต่มีข้อแม้ว่าเราจะต้องควบคุมมันให้ได้

ทีนี้ถ้าเราเป็นครู ถามว่าต้องเล่นเก่งไหม? .. "ต้อง" ต้องเก่งแน่นอน มิเช่นนั้นเราจะจะบอกลูกศิษย์เราอย่างไรล่ะ บอกว่าตรงนี้ต้องทำเพราะ ๆ สิ แล้วเพราะต้องทำอย่างไร เราก็ต้องทำให้ดู เพราะฉะนั้นเป็นครู ไม่ใช่เล่นแย่ ไม่ใช่เป็นศิลปินที่ผิดหวังแล้วมาเป็นครู เพราะถ้าอย่างนั้นมาเป็นครูก็ไม่สำเร็จเหมือนกัน เป็นครูนี่ยากกว่า เพราะก่อนอื่นเราต้องซ้อมให้เก่ง เพราะอย่าลืมว่าลูกศิษย์เรา เขาอาจจะไปเป็นครูหรือไปเป็นศิลปิน เพราะฉะนั้นเราต้องสอนให้เขาเป็นศิลปินให้ได้ แต่ถ้าเราไม่เคยเป็นศิลปินเลย แล้วเราจะไปสอนเขาได้อย่างไรล่ะ เราบอกเขาไม่ถูกว่าศิลปินเป็นอย่างนี้นะ ต้องเล่นอย่างนี้ รู้สึกอย่างนี้ ทำงานอย่างนี้ ซ้อมอย่างนี้ แล้วลูกศิษย์เราก็จะไม่เชื่อ แต่บางคนอาจจะไม่กล้าพูดก็ได้ ว่าเอ๊ ทำไมไม่เคยเห็นอาจารย์อยู่บนเวทีเลย แต่ผมก็ว่ามันไม่เป็นไร อาจารย์หลายคนก็ไม่ได้อยากอยู่บนเวที แต่สำหรับเฉพาะผมเองเนี่ย เมื่อผมอยู่บนเวทีแล้วเราเอาประสบการณ์บนเวทีเนี่ยมามอบให้ลูกศิษย์ด้วย เขาจะได้ประโยชน์จากตรงนั้น เพราะเรามีประสบการณ์ตรงบนเวทีอยู่

เพราะฉะนั้นก่อนอื่น เราต้องเก่ง **หน้าที่ของครูอีกอย่างหนึ่ง**ก็คือ วิเคราะห์ ไม่ใช่เราบอกว่าเดี๋ยวผมจะเล่นให้ฟังนะ แล้วหนูเล่นตามสิ ถ้าหนูเผอิญโชคดีพบตรงนั้นว่าหนูเล่นได้ ก็โอเค แต่ถ้าเล่นไม่ได้

วิเคราะห์เลย "เอ๊ หนูใช้ข้อมือผิดทีไปไหม ข้อศอกผิดองศาไหม หัวไหล่ผิดอะไรไหม" เราต้องวิเคราะห์สรีระต่าง ๆ แล้วแก้ไขจุดนั้นเป็นจุด ๆ ไป เราจะดูว่าร่างกายคนเรานั้น ก็คือกลไกต่าง ๆ (Mechanical Part) ข้อมือต้องทำอย่างนี้นะ ถ้าทำผิดจากอย่างนี้จะได้ผลอีกอย่างหนึ่ง แล้วแก้อย่างไร ก็ทำให้ดูอย่างนี้ ๆ ทำให้เขาดู แล้วแก้ นี่คือหน้าที่ของครู แต่**หน้าที่ศิลปิน**ต้องแก้ตัวเอง ถ้าทำไม่ได้ ต้องลองทำดู ๆ แต่นี่เป็นการแก้ลูกศิษย์เรา ซึ่งมีความหลากหลายมากทั้งสรีระและทางจิตวิทยา พื้นเพไม่เหมือนกัน ชอบเพลงก็ไม่เหมือนกัน เป็นครูต้องสามารถเอาลูกศิษย์เป็นตัวตั้ง เอาลูกศิษย์เป็นโจทย์ แล้วสร้างทุกอย่างรอบ ๆ เขา คือ**หลักสูตร**ต้องยืดหยุ่น (Flexible) เพราะฉะนั้นถ้าลูกศิษย์มีอยู่ 5 คน ก็มี 5 หลักสูตร อย่างถ้าคนนี้ชอบเล่นแบบไฟแลบ คนนี้อาจจะชอบแบบหวาน ๆ ก็ต้องจัดหลักสูตรให้ตรงนั้นเลย แต่ไม่ได้ละเลยอันอื่นได้ ไม่ใช่เล่นแบบหวานแล้วเล่นอย่างอื่นไม่เป็น ก็ต้องสอนให้เล่นอย่างอื่นได้ แต่แค่เขาชอบเป็นพิเศษทางนี้ก็ให้ตรงนี้เป็นพิเศษ หน้าที่ของครูต้องมีความรู้ และความสามารถในทักษะต่าง ๆ กว้างขวางมาก คือรับมือได้ทุกอย่างไม่ว่าลูกศิษย์จะมาไม้ไหนกับเรา เช่น อาจารย์ช่วยสอนผมหน่อยเถอะ เพลงนี้อยากเล่น ก็โอเคเล่นกัน แต่ว่าเธอมีเทคนิคพร้อมหรือยัง สมมติอยากเล่นเพลง Gypsy Air เราก็บอกน่าจะยังไม่ได้หรอก เราต้องผ่านเทคนิคต่าง ๆ ก่อน ต้องผ่าน สเกล (Scale) (Scale) ผ่านแบบฝึก (Exercise) จุดนี้ ๆ ก่อนนะ แล้วถึงจะโอเค แล้วค่อยวางแผน (Plan) ให้เขา ส่วนลูกศิษย์อีกคนก็เป็นอีกแผนหนึ่ง

เพราะฉะนั้นเป็นครู **โดยเฉพาะครูปฏิบัติ** หลักสูตรเราต้องเอาลูกศิษย์เราเป็นคอ เป็นแกน แล้วเราหมุนรอบ ๆ เขา ตรงนี้สำคัญมาก ถ้าเราจะล้มเหลวก็จะล้มเหลวตรงนี้ คือมีหลักสูตรพอดีเป๊ะเลย เช่น ถ้าอย่างเรียน ก-ฮ ก็ต้องเรียนอย่างนี้เลยนะ ซึ่งบางทีมันไม่เหมาะ แล้วบางทีลูกศิษย์ก็จะท้อแท้ และเบื่อหน่าย อีกอย่างหนึ่งก็คือ ศิลปินบางคนเวลาเป็นครูสอน เขาลืมไปว่า ณ บัดนี้เขาเป็นครู เขาก็จะเล่นเพลงโชว์หวือหวา ลูกศิษย์ก็ชื่นชม โห!! อาจารย์เก่ง แต่พอหมดชั่วโมง ลูกศิษย์ไม่ได้อะไรนอกจากความเพลิดเพลิน แล้วก็ความชื่นชมในฝีมือของอาจารย์ แต่เขากลับไม่ได้เรียนรู้วิธีการเล่น เพราะอาจารย์เล่นให้ดูหมดแล้ว ก็คล้าย ๆ กับว่าถ้าผมพาหนูไปทานข้าวที่โรงแรม สั่งอาหารมาแล้วก็ทานไป แต่หนูจะไม่รู้ว่าเขาทำอย่างไร ผมต้องพาไปดูในครัวว่าเขาสับหมูอย่างไร หั่นผักอย่างไร ตรงนั้นแหละคือหน้าที่ของครูต้องพาไปดูว่าเขาปรุงอย่างไร มันยากตรงนี้ เพราะฉะนั้นในเครื่องมือของเรา เราจะต้องรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับเครื่องมือของเรา วิธีการเล่นของเรา เพลงทุกรูปแบบ แบบฝึก (Exercise) ต่าง ๆ เพื่อมาแก้ไข และพัฒนาฝีมือของลูกศิษย์ของเรา แต่ถ้าเราจะเล่นเพลง เราก็เล่นเพลงที่ลูกศิษย์กำลังเรียน อาจจะเป็นซูซูกิ (Suzuki) เล่ม 1 แต่เล่นให้เพราะ ๆ เลย ไม่ใช่เล่นแต่เพลงยากแล้วให้ลูกศิษย์นั่งตาลอย เคลิ้มเลย แต่พอจบไม่ได้เรียนรู้อะไร มันไม่ใช่หน้าที่เราตอนนี้ เราสามารถเล่นเพลงอะไรก็ได้ เล่นให้เพราะ ให้มีอารมณ์ความรู้สึก (Feeling) อย่างที่ ผู้ประพันธ์ (Composer) ต้องการ แล้วค่อยทำให้ลูกศิษย์เราดู เพราะเป็น

อย่างนี้นะ ไม่เพราะไม่ต้องทำ เดี๋ยวลูกศิษย์ติด เล่นให้เพราะซาบซึ้งตรงนั้น ซึ่งเพลงก็จะยากขึ้นเรื่อย ๆ เราก็เล่นไปเรื่อย ๆ ด้วย

เราต้องดูว่าทุกหลักสูตรที่เขานิยมกันในปัจจุบันนี้มีอะไรบ้าง เราต้องรู้ทุกหลักสูตร ทำได้ทุกหลักสูตร เข้าใจทุกหลักสูตร และเข้าใจว่าจะป้อนหลักสูตรนี้ให้แก่ใครบ้าง คนไหนไม่ควรจะป้อนหลักสูตรอันนี้ วิธีการอันแรกก็คือ ให้เด็กเขาจับเครื่องมือโดยธรรมชาติ ไม่เกร็ง เพราะฉะนั้นสิ่งที่มาก่อนคือการใช้แบบฝึกหัดเพื่อทำให้เกิดความผ่อนคลาย (Relaxation exercise) ให้เขาสนุกก่อน ไม่ใช่มาถึงก็เกร็งไปทั้งตัวเพราะกลัวครู เพราะฉะนั้นต้องพูดกับเขาเรื่องการผ่อนคลาย (Relaxation) ก่อน ซึ่งตรงนี้ผมจึงได้เอาโยคะเข้ามาใช้

ส่วนผมไปสัมผัสกับโยคะได้อย่างไร ผมจะเล่าให้ฟัง คือตอนปี พุทธศักราช 2498 ตอนนั้นผมยังเรียนเภสัชฯอยู่ แต่ไปชนะเลิศการประกวดไวโอลินที่ 1 *{พร้อมกับกระซิบ"แสดงว่าผมโดดบ่อย มาซ้อม"} {หัวเราะ}* ผมไม่ได้คิดอะไร ผมเป็นคนที่ว่าง่าย อาจารย์คนแรกเป็นชาวอังกฤษ บอกให้ผมไปประกวด ผมเองก็ไม่รู้เขาไปประกวดอย่างไร อาจารย์ส่งไปประกวด ผมก็เอ้าเข้าไปเล่นก็เล่น เอ้า ได้ที่ 1 พอดีมันเป็นรุ่นเล็ก คือถึงอายุ 18 ปี (Up to 18th) ผม 18 พอดีตอนนั้น แก่สุดในรุ่น ผมเข้าไปผมได้ที่ 1 วันประกวดผมก็ตื่นเต้นนิดหน่อย เห็นหน้ากรรมการก็ด้วยความที่ไม่ได้รู้จักใครเท่าไหร่ เลยไม่อะไรเท่าไหร่ ก็เล่นไปตามที่ครูสอน แต่พอได้ที่ 1 แล้ว เขาบอกว่าคนที่ได้ที่ 1 ต้องไปออกคอนเสิร์ตที่หอนาฬิกากรีนิช (Greenwich town hall) วันนั้นเป็นวันที่ 13 มีนาคม จำได้หนาวมาก แต่ผมหนาวยิ่งกว่า *{หัวเราะ}* คือหนึ่งสัปดาห์ก่อนคอนเสิร์ต เพราะคอนเสิร์ตนี้จะมีโทรทัศน์มาถ่าย มี Big Shot ผมเห็นชื่อแล้วตกใจ ผมกินไม่ได้นอนไม่หลับไป 1 อาทิตย์เลย ผมไม่ไหวเลยจริง ๆ มันปั่นป่วนมาก ผมมารู้ตอนหลังว่ามันเป็นความประหม่า (Nervous) มันเป็นประสาทอ่ะ ปั่นป่วนมากเลย แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ยังซ้อม ซ้อมอย่างเดียวเลย ซ้อมด้วยความปั่นป่วน แล้วตอนที่ออกคอนเสิร์ตเนี่ย มือผมเย็นเฉียบ เพราะผมต้องออกไปเล่นหน้าวง ผมแอบดูอยู่ โอ้โห้คนรู้จักนี่ คอนเสิร์ตมาสเตอร์ Professor โอ้โห หัวใจจะแย่ทั้งที่เราซ้อมมาดีตอนนั้นไม่ได้รู้จักโยคะอะไร ก็ซ้อมตามปกติ มันควบคุมไม่ได้อ่ะ

จนถึงคิวเขาประกาศแล้ว ผมเดินไปขาสั่นเลยนะ ผมเห็นอาจารย์เรานั่งอยู่หน้าด้วย อาจารย์ก็นั่งคุยอยู่ซึ่งเข้าใจว่าคุยเกี่ยวกับเราด้วย ว่าเป็นเราลูกศิษย์จากแดนไกลอะไรอย่างนี้นะ และผมก็เล่น Mendelssohn Concerto ซึ่งมีท่อนนำ (Intro) นิดเดียว *{ฮัมท่อนอินโทร}* โพล๊ะเลย ไม่มีอะไรตั้งหลักเลย เพราะฉะนั้นพอออกไปแล้ว มันจะล้มเอา ทีนี้ต้องทำท่าให้ดูจริง ๆ *{พร้อมกับยืน แล้วทำท่าจะล้มให้ดู}* คือเดินไปแล้วถือไวโอลินอย่างนี้ ส่วนขาต้องหนีบไว้ กลัวคนจะเห็นอาการก็เลยต้องหนีบไว้นิดหนึ่ง *{ยิ้ม ฮัมเพลง พร้อมแสดงท่าทางในการสีไวโอลิน)* ต้องเดินไปเดินมาด้วย ก็ค่อยยังชั่ว ทีนี้ก็เล่นหมดไป 1 หน้า

แล้ว แล้วคันชักก็เต้นหน่อย ๆ ด้วย แต่พอหมดหน้า 1 แล้ว หาย เพราะเราซ้อมมาดีมาก หลังจากนั้นมันก็สมบูรณ์แบบ (Perfect) ก็โอเค เสร็จแล้วอาจารย์ก็เข้ามากอด "my boy my boy แต่อาจารย์บอกว่าผมไม่เคยสอนให้คุณเดินไปเดินมาอย่างนี้เลยนะ" ผมก็บอกอาจารย์ถ้าผมไม่เดิน ผมล้ม ตอนนั้นผมเรียนดนตรียังไม่เต็มเวลา (Part time) เพราะยังต้องเรียนเภสัชฯ เรียนหลายวิชา เรียนทั้งเรื่องเสียงประสาน (Harmony) เรียนเปียโน เรียนอะไรต่าง ๆ แต่ว่าเป็นภาคค่ำ ทีนี้ก็บอกอาจารย์ว่าผมเหนื่อยมากเลยงานนี้ อาทิตย์หน้าผมขอหยุดแล้วกัน ผมขออนุญาต อาจารย์ก็บอกโอเค เอาเลย ๆ ส่วนเวลาวันหยุด ผมจะเป็นหนอนหนังสือ ผมจะเข้าห้องสมุด (Library) ผมก็ไปยืนดู เปิดนิตยสาร (Magazine) เอ๊ มีคน ๆ หนึ่งเอาหัวยืนต่างเท้า หัวยืนเท้าชี้ฟ้า ก็อ่านดูชื่อ เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ซึ่งเป็นนักไวโอลินเอกในยุคนั้นและทุกยุค สรุปแล้วสั้น ๆ ว่าท่านเป็นเด็กอัจฉริยะ อายุ 12 ปีก็อัดแผ่นแล้ว แต่พอโตขึ้นเป็นหนุ่มใหญ่กลับฝีมือตก เพราะว่าตอนเป็นเด็ก ๆ เล่นด้วยสามัญสำนึก แต่พอหลังจากนั้น ระบบต่าง ๆ เปลี่ยนไปต้องใช้ตรงนี้แทน *{พร้อมชี้นิ้วไปที่สมองด้วย}* ท่านไม่ได้ทำสเกล (Scale) ไม่ได้ทำแบบฝึก (Exercise) เล่นเพลงลูกเดียวเลย แต่ตอนนั้นท่านไม่รู้ ตอนหลังท่านถึงมารู้ จนท่านต้องเลิกเล่นไวโอลิน เพราะเล่นเมื่อไหร่โดนนักวิจารณ์ (Critic) กระหน่ำ ซึ่งคนก็แปลกใจว่าหายหน้าไปไหน ที่แท้ท่านไปฝึกโยคะกับอาจารย์อินเดียที่เก่งมากเลย หัตอยู่นานมาก แล้ววันหนึ่งอาจารย์โยคะก็ถามว่า "เยฮูดิ เมนูฮิน คุณยังอยากจะเล่นไวโอลินไหม" เยฮูดิ เมนูฮินตอบว่า "โอยผมไม่เล่นแล้วไวโอลิน ผมเลิกติดต่อกัน และถ้าผมเล่นใครจะสอนผม" อาจารย์สอนโยคะจึงบอกว่า "คุณนั่นแหละสอนตัวเอง เพราะถ้าคุณเรียนโยคะแล้วคุณรู้อะไรต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวคุณ รู้เกี่ยวกับการผ่อนคลาย (Relaxation) รู้เกี่ยวกับอะไรต่าง ๆ เช่น การเดินพลังอะไรต่าง ๆ ในการเดินลมปราณต่าง ๆ คุณสอนตัวเองเลย" เยฮูดิ เมนูฮิน คิดว่า เอ๊ ใช่นะ จริง ๆ แต่ก่อนเราไม่เคยสังเกตร่างกายเราว่า ทำอะไร ตรงไหน ก็ทำไปอย่างนั้นเอง เพราะฉะนั้นจะแก้ไขไม่ได้

อย่างที่ผมพูดไปว่าต้องแก้ไขให้ได้ทุกจุด สอนตัวเอง เป็นครูตัวเอง ก่อนหน้านั้นท่านเยฮูดิ เมนูฮินไปหานักไวโอลิน หาครูดนตรีหลายคน ก็ได้ผลบ้าง ไม่ได้ผลบ้าง ท่านก็เล่าเอง ทีนี้พอหลังจากนั้นมาท่านสอนตัวเอง ไม่เท่าไหร่ก็ออกคอนเสิร์ตเลย แถมเก่งกว่าเก่าแล้วเก่งมาจนสิ้นชีวิตเมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง ซึ่งท่านอายุยืนมาก 80 กว่าปี *{พร้อมกับชี้รูปใส่กรอบที่ติดอยู่ที่ผนังบ้านในห้องนั้น อธิบายทีละคนว่าขวาสุดนี้อาจารย์ผมเป็นชาวฮังการี ที่ท่านอายุมาก ๆ แล้ว ส่วนท่านที่สองจากขวา นี่คือ เยฮูดิ เมนูฮิน ตอนนั้นท่านอายุมากแล้ว}* ผมก็เลยคิดว่าถ้าคนระดับนี้เขาแนะนำอย่างนี้แล้ว เขาใช้คำว่า My best violin teacher is my yoga teacher. คนไปถามท่าน ตกลงคุณไปเรียนกับใคร เยฮูดิ ไปเรียนกับอาจารย์โยคี ผมก็ได้แรงบันดาลใจตรงนี้ นอกจากนั้นผมได้อ่านนิตยสาร (Magazine) ไม่แน่ใจว่าเป็น "LIFE" หรือว่าเป็น "TIME" เข้าใจว่าเป็น LIFE อ่านเสร็จแล้วผมก็รีบไปร้านหนังสือที่ใหญ่ที่สุดของลอนดอน (London)

ชื่อ "Foyle's" ผมก็ไม่รู้ว่าโยคะคืออะไร แต่เห็นท่านพูดไว้ในนั้น เราก็เลยว่าเราต้องทำตรงนี้ให้ได้ เพราะว่าเราตื่นเต้น (Excited) เกินไป ก็อยากจะเก่ง ใครบ้างไม่อยากจะเก่ง *{ยิ้ม}* ก็อยากเก่งด้วยกันทุกคน ผมก็ไปที่ร้าน Foyle's ถามเขาว่า "ขอโทษมีหนังสือเกี่ยวกับโยคะไหม" เขาก็บอกว่า มี อยู่ชั้น 4 หรือ 5 ผมจำไม่ได้ ขึ้นไปถึงแล้ว โอ้โห! เต็มไปหมดเลย แล้วจะเอาเล่มไหนเนี่ย ผมเลยอธิฐานจิตเอา เล่มไหนที่จะเป็นของข้าพเจ้า ที่ข้าพเจ้าจะรู้เรื่อง ที่จะเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ขอให้ได้เล่มนั้น หยิบขึ้นมา 1 เล่ม ลองเปิดดู เอ๊ หนังสือเล่มนี้อธิบาย เป็นเทอมอนาโตมี่ (Anatomy) ที่ผมเรียนอยู่ เพราะว่าผมเรียนเภสัชฯ ผมอ่านรู้เรื่องหมดเลย เขียนแบบเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific) มาก เป็นวิทยาศาสตร์ทุกบท อ๊อ นี่ของเรานี่ ผมมารู้ตอนหลังว่าทำไมเขียนอย่างนั้นและใครเขียน แต่ว่าตอนนั้นไม่รู้ ผมก็มาฝึกตามนั้นอยู่ 7 ปี แต่พอผมฝึกอยู่ปีเดียว ผมสามารถจะควบคุมอะไรต่าง ๆ ได้ ควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ มีสติ ร่างกายดีเพราะผมเป็นคนขี้โรค ตอนเด็ก ๆ มักจะป่วยทุกเดือน ไม่เจ็บคอก็อะไรสักอย่างเป็นให้ได้ ตรงนั้นเป็นอุปสรรคก็ง่อนแง่นมา ทีนี้ก็ฝึกมา 1 ปี อะไร ๆ ก็ดีขึ้นอย่างที่ท่าน เยฮูดิ เมนูฮิน บอกไว้ ก็อาจารย์ก็บอกว่าให้ประกวดรุ่นใหญ่ (Senior) เขารับอายุ 19 – 25 ปี แล้วปีนี้เธอ 19 ก็กลายเป็นเด็กที่สุด และได้ที่หนึ่งอีก ก็ออกคอนเสิร์ตเหมือนเดิม ก่อนออกคอนเสิร์ตกินได้ นอนหลับ เพราะฝึกโยคะ และไม่มีครูด้วย ก็ฝึกจากตำราเล่มนั้นเลย ตำราเล่มนั้นยังอยู่แต่มันหายไปเมื่อตอนน้ำท่วม น้ำมันไม่เข้าบ้าน แต่ผมกลัวน้ำท่วม ผมเลยเอาไปเก็บไว้อย่างดีมาก แต่ตรงไหนไม่รู้ มันดีเกินไป *{ยิ้ม}* ไม่รู้อยู่ตรงไหนของบ้าน พยายามหามาปีกว่าแล้ว ลูกศิษย์ก็อยากจะเห็น โอ้โหกระดาษกรอบเลยนะ ปีหน้าหรือปีนี้อาจจะพบก็ได้ *{ยิ้ม}* ทีนี้เราก็ฝึกโยคะมา 1 ปี ปรากฏว่า 1 สัปดาห์ก่อนคอนเสิร์ต สบาย แต่ก่อนออกคอนเสิร์ต ถามว่าตื่นเต้นไหม ก็ตื่นเต้น และใจเต้นตึก ๆ แต่ว่าโยคะมีวิธีฝึกให้ใจเต้นช้าลงโดยลมหายใจ ตื่นเต้นแต่อยู่กับความตื่นเต้น รู้จักควบคุมความตื่นเต้น ออกไปเล่นสบายเลยตั้งแต่โน้ตตัวแรกจนถึงโน้ตตัวสุดท้าย

อาจารย์แน่ใจเลยว่าเป็นเพราะว่าโยคะ ไม่ใช่เป็นเพราะว่าอาจารย์ออกคอนเสิร์ตมาแล้ว 1 ครั้ง คือว่าชนะมาแล้ว ความตื่นเต้นก็เลยน้อยลงใช่ไหม มันต้องฝึกถึงจะรู้ว่าโยคะมันควบคุมได้จริงๆ ?

คอนเสิร์ตนั้นมันนานมากแล้วล่ะ ส่วนระหว่างนั้นผมออกคอนเสิร์ตเล็ก ๆ แต่มันก็ไม่ได้ถึงกับมีผลอะไร แล้วอย่าลืมว่าเพลงครั้งนี้ก็อยากขึ้นอีกเป็นไชคอฟสกี คอนแชร์โต (Tchaikovsky Concerto) มันยิ่งน่าจะตื่นเต้นมากกว่าคราวที่แล้ว แต่เราก็ยิ้มเลย คิดถึงเพลงลูกเดียว คิดถึงความรู้สึก (Feeling) ลูกเดียว โยคะลูกเดียว เพราะว่าเล่นก็คล่องขึ้น ร่างกายไม่เจ็บป่วย แข็งแรง อันนี้ใช่เลย แล้วโยคะนี่สอนให้เรายืดหยุ่น ดังนั้นเราจะมีความยืดหยุ่น และคล่องแคล่วทั้งหมดเลย แล้วผมมารู้ตอนหลังว่าคนเราจะเล่นดนตรีเก่ง ไม่ใช่ว่ายืดหยุ่นเฉพาะนิ้ว แต่ว่าตรงอื่นแข็ง เดินกระโผลกกระเผลกถือไม้เท้ามา แล้วพอมาถึงจับไวโอลินคล่องเลย มันไม่มีนี่แบบนั้น มันคล่องมันต้องคล่องทั้งตัว เหมือนเรามียางยืด ไม่ใช่ตรงนี้แข็งแล้ว

ตรงนี้มายืดนิดหนึ่ง มันไม่ได้อยู่แล้ว ผมเพิ่งมารู้ตอนหลัง ตอนฝึกโยคะแล้วว่าเขาก็มีการสอนการควบคุมลมหายใจ และการมองชีวิตอะไรต่าง ๆ เยอะมาก ตอนนั้นผมได้หนังสือเล่มนี้แหละ เป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ เสียดายจังเลย ตอนนั้นผมก็เลยฝึกจากหนังสือเล่มนี้มา 7 ปี โดยไม่มีอาจารย์

ผมข้ามตรงนั้นมานิดหนึ่ง คราวนี้พอผมกลับมาเมืองไทย อยู่ได้สัก 10 ปี สอนอยู่ที่ครุศาสตร์ตอนนั้น ผมไปสอนครุศาสตร์เป็นอาจารย์พิเศษเมื่อปี พุทธศักราช 2517 แต่ไปเป็นอาจารย์ประจำเมื่อพุทธศักราช 2525 แล้วพอดีอ่านข่าวโดยบังเอิญเลย หนังสือพิมพ์อังกฤษบอกว่าคนชื่อ ศิวะนันทะ (Sivananda Yoga) มาสอนโยคะที่สิงค์โปร์ ผมก็ว่า นี่ชื่อคนแต่งหนังสือเล่มนี้นี่ ฝรั่งบอกว่าท่านผู้นี้เคยเป็นนายแพทย์มาก่อน มันประหลาดมากเลยหลังจากที่ไม่รู้จักชื่อท่านมาเกือบ 20 ปี มิน่าท่านถึงเขียนเล่มนี้ออกมาในแนวนี้ ศัพท์ต่าง ๆ ชื่อประสาทต่าง ๆ เรารู้เรื่องหมด นี่คือแรงอธิฐาน ผมเชื่อ *{พร้อมกับทำหน้าตาจริงจัง}* เรื่องต่าง ๆ อย่างนี้มีจริงและฝึกได้

ย้อนกลับไปอีกที่หนึ่ง จากนั้นผมไปเรียนกับคนที่ถือได้ว่า เก่งที่สุดในด้านเทคนิค ก็คือ ศาสตราจารย์ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Prof. Maxim Jacobsen) *{พร้อมกับชี้ให้ดูภาพในกรอบรูปบนฝาผนังในห้อง ภาพคนซ้ายสุดนั่นคือปากานินี่ (Paganini) คนต่อมาคือฮูเบอร์มาน (Huberman) เป็นอาจารย์ของคนที่สาม ซึ่งคนที่สามคือ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ซึ่งเป็นอาจารย์ผม ชาวรัสเซีย}* อาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น เป็นอีกคนที่เปลี่ยนชีวิตผมเลย มโนทัศน์ (Concept) ของการเล่นซอ *{ซอ คือ ไวโอลิน}* ท่านมีชื่อเสียงระดับโลก และเป็นที่เกรงขามมาก ตอนนั้นผมกำลังหาอาจารย์อยู่ว่าจะไปเรียนกับใครดี พอดีท่านมาเปิดการอบรม (Masterclass) ที่ลอนดอน ประมาณคริสต์ศักราช 1956 แล้วก็ท่านเปิดรับคนไปเรียน คนที่ไปเรียนมี 2 แบบ คือแบบ Active participant ต้องเล่นให้ท่านดูด้วย กับ Passive participant คือนั่งดูเฉย ๆ ผมก็สมัครเอา Passive ดีกว่าเพราะว่าไม่กล้า เพราะเคยได้ยินชื่อเสียงท่านมาก โอ้โห! วิธีการแก้ปัญหาของท่านนี่เรียกว่ามหัศจรรย์ ท่านจะวิเคราะห์ว่าทำไมแต่ละคนทำไม่ได้ วิเคราะห์ครู่เดียว และคนที่ไปเรียน บางคนก็เป็นรุ่นที่อัดแผ่นแล้วด้วย แต่เขาห่างครูไปมาก และเขาเล่นผิดวันละน้อย ๆ แต่เขาไม่รู้ตัว พอ 1 ปีเขาฮวบลงไปเยอะ พออาจารย์ชี้แนะว่าตรงนี้ ๆ ให้ปรับใหม่ เขาก็เล่นได้เลย ผมก็ทึ่งมากเลยการแก้ปัญหาของท่าน หนึ่งอาทิตย์หลังจากนั้นท่านบอกว่าท่านต้องการลูกศิษย์ ท่านจะรับแค่ 2 คนเอง แต่ว่าต้องติดตามท่านไปได้ทุกที่ เพราะว่าท่านต้องไปฝึกอบรม (Workshop) ที่ต่าง ๆ และถ้าเรียนกับท่านจะไม่มีประกาศนียบัตร ไม่มีกระดาษสักใบหนึ่ง แล้วเรียนหนักและก็อยู่ไม่เป็นที่ ผมก็กลับมาคิดว่า เอ๊ หรือจะลองเสี่ยง ๆ ดู ไม่เสียหายอะไรนี่ คนก็หลายสิบคน ที่เข้าไปเล่น ถัดมาอีก 2 วัน เลขาฯท่านมาตามให้ไปพบ ท่านบอกว่าผมผ่านการทดสอบคัดเลือก (Audition) 1 ใน 2 คน ก็แปลกใจเหมือนกันนะ ตอนนั้นอายุประมาณ 20 กว่า ๆ ประมาณปีคริสต์ศักราช 1956 ผ่านมาสัก

ประมาณ 1 ปีหลังจากที่ได้รับรางวัล ท่านก็พูดกับผมอย่างนี้ "คุณผ่านการคัดเลือก" แต่ท่านบอกว่า "แต่!" ซึ่งตรงนี้เองทำให้ชีวิตผมเปลี่ยนไปทันทีเลย "But you don't know how to play the violin." อัตตา (Ego) ผมขึ้นเลย อาจารย์อาจจะไม่รู้ว่าเราเป็นแชมป์ 2 ปีควบของอังกฤษถึงได้พูดอย่างนี้ ลุกขึ้นไปดีกว่าจะบอกลา (Say goodbye) เลย แต่ผมก็คิดถ้าอาจารย์พูดถูก "don't know how to" มันจะต้องมีอะไรเหนือกว่านั้นเยอะ เพราะดูวิธีการสอนเมื่อครู่มันไม่ใช่ธรรมดา แล้วก็ไม่เคยเห็นอะไรอย่างนั้นเลย ผมเลยตอบท่านไปว่า "Yes, professor. I study with you." ง่าย ๆ อย่างนี้เลย และจุดนั้นเป็นจุดหันเหของชีวิต จากคำว่า "but" ของท่านนิดเดียวที่ต่อสู้กับอัตตา (Ego) ของผมอยู่ แล้วท่านก็บอกผมว่า "ถ้าคุณจะเรียนก็ซื้อตั๋วเครื่องบินเลย จุดแรกจะไปแฟร้งค์เฟิร์ต (Frankfurt) ของเยอรมัน" เราก็ชักสนุกจนกระทั่งอยู่กับท่านมา 3 ปี ทีนี้วิธีการสอนของท่านแปลก คือว่าท่านใช้เทคนิค (Technique) นำมิวสิค (Music) คือถ้าคุณจะเล่นเพลงนี้ คุณต้องมีเทคนิคก่อนเลย คล้าย ๆ ว่าจะซื้อของต้องมีสตางค์ก่อน แล้วจะซื้ออะไรก็ซื้อได้ ไม่ใช่อยู่ไปวันต่อวัน ฉะนั้นจะต้องเรียนเทคนิคก่อน ถึงได้เรียนหนัก ซ้อมทั้งวันน่ะแหละ

เป็นการซ้อมเพลง หรือซ้อมทุกอย่างคะ?

ซ้อมทุกอย่างที่ควรจะซ้อม ซ้อมตั้งแต่เช้าจรดเย็นประมาณวันละ 12 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 ปี การซ้อมที่เป็นชั่วโมง ๆ ไม่ใช่ว่าซ้อมโดยไม่หยุด ซ้อมไป หยุดไป นั่งพักไป เอาโน้ต (Score) มาท่องไป และคำว่าชั่วโมง ก็คือประมาณ 45 นาที และภายใน 45 นาทีก็ยังพักอีก ไม่ใช่ว่าเอาแต่จับไวโอลินลูกเดียว อย่างนั้นผิดวิธี บางทีก็เอามานั่งนึกถึงเพลง นึกถึงอารมณ์เพลง อันนี้คือการซ้อม ฉะนั้นไม่เท่าไหร่ จับไวโอลินก็ราว ๆ สัก 5 ชั่วโมง ก็นั่งซ้อมตรงนี้ คิดถึงเพลงตรงนี้ ถ้าเพลงเศร้า ตีความหมายว่าเป็นอย่างไร ซึ่งตรงนี้ผมได้เรียนจากท่าน แล้วนำมาสอนลูกศิษย์ถึงได้ต้องเล่าย้อนมาถึงตรงนี้ คือไม่ใช่มีแค่โน้ต แต่อารมณ์ความรู้สึก (feeling) และ "How to do in" คือทำอย่างไรถึงจะไปได้ตรงนั้นที่ผู้ประพันธ์ (Composer) เขาต้องการ จะทำอย่างไร ก็ต้องมีพวกเทคนิคต่าง ๆ ใช่ไหมครับ ตรงนั้นท่านก็สอนแบบนี้ แต่เป็นการสอนที่หนักมาก ผมรู้เลยว่าวิธีของรัสเซีย (Russia) หนักจริง ๆ

อย่างนั้นผมก็เลยได้เรียนรู้ ซึ่งท่านใช้คำว่ายิมนาสติก (Gymnastics) เพราะอาจารย์ไม่ได้เรียนโยคะ ผมก็เลยใช้โยคะที่รู้อยู่แล้วบวกกับยิมนาสติกของอาจารย์ ยิมนาสติกของอาจารย์ถือว่าเป็นสิ่งเร้นลับมากเลย เพราะว่าสืบทอดมาจากปากานีนี (Paganini) ซึ่งเป็นแม่บทของนักไวโอลิน "นิคโคโล ปากานีนี (Niccolo Paganini)"

ท่านอาจารย์ของอาจารย์ชูชาติได้สืบทอดมาจากของ นิคโคโล ปากานีนี (Niccolo Paganini) เลยเหรอคะ?

ได้สืบทอดโดยวิธีมหัศจรรย์ ชีวิตผมมหัศจรรย์เยอะ *{ยิ้ม}* อาจารย์เป็นชาวรัสเซียแต่ว่าเป็นยิวด้วย ท่านเกิดที่ลัตเวีย (Latvia) ซึ่งลัตเวียตอนนั้นยังอยู่กับรัสเซีย (Russia) อยู่ แต่ว่าตอนนี้แยกตัวแล้ว เพราะบ้านเมืองเขาล่มสลายก็แตกแยกอะไรต่าง ๆ แต่ว่าตอนนั้นยังอาจารย์แม็กซิมก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียอยู่ ทีนี้พอคอมมิวนิสต์มา อาจารย์แม็กซิมก็หนีภัยคอมมิวนิสต์มาอยู่ที่เยอรมัน และออกคอนเสิร์ตมีชื่อเสียงมาก วันดีคืนดีด้วยความที่อาจารย์แม็กซิมเป็นยิว ช่วงนั้นฮิตเลอร์ (Hitler) ฆ่ายิวด้วย ท่านก็เลยต้องหนีลงมาพร้อมด้วยตำราเทคนิคขั้นสูงที่ท่านเขียนไว้ ตอนนั้นท่านอยู่ที่เยอรมันแล้วท่านก็ต้องหนีจากเยอรมัน เพราะไม่อย่างนั้นเสร็จฮิตเล่อร์ (Hitler) แน่ หนีลงมาทางใต้เรื่อย ๆ มาที่ฝรั่งเศสขึ้นไม่ได้อีก ฝรั่งเศสเขาไม่ยอม จนมาถึงอิตาลี มาที่เมืองเจนัว (Genoa) ซึ่งเป็นเมืองเกิดของปากานีนี (Paganini) แต่พอขึ้นฝั่งแล้วเจ้าหน้าที่ก็มาควบคุมตัว ถามว่า "ท่านเป็นใคร" อาจารย์แม็กซิมก็ตอบว่าผม แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) เขาก็ถามว่า "อาชีพของท่านคืออะไร" ท่านก็ตอบว่าเป็นศิลปิน (Artist) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านไวโอลิน (Violin Professor) อยู่ที่สเทิร์นคอนเซอวาทอรี่ (Stern Conservatory) ที่กรุงเบอร์ลิน (Berlin) เท่านั้นคนฟังหูผึ่งเลย เพราะว่าชาวอิตาเลี่ยนเขาบูชาศิลปิน ถ้าอย่างนั้นผมพาท่านไปพบเหล่าอาจารย์ของที่นี่ก่อนว่าจะว่าอย่างไร ก็พาท่านไปพัก พอรู้ว่า แม็กซิม จาคอบเซ่น มาก็กอดเลย เขาพูดว่าถ้าอย่างนั้นอาจารย์แม็กซิมอยู่ที่นี่ไม่ได้หรอก ที่เจนัว (Genoa) เป็นเมืองเล็ก ต้องพาไปหามุสโสลินี (Benito Mussolini) วันนั้นก็พาไปหามุสโสลินีแนะนำตัว เขาขอจับมือเลย บอกว่าท่านอาจารย์แม็กซิมอยู่ที่นี่ไม่ต้องไปไหน แต่มีข้อแม้ว่าอาจารย์แม็กซิมต้องเขียนตำราให้กับพวกเรา เพราะตอนนี้ระดับการเล่นของอิตาลีตกต่ำ เพราะว่าโดนสมองไหล ฝีมือไหลไปปารีส (Paris) คนเก่ง ๆ ไปอยู่ที่ปารีส ที่เหลืออยู่ก็พอเก่งบ้าง ทีนี้อาจารย์แม็กซิมก็ช่วยเขียนตำรา ช่วยเปิดการอบรม (Masterclass) สอนไปด้วย และยิ่งกว่านั้นคือสอนผมด้วย *{ยิ้ม}* ท่านมุสโสลินี เล่นไวโอลินนะ อาจารย์แม็กซิมก็บอกว่าโอเค ภายในบัดดลก็ได้ตีกอยู่ 1 หลัง และมีตำรวจที่คอยอารักขาอาจารย์ ขับรถให้ ดูแลเป็นบอดี้การ์ดให้ เปลี่ยนหน้ามือเป็นหลังมือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ (Professor) ของมุสโสลินี

ทีนี้เข้าเรื่องว่าท่านได้เทคนิคของปากานีนี (Paganini) มาได้อย่างไร เริ่มคืออาจารย์แม็กซิมอยู่มาสักระยะหนึ่งก็มีความสุขกัน ทุกคนก็เคารพท่านมาก โดยเฉพาะมุสโสลินี จนกระทั่งวันหนึ่งท่านมีโอกาสคุยกับมุสโสลินี ซึ่งได้คุยกันว่า "Secret of Paganini" (ความลับของปากานีนี) มีจริงหรือไม่ ผมอยากจะมาค้นตรงนี้ มุสโสลินีบอกว่าโอเคเลย ผมจะเขียนนามบัตรให้ว่า "ท่านผู้นี้เป็นอาจารย์ ให้ไปได้ทุกด่าน" ให้ไปถึงบ้านของปากานีนี (Paganini) เลยก็ได้ ตำรวจก็เดินคุ้มกันท่านไป พอถึงบ้านปากานีนี ได้พบกับ

หลานของปากานีนี อาจารย์แม็กซิมก็เข้าไปคุยเลยว่า "ผมสนใจในท่าน นิคโคโล ปากานีนี (Niccolo Paganini)" อยากจะมาดูว่ามีจริงหรือไม่ที่ว่าเคล็ดลับของปากานีนี หลานของปากานีนีบอกอาจารย์แม็กซิมว่า "ไม่มีอะไรเลย ไม่มีอะไรทั้งสิ้น" อาจารย์ก็เอะใจว่า เอ๊มันอย่างไรกันแน่ แต่ก็ไม่เป็นไร ก็แค่คุยกัน วันรุ่งขึ้นอาจารย์แม็กซิมบอกตำรวจว่าให้คุณอยู่ห่าง ๆ เลย เพราะว่าพวกฟาสซิสต์ (Fasicm) นี้เขากลัวตำรวจ อาจารย์แม็กซิมบอกเดี๋ยวผมเดินไปคนเดียว อาจารย์แม็กซิมท่านก็เดินไปไกลเหมือนกัน ไปคุยอีกที่หนึ่ง คราวนี้หลานของปากานีนีบอกว่า "มี มีเคล็ดลับอยู่ในห้องใต้ดิน แต่เมื่อวานผมไม่กล้าพูด เพราะมีตำรวจ" หลานของปากานีนีได้นำออกมาให้ดู เป็นกล่องเหล็ก เปิดขึ้นดูเป็นเศษกระดาษก็มี เป็นรูปวาดก็มี อะไรต่าง ๆ ก็มีอยู่ในนั้นหมดเลย เหมือนว่าปากานีนีพอคิดอะไรได้ก็รีบจด ตีเส้น 5 เส้น จดหวัด ๆ และบางทีปากานีนี เวลาซ้อมบางทีซ้อมเงียบ ไม่มีใครได้ยินจนกระทั่งเวลาที่ออกคอนเสิร์ต เพราะฉะนั้นเวลาปากานีนีไปออกคอนเสิร์ต มีคนที่เขาอยากรู้ความลับของปากานีนีว่าซ้อมอะไร เขาก็ไปขอเช่าห้องข้าง ๆ ของปากานีนี แล้วพยายามฟัง เอ๊ ไม่เห็นเล่นเลย เงียบเลยนะ แต่พอออกมาคอนเสิร์ตแล้วทำไมถึงเก่ง แสดงว่าต้องมีอะไรอย่างเลยแน่นอน ซึ่งตรงนั้นเป็นสิ่งที่อาจารย์แม็กซิมรู้มาแล้วได้สอนผมมา นั่นคือ "เคล็ดลับของปากานีนี (Secret of Paganini)" และผมก็นำมาถ่ายทอดให้ลูกศิษย์เท่าที่เขาจะรับได้ เพราะว่างานหนักมาก เขาอาจจะรับไม่ไหว

อีกอย่างหนึ่ง เวลาที่ปากานีนี (Paganini) ซ้อมอยู่ เขาจะไม่ให้ใครไปเห็นวิธีการซ้อม เพราะเขามีวิธีของเขา พิเศษมาก พิเศษจริง ๆ เหลือเชื่อมาก แต่ผมก็ได้เรียนมาจากอาจารย์แม็กซิม แล้วถ้าถามว่าอาจารย์แม็กซิมได้เรียนมาอย่างไร คืออย่างนี้ด้วยความที่เขาไม่ให้ใครเข้าไปในห้องเลย ยกเว้นจิตรกรหูหนวกชื่อลีเซ่ (Lyser) เพราะว่าเขาจะไม่ได้ยินว่าปากานีนีซ้อมอะไร แต่ว่ายอมให้สเก็ตภาพได้ พร้อมทั้งมีท่าอะไรอีกสักอย่างหนึ่งเขียนไว้ และอาจารย์แม็กซิมได้ภาพทั้งหมดจากตรงนั้น ซึ่งอาจารย์ก็นำมาวิเคราะห์ต่อจากเศษกระดาษพวกนั้นด้วย เยอะมาก ๆ และวิเคราะห์ต่อจากภาพตรงนี้ด้วย โอโห มันมหัศจรรย์มากจริง ๆ มันเหลือเชื่อ เพราะไม่มีในตำราในโลกนี้ ซึ่งอาจารย์แม็กซิมก็ได้สอนผมมา ทีนี้ในที่สุดอาจารย์ก็ได้สิ่งเหล่านี้ไป คล้าย ๆ ลายแทงเลย *{หัวเราะ}* แต่ว่าอาจารย์ก็ยังไม่ได้ตีความ เพราะยังไม่มีเวลาตีความว่าทำท่าประหลาดอะไร ไม่มีเวลาตีความจนกระทั่งฮิตเลอร์ส่งสัญญาณ (Signal) มาให้มุสโสลินี บอกว่าคุณต้องฆ่ายิวนะ เพราะว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ไม่ว่าเห็นยิวทีไหนให้ฆ่าเลย มุสโสลินีเลยรีบกระซิบบอกอาจารย์แม็กซิมว่าอาจารย์หนีเถอะ ผมไม่ทำอะไรอาจารย์แม็กซิมอยู่แล้ว จึงได้จัดเรือให้หนี อาจารย์แม็กซิมก็เอาอะไรไปไม่ได้ ก็มีแค่ตำราที่เขียนเบอร์ลิน ที่หนีฮิตเล่อร์ และก็ตำราต่าง ๆ ที่หนีมาจากมุสโสลินี อย่างอื่นเอาอะไรมาไม่ได้เลย ไวโอลินยังเอามาไม่ได้เลย หนีมาจะขึ้นที่อังกฤษก็ไม่ได้ เพราะว่าเขากลัวเป็นสายลับ ขึ้นที่ฝรั่งเศส ขึ้นที่สเปนที่ท่าเรือวีโก้ (Vigo) ก็ไม่ได้ แต่ว่าไปขึ้นที่โปรตุเกสได้

เขาก็ควบคุมอาจารย์เหมือนเดิม ถามว่าท่านคือใคร ทำอาชีพอะไร ท่านอาจารย์แม็กซิมก็ตอบไป เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านไวโอลิน (Violin Professor) แต่โปรตุเกสไม่เหมือนอิตาลี เขาไม่รู้จักอาชีพนี้ เพราะว่าเมืองเขาปิด แม็กซิม จาคอบเซ่นเหรอ ไม่รู้ว่าใคร แต่ว่าก็ยังได้อยู่ในค่ายกักกัน ก็อยู่ได้ เพราะเขาไม่ได้อะไร ถามความรู้พิเศษอะไร อาจารย์แม็กซิมตอบว่าก็พูดได้หลายภาษา เยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี รัสเซีย ทหารเลยให้ท่านอิสระเลย แต่ว่าต้องเป็นอาจารย์สอนภาษาให้พวกเรา เขาไม่สนใจดนตรี แต่ว่าสนใจภาษา อาจารย์ก็เลยอยู่แบบสบาย ตอนนี้เนื่องจากอาจารย์แม็กซิมไม่มีไวโอลินจะซ้อม เลยได้นำพวกแผ่นเศษกระดาษทั้งหลายที่ติดตัวมา มาวิเคราะห์ว่าท่านี้ทำเพื่ออะไร ทำอย่างไร แล้วก็ทำเป็นตำรา ทำไปเรื่อย ๆ ดีมาก ชุดนี้นี่คือ “Secret of Paganini” อย่างแท้จริงเลยล่ะ ไม่มีใครรู้นอกจากอาจารย์ของเรา และเรื่องราวที่เกิดขึ้นต่อจากนั้น คืออาจารย์แม็กซิมจะได้ทดสอบวิชาของปากานีนี ซึ่งวันหนึ่งอาจารย์ได้เดินไปซื้อยาที่ร้านขายยา ไปเห็นสุภาพสตรีสวยมาก แต่ว่านิ้วชี้เขาเป็นอย่างนี้ *{พร้อมกับทำท่าให้ดู}* อาจารย์ก็ถามว่า “เธอทำไมนิ้วเป็นอย่างนั้น” เธอร้องไห้เลย เธอบอกว่าฉันเป็นนักดนตรีไวโอลินเดี่ยว (Violin solo) เลย แต่ว่าวันหนึ่งทำครัวแล้วมีดบาดถึงเอ็นเลย ทำให้นิ้วเป็นอย่างนี้ และสมัยนั้นการผ่าตัดคงยังไม่ดีเท่าไหร่นัก ทำให้เอ็นเธอยึด อาจารย์ท่านก็นึกในใจ เราจะได้ลองของแล้ว ต้องลองเทคนิคของปากานีนีแล้ว อาจารย์แม็กซิมก็เลยถามว่า “คุณเคยได้ยินชื่อ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ไหม?” ผู้หญิงคนนั้นบอกว่า “เคยสิ เยี่ยมมากเลยคนนี้” อาจารย์ถามว่า “เคยเห็นตัวไหม” เธอตอบว่า “ไม่เคย” อาจารย์แม็กซิมบอกเธอว่า “ผมนี่แหละ” เธอถามว่า “จริงหรือเปล่า *{พร้อมทำท่าตกใจ}*” อาจารย์แม็กซิมเลยตอบว่า “เอาอย่างนี้ จริงหรือไม่จริง ผมจะสอนคุณให้นิ้วดีเหมือนเก่า แล้วจะให้เล่นดีกว่าเก่าเอาไหม” ผู้หญิงคนนั้นก็ตกลงกับอาจารย์แม็กซิม ก็เลยได้ไปสอนด้วยกรรมวิธียิมนาสติกของปากานีนี (Gymnastics of Paganini) ซึ่งตอนนั้นอาจารย์แม็กซิมยังอยู่ที่ลิสบอน (Lisbon) ที่โปรตุเกส เธอชื่ออลิเปีย (Alipia) ซึ่งตอนหลังคุณอลิเปียนี้ก็เป็นภรรยาอาจารย์ สอนอยู่ไม่ถึง 6 เดือนนิ้วก็ปกติ อีก 6 เดือนเล่นไวโอลินได้ ออกคอนเสิร์ตแล้วเก่งกว่าเก่าเลย ซึ่งคุณอลิเปียเขาดังมาก แต่อาจารย์แม็กซิมบอกให้อุบไว้ก่อน อย่าเพิ่งให้ทางการรู้ว่าเธอได้เรียนกับใคร แต่ตอนนี้เปิดเผยได้แล้ว ทางการเขาก็ตื่นเต้นมาก เลยเชิญอาจารย์แม็กซิมออกจากค่ายนั้น ไปเป็นผู้อำนวยของเนชั่นนัลเอมิโซร่า (National Emisora) คือคล้าย ๆ กับวงดนตรีของกรมประชาสัมพันธ์ แต่ว่าเป็นวงคลาสสิค (Chamber music) ของเขา อาจารย์แม็กซิมก็ได้เป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) ด้วย แนะนำพวกที่เกี่ยวกับไวโอลินบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้อำนวยเพลง อาจารย์แม็กซิมก็เลยสอนคุณอลิเปียเพิ่มเติมอีกในตอนนั้น และหลังจากนั้นพอเห็นผลอย่างนี้แล้ว อาจารย์จึงได้มาทำการเปิดอบรม (Masterclass) ที่อังกฤษ ซึ่งผมเจออาจารย์ตอนนั้น พูดไปก็เหมือนตามดวงเหมือนกันนะ เหมือนโชคชะตา สิ่งที่มหัศจรรย์อีกอย่างหนึ่ง ถือเป็นวันดีคืนดีมากที่วันนั้น

ผมเล่นดี แล้วอาจารย์ถูกใจ อาจารย์แม็กซิมบอกจะให้ดูอะไรไหม ผมก็ถามว่าอาจารย์จะให้ผมดูอะไร แก ก็หยิบล็อคเกต (Locket) ขึ้นมาเปิดดู นี่เส้นผมของปากานีนี ท่านให้หลานไว้ แล้วหลานให้อาจารย์แม็กซิม ไว้ มันเป็นบุญตาของผมเลย เหลือเชื่อมาก เรื่องมันเหมือนฝันมากเลย *{พร้อมกับทำหน้าซาบซึ้ง และรู้สึกร่วมกับสิ่งที่เล่าเป็นอย่างมาก}* แล้วมันเป็นเคล็ดลับด้วย จากนั้นอาจารย์ก็เขียนตำราในแนวใหม่ ตำรา ยิมนาสติก ตำรา Mastery of Violin Playing และอะไรอีกต่าง ๆ นา ๆ ซึ่งผมเป็นรุ่นแรกๆ ที่ได้เรียน เรียนจากลายมือของอาจารย์แม็กซิมเลย

ซึ่งตรงนั้นเป็นเหมือนเทคนิคการสอน แล้วอาจารย์ชูชาติก็นำมาประยุกต์ใช้กับโยคะของอาจารย์เองอีกที?

ใช่ เป็นเทคนิคการสอน แล้วผมก็นำมาประยุกต์ ทีนี้ผมต้องเล่าอีกนิดหนึ่ง คือผมได้มีโอกาสไป เรียนโยคะจริง ๆ เพราะ 7 ปีที่แล้วผมเรียนจากหนังสือ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นโชคอีกที่ผมได้เจอกับอาจารย์ โยคะจริง ๆ เลย นี่ก็อีกเรื่องถ้าพูดในเรื่องของดวงเข้ามาเกี่ยวข้องก็เป็นอย่างนี้อีก *{หัวเราะใหญ่}* คือตอน นั้นผมอยู่ที่ลอนดอน (London) ผมออกจากอาจารย์แม็กซิมมาแล้ว ซึ่งผมจะมาเรียนการอำนวยเพลง (Conducting) ที่ลอนดอนคอลเลจ ออฟ มิวสิค (London College of Music) แล้วก็มีเพื่อนของเพื่อน เขามาจากแอฟริกา ชื่อคุณปาเตล (Patel) เป็นนักกฎหมาย เขามาเรียนต่อที่ลอนดอนเหมือนกัน เขาชอบ อินเดียแต่ว่าอยู่ที่แอฟริกา เขาอยากเล่นกีตาร์คลาสสิก ซึ่งผมแค่พอเล่นได้ ไม่ได้เก่งอะไร ซึ่งเพื่อนผมก็ บอกเขาว่ามีเพื่อนชื่อชูชาติ แต่ผมก็บอกว่าแค่พอเล่นได้นะ แต่ไม่ได้เก่งอะไร ก็เลยบอกคุณปาเตลให้มา เรียนแล้วกันนะ เขาจะมาเรียนวันอาทิตย์บ่าย ซึ่งเขาถามเรื่องค่าเรียน ผมก็ไม่คิด ไม่เอาหรอก เพื่อนของ เพื่อนก็เหมือนเพื่อนของเรา เขาก็บอกว่าเขาไม่สบายใจ คือบ้านผมเป็นหอพักนักเรียนดนตรี ซึ่งจะอยู่บน เนิน และก็มีทางลงไปเรื่อย ๆ เขาเดินลงไปประมาณสัก 15 นาทีก็จะถึงพื้นราบ เขาบอกอย่างนี้ว่ามี ร้านอาหารอินเดียน (Indian) อยู่ เขาก็ถามว่าผมชอบไหม ผมก็บอกว่าผมชอบอาหารอินเดียนมาก เขาก็ บอกว่าขอเลี้ยงแล้วกันเพราะว่าเขาไม่สบายใจ ร้านแถวนั้นผมเชื่อว่าผมเดินทุกซอย ผมรู้จักหมด ผมชอบ เดิน ร้านนี้ผมก็ผ่านแต่ผมไม่เคยเข้า ตอนนั้นปาเตลเขาเตรียมสอบกฎหมาย เขาบอกว่าขอหยุด 2 อาทิตย์ ไม่มาเรียน ผมก็โอเค งั้นผมไปกินคนเดียวก็ได้ ผมไปนั่งที่โต๊ะแล้วก็สั่งอาหารมา ซึ่งมีสุภาพบุรุษท่านหนึ่ง เป็นชาวอินเดีย แต่ว่าแต่งตัวสากลสง่ามาก ผมขาวสง่างามมาก เดินผ่านผมไป แต่มีควงสาวน้อยไปด้วย ฝรั่งสาวสวยมาก ผมทอง ผมยังจำได้เลย ผมมองดูก็ทึ่งเหมือนกัน ผู้ชายคนนี้เขานั่งโต๊ะแบบหันหลังให้ผม ส่วนผู้หญิงก็นั่งฝั่งตรงข้าม ก็จะมองเห็นผม ผมพยายามจะมองเขา แต่ผมสังเกตว่าพาสาวมาทั้งที ไม่คุย นั่งกินอย่างเดียว ผู้หญิงก็นั่งเฉย ผมก็คิดในใจนี่นัดเดท (Date) กันอย่างไรเนี่ย มันต้องคุยกันบ้าง แต่ว่านี่ เขานั่งเฉยมาก เราก็นึกในใจว่าทำไมไม่มาเดทกับเรา *{ยิ้ม}* เราก็พยายามมองสาวคนนั้นแต่เขาก็เฉยกับผม นะ ผมก็คิดว่า เอ๊ แปลก ๆ ผมก็ยังมองไปมองมา แต่ทันใดนั้น ผู้ชายคนนั้นหันมาอย่างนี้เลย *{พร้อมกับ*

ทำท่าหันหลังขวับ!} แล้วเดี๋ยวผมจะเล่าให้ฟังว่าเกิดอะไรขึ้น ผมเลยรู้สึกวาบเลย! คิดในใจเราต้องรีบกินและรีบกลับดีกว่า พอต่อมาอีก 1 อาทิตย์ ผมเดินไปเจออีกซอย คิดในใจ เอ๊ ทำไมเราไม่รู้จักร้านนี้ เดินไปถึงเขามีป้ายเล็ก ๆ ติดอยู่หน้าบ้านแล้วเขียนว่า โยคะเซ็นเตอร์ ออฟ ลอนดอน (Yoga Center of London) เอ๊ ทำไมเราไม่รู้จัก ก็คิดว่าดีเหมือนกันเพราะเราหัดจากหนังสือมา 7 ปีแล้ว เลยขอคุณพ่อคุณแม่อยู่ต่ออีก 1 ปี แต่ไม่ได้บอกว่าเรียนโยคะ บอกแค่ว่าจะเรียนดนตรี *{พร้อมกับหัวเราะ}* ผมเลยตัดสินใจกดกริ่ง และคนที่มาเปิด ก็คือสาวน้อยคนนั้นนั่นเอง สาวน้อยคนนั้นก็พูดกับผม เชิญอย่างดีเลย ซึ่งตามปกติฝรั่งเขาจะต้องปิดประตูใช่ไหม แต่ว่าตอนนั้นประตูเขาแง้มไว้ คุณสาวน้อยคนนั้นบอกให้ผมเข้าไปเลย ผู้ชายคนนั้นนั่งคอยผมอยู่ แล้วก็ยิ้มให้ผม และบอกว่า "I have been waiting for you." เพราะฉะนั้นความคิดชั่วร้ายของผมวันนั้น เขารู้หมด เขาคือโยคีตัวจริง เขาอ่านใจออก เขาถึงหันขวับมาทันทีเลย

ทั้งๆ ที่เขาไม่ได้เห็นสายตาผู้หญิงคนนั้นใช่ไหมคะ?

ไม่เห็น เราก็เลยเข้าใจว่า อ๋อนี่สาวน้อยคนนั้น คือลูกศิษย์โยมอุปถาก เขาถึงได้เคารพอาจารย์เขามาก ไม่ได้มีอะไรชั่วร้ายอย่างที่ในใจเราคิด *{พร้อมกับหัวเราะใหญ่}* ผมรู้สึกละอายตัวเองมาก จริง ๆ นะ ผมรู้สึกอายมาก ผมพูดไม่ออกเลย ไม่รู้จะพูดอย่างไร *{หัวเราะ}* ผู้ชายคนนี้เขาเก่งมาก และเขามีอะไรหลาย ๆ อย่าง เขาเป็นคนมีหูทิพย์ ตาทิพย์ แค่เขาบอกว่า "I have been waiting for you." นี่ ผมก็ผงะเลย ซีดเลย เขารู้หมดแล้วนี่ ผมต้องพูดอะไรล่ะ แล้วเขาก็หัวเราะ แล้วเขาก็ถามผมว่า "คุณอยากเรียนโยคะไหม เราตั้งต้นเดี๋ยวนี้เลย" เขาสอนผมเดี๋ยวนั้นเลย ผมเรียนอยู่ 1 ปีเต็ม ๆ กับอาจารย์คนนี้

โดยที่ยังเรียนดนตรีไปเรื่อย ๆ ด้วยหรือคะ?

ใช่ โดยที่ผมยังเรียนดนตรีไปเรื่อย ๆ ด้วย และก็ฝึกโยคะอย่างหนักมาก โยคะเป็นของจริง เป็นเรื่องที่มหัศจรรย์ แต่ต้องขอบคุณท่าน เยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ที่แนะนำ ซึ่งตอนหลังผมมาเจอท่านเยฮูดิ เมนูฮินอีกครั้งหนึ่งในระหว่างที่ฝึกโยคะ ท่านเล่นคอนเสิร์ต ผมไม่เคยพบท่านมาก่อน ผมเลยไปหลังโรงเลย ไปขอลายเซ็นต์ท่าน ท่านก็เซ็นต์ให้นะ และผมถามท่านดื้อ ๆ เลยนะ "บอกผมหน่อยได้ไหมครับ จะเป็นนักไวโอลินที่ดีจะทำอย่างไร? (Could you tell me how to be a good violinist?)" ท่านมองแล้วหัวเราะใหญ่เลย ท่านถามว่า "Where are you from?" ผมบอกกรุงเทพ (Bangkok) ท่านบอก "Good! Good!" แล้วท่านก็แนะนำเลย ท่านบอกว่า "อยากเก่งไวโอลิน หัดโยคะเลย อย่างที่ท่านเคยให้สัมภาษณ์ไว้ใน LIFE magazine" ผมก็ยิ่งเชื่อมั่นใหญ่เลย และผมยังได้ไปพบท่านอีกหลายวาระมาก ซึ่งส่วนมากจะเป็นหลังคอนเสิร์ต ไม่ว่าผมจะถามอะไรท่าน ท่านก็ตอบเดี๋ยวนั้นเลย

เปิดใจกับอาจารย์ชูชาติเลยใช่ไหมคะ?

ใช่ ท่านให้เดี๋ยวนั้นเลย และท่านให้มาเยอะมาก ท่านเขี่ยลูกอะไรนิดเดียว ได้เลย แต่ว่าเราติดอยู่ตั้งนาน นี่เป็นเรื่องมหัศจรรย์มาก เพราะฉะนั้นถ้าเราเอาโยคะมา ผสมกับยิมนาสติกของปากานีนี และผสมกับของอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ที่คิดเองได้อีกเยอะมาก เมื่อนำมารวมกันแล้วผลนั้นมหัศจรรย์มาก ผมเคยถามอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ว่าผมตัวแค่นี้ ผมจะเล่นสู้ฝรั่งไหวหรือ? อาจารย์แม็กซิมตอบว่า "ถ้าคุณสู้ด้วยโน้ต คุณอาจจะสู้เขาไม่ไหว คุณต้องสู้ด้วยยิมนาสติก" หนูเห็นไหมกายกรรมเปียงยางต่าง ๆ ตัวอ่อนมาก ถ้าคนธรรมดาทำไม่ได้หรอก แต่ว่าทำได้เพราะยิมนาสติก ดนตรีก็เหมือนกัน ฉะนั้นการแก้ปัญหาที่ผมสอนลูกศิษย์ ก็คือจะใช้ตรงนี้เยอะ ไม่ใช่บอกว่าทำไม่ได้ก็ให้ซ้อมไป และถ้าซ้อมผิดวิธี ไม่แย่เหรอ? เพราะฉะนั้นต้องแก้ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่ตัวเรา เทคนิคอยู่ที่เรารู้ว่าจะใช้ส่วนไหน ใช้อวัยวะส่วนไหน ใช้อย่างไร ณ วินาทีนั้น นี่คือหัวใจของการสอนทักษะผม

เท่ากับว่าอาจารย์ใช้หลัก ๆ คือโยคะ ยิมนาสติก ที่รวมกันแล้วเพื่อสอนกับศิษย์ แล้วอาจารย์ก็ทำให้แตกต่างจากการสอนดนตรีทั่ว ๆ ไปใช่ไหมคะ?

ใช่ เพราะเรามี 3 อย่างนี้ ทีนี้โยคะจะมุ่งไปที่เรื่องของการผ่อนคลาย (Relaxation) และความยืดหยุ่นของข้อ แต่ละข้อ ถ้าข้อต่าง ๆ ยืดหยุ่น เราก็คล่องสิ แต่ถ้าข้อไม่ดี เราไปซ้อมแทบตายก็ไม่ค่อยได้อะไรเท่าไหร่ อาจจะได้เหมือนกัน แต่ก็ได้ความเหนื่อยอ่อน และความท้อแท้

และอีกอย่างที่ผมใช้ คือการสอนเทคนิค ไม่ใช่เน้นแต่ว่าต้องทำเทคนิคอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ผมพยายามสอนลูกศิษย์ให้เข้าใจว่า คนที่เขาทำได้ เขารู้สึกอย่างไร ให้คุณทำความรู้สึกตรงนั้นให้ได้ สอนให้เขาเป็นศิลปิน (Artist) ไม่ใช่บอกวิธีที่จะเป็นศิลปิน แต่เราจับความเป็นศิลปินมาใส่ให้เขา ว่าคุณเป็น แต่กับการที่ทอดบันไดไปให้เขานั้น เป็นคนละอย่างกันนะ คล้าย ๆ ว่าเราชี้ไปที่ดวงจันทร์ นั่นไม่ใช่ แต่ต้องไปอยู่ที่โลกพระจันทร์เลย ซึ่งผมจะทำตรงนั้น คือทำตรงนี้เลยว่า นี่ศิลปิน (Artist) รู้สึกอย่างนี้นะ และให้เขาไปทดลอง (Experiment) ด้วยตัวของเขาเอง 1 - 2 อาทิตย์ก็ได้ คุณรู้สึกไหม รู้สึกตรงนี้ไหม ถ้าคุณรู้สึกเข้าถึงแล้วล่ะ คุณจบ ประสบความสำเร็จ (Successful) ตรงนี้แล้วล่ะ และในตำราไม่มีเขียนไว้ด้วย

ย้อนกลับมาถามในกรณีที่ ถ้าอาจารย์มีเด็ก 5 คน ต้องมี 5 หลักสูตร แสดงว่าจะใช้ในกรณีที่เป็นการสอนเดี่ยว หรือว่าการสอนกลุ่มเล็ก ๆ แต่ถ้าในกรณีทั่วไปหมายถึงครูที่สอนเป็นคลาส (Class) ใหญ่ขึ้น จะแตกต่างกันอย่างไรไหมคะ?

แบบนั้นในส่วนที่ผมสอนตัวต่อตัวผม ไม่สอนกลุ่ม สำหรับปฏิบัติถ้าจะเอาดีจริง ๆ เลย ต้องเดี่ยว เพราะว่าคนสองคนอารมณ์ไม่เหมือนกัน เราให้ยาไม่เหมือนกันแล้วล่ะใช่ไหม เพราะฉะนั้นถ้าเป็นการสอนทางทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรี ผมจะไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสอนกลุ่ม ปกติเขาสอนทีละร้อย ๆ คน อันนั้นผมยอมรับว่าผมทำไม่เป็น ในกรณีนี้ผมจะพูดเฉพาะเดี่ยวตัวต่อตัวเลย

ซึ่งถ้าเป็นการสอนแบบกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นมาหน่อย อาจารย์จะมีวิธีสอนอย่างไร?

อย่างวิชาที่สอนที่ครุศาสตร์ เป็นวิชาเครื่องสาย (String) เป็น String 1 - 2 เหล่านั้นผมสอนเพราะว่าผู้เรียนเรียนพอให้รู้ ไม่ได้จะต้องเก่งจนเลิศอะไร ถ้าสอนอย่างนั้นโอเค ผมสอนตลอดที่อยู่ครุศาสตร์ ตอนนั้นอาจจะมีนักระนาดมาเรียน นักปี่ในมาเรียน นักโอโบมาเรียน ก็โอเค สอนเป็นกลุ่มได้ แต่ผมยังยึดบางอย่างของพวกโยคะมาใช้เหมือนกัน เช่นแบบฝึกให้ผ่อนคลาย (Relaxation Exercise) ต่าง ๆ ก็จะนำมาใช้

แต่ว่าจะเป็นภาพรวม ใครรับได้มากน้อยเท่าไหร่ ก็แล้วแต่บุคคล?

ใช่ ๆ ครับ

อาจารย์สอนวิชาอะไรในครุศาสตร์บ้าง?

วิชาทักษะไวโอลิน 1 – 7 สอนทั้งสองคณะ คือสอนทั้งครุศาสตร์ และของศิลปกรรมศาสตร์ด้วย แล้วก็วิชาทักษะวิโอล่า ทั้งสองคณะ 1 – 7 วิชา Harmony 1 – 4 วิชา Aural Training 1 – 4 วิชา Orchestration 1 ตัว วิชา Conducting 1 ตัว สำหรับ Conducting บางครั้งสอนที่ศิลปกรรมด้วยเหมือนกัน วิชา Ensembles Playing 1 ตัว Music Class Teaching หรืออะไรสักอย่าง รู้สึกอาจารย์พูนโชคสอนอยู่ หรือ String Class Teaching 1 ตัว รู้สึกจะมีแค่นั้น

แต่ถ้าเป็นที่มหาวิทยาลัยอื่น ๆ คือเป็นช่วงหลังของการสอน?

ใช่ฮะ จุฬาลงกรณ์สอน 2 คณะ อย่างที่เกษตรศาสตร์ ก็สอนนานจบไปหลายรุ่น สอน Conducting สอนไวโอลิน สอนวิโอล่า ปี 1 - 4 เรียน 4 ปี เพราะว่าม.เกษตรฯ ไม่ต้องไปฝึกสอน สอน 8 คอร์สได้เลยถ้าเป็นพวกทักษะ (Skill) ส่วนโรงเรียนดุริยางค์ทหารเรือสอนช่วงหลังอยู่ประมาณ 3 ปีเท่านั้นเอง ซึ่งตอนนั้นออกจากทหารนานแล้วล่ะ แล้วก็ผมสอนวิโอล่าอยู่แค่เทอมเดียวที่มหิดล ส่วนรังสิตก็สอนอยู่ประมาณ 4 ปี สอนวิโอล่าอย่างเดียว แต่ตอนนี้ก็จบแล้ว

ทำไมถึงจบเพราะว่าอาจารย์เหนื่อยหรือหยุดเพราะว่าเป็นคอร์สวิโอล่าหรือเปล่า

จบ เพราะว่าผมแก่แล้ว สอนช่วงหลังไม่ไหวที่จะทำแบบนั้น และผมก็ตั้งใจว่าจะส่งให้ลูกศิษย์ให้ถึงฝั่งก็ตั้งใจจะพอแล้ว อย่างที่รังสิตพอจบรุ่นนั้นครบ 4 ปีก็บอกเขาว่าพอแล้วนะ

สำหรับการซ้อม ในมุมมองของอาจารย์ชูชาติเป็นอย่างไรบ้างคะ?

"การซ้อม" คือถ้าเราเป็นครู แล้วถ้าลูกศิษย์เล่นไม่ได้ แล้วเราก็บอกว่า "ไปซ้อมซะ" ก็เหมือนคนไข้ไปหาหมอ แล้วบอกหมอว่าผมปวดท้อง หมอก็จะบอกว่า "ไปกินยาซะ" ไม่ได้วิเคราะห์สมุฏฐานหรือจ่ายยาเลย ทีนี้ซ้อมจะซ้อมอย่างไร ถ้าซ้อมผิดแล้วจิตใต้สำนึกมันรับไว้แล้วมันแย่มาก เราก็ต้องบอกว่า ถ้า

เล่นไม่ได้ต้องวิเคราะห์ว่าทำไมถึงเล่นไม่ได้ อย่างที่บอกว่าซ้อมผิดวิธี ไปเกร็งตรงนั้นผิด ตรงนี้ผิด คล้ายที่หมอบอกว่า คุณไปกินของแสลงมาใช่ไหม ไปกินของดิบ ๆ สุก ๆ มาหรือเปล่า

วิธีแก้ ผมก็จะมอบหมาย (Assign) งานต่าง ๆ อาจจะเป็นในรูปของบทฝึก (Etude) โยคะ ยิมนาสติกของอาจารย์ เหมือนหมอให้ยาไป ผมให้ยาแก้ปวดท้อง แต่เท่านั้นไม่พอ หมอต้องบอกด้วยว่ากินอย่างไร ก่อนหรือหลังอาหาร เหมือนเราบอกว่าให้ซ้อมนี่เท่านี้ครั้ง วิธีซ้อม คือ 4 ครั้งพัก 1 ครั้งไปเรื่อย ๆ อย่างนี้เราก็ต้องบอกเขาไปด้วย ไม่ใช่ให้ซ้อมไปเรื่อย นี่อันตรายที่สุดเลย มิเช่นนั้นเขาไม่ต้องมาเรียนกับเราก็ได้ ก็ซ้อมส่งเดชไป ผมจะระวังตรงนี้มากที่สุด ซึ่งถือเป็นหัวใจการสอนของผมอันหนึ่งเลย ก็คือบอกให้รู้ว่าเขาผิดอย่างไร แก้ตรงนี้อย่างไร ที่บ้านเขาจะได้แก้เองได้ เพราะเขามาอยู่กับเราเรียน Skill แก้ชั่วโมงเดียว แต่เขาอยู่ที่บ้านทั้งวัน เขาต้องแก้เอง สอนให้เขาเป็นครูสอนตัวเอง ทำอย่างไร ซึ่งตรงนี้ต้องใช้ทั้งคำอธิบาย คือจากการใช้คำพูด (Verbal) ก่อน แล้วทำให้ดู แล้วดูว่าถูกหรือผิดอย่างไร ถ้าผิด แก้ใหม่ ซึ่งผมจะเน้นตรงนี้มากเลย และแต่ละคนจะมีข้อบกพร่อง และข้อเด่นไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นข้อเด่นเราจะเสริมเลย แต่ถ้าเป็นข้อบกพร่อง ต้องแก้ก่อน นี่ก็คือหัวใจของผมอีกอย่างหนึ่ง ผมเน้นเรื่องการซ้อมมาก และลูกศิษย์ของผมจะให้ทำยิมนาสติก หรือโยคะ หรือทั้งสอง บางคนชอบทั้งสองก็โอเค บางคนชอบนิดหนึ่ง ก็ให้เอาไปแค่นิดหนึ่ง บางคนนิ้วหรือตัวแข็งทื่อแล้วก็ไม่ยอมทำ ก็ได้แต่คิดในใจ คุณก็รับได้เท่านี้นะ ผมพยายามให้แล้วนะ แต่ไม่รับก็จะไม่ว่าอะไร ทำใจอุเบกขา แต่แค่นี้ก็ทำให้ดีที่สุดแล้วกัน

อีกอย่างหนึ่งก็คือ ทุกคนจะต้องมีแผนการซ้อมที่แน่นอน ไม่ใช่ขยันอยู่วันหนึ่ง 5 ชั่วโมง แล้วเว้นไปอีก 5 วันไม่ได้ทำอะไรเลยอย่างนี้ ก็สู้วันละชั่วโมงแต่ทุกวันจะดีกว่า แล้วจะซ้อมอะไร ก็อย่างที่พูดไปคืออย่างแรกต้องซ้อมโยคะ หรือยิมนาสติกต่าง ๆ แล้วก็ตามด้วยแบบฝึก (Exercise) ซึ่งมี 2 แบบ คือ แบบฝึกหัดเฉพาะ ที่แยกเทคนิคเป็นอย่าง ๆ ไป (Pure Exercise) กับแบบฝึกหัดประยุกต์ ที่รวบรวมเทคนิคต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง (Applied Exercise) ถ้าพูดในเชิงของเปียโน การเล่นแบบฝึกหัดเฉพาะ (Pure Exercise) ก็อย่างเช่น Hanon ส่วน แบบฝึกหัดประยุกต์ (Applied Exercise) ก็อย่างของ Czerny จะเพราะ ๆ เหมือนเพลง เพราะผมเคยสอนเปียโนอยู่ด้วย และของไวโอลินก็เช่นเดียวกัน ผมจะทำ แบบฝึกหัดเฉพาะก่อนเลย *{ฮัมทำนอง ตู่ ตู ตู ตู ตู ตู๊ ตู ตู ๆ ๆ ๆ}* ทำไปเถอะ ไม่เพราะหรอก แต่ดีสำหรับคุณ ประมาณสัก 10 นาที แล้วก็ไปทำแบบฝึกหัดประยุกต์ซึ่งเป็นช่วงกลางระหว่างแบบฝึกหัดเฉพาะกับบทเพลง เพราะฉะนั้นตรงนี้จะทำมากหน่อย ก็จะฝึกแบบฝึกหัดประยุกต์ในรูปแบบต่าง ๆ

ผมแทรกอีกนิดหนึ่ง คือพอทำอันแรกเสร็จแล้วก่อนจะมาทำแบบฝึก (Exercise) ให้ทำสเกล (Scale) ก่อน เพราะว่าเพลงในโลกนี้ที่ยกเว้นเพลงร่วมสมัยแบบอวองการ์ด (Avantgarde) จะใช้สเกล

แล้วก็อาร์เพ็จจิโอ (Arpeggio) ทั้งนั้นล่ะ แต่ถ้าเป็นแบบอวองการ์ดไม่ต้องใช้ ก็ไม่ต้องเรียนก็ได้ เพราะว่าคนเล่นเองยังไม่รู้เลยว่าเล่นได้อย่างไร *{จากนั้นอาจารย์จึงไปสาธิตเพลงแบบอวองการ์ดให้ดู ใช้เครื่องดนตรี คือเปียโน โดยเล่นไปประมาณ 1 – 2 นาที แล้วจึงอธิบายต่อ}*

..สมัยที่ผมเรียน จะต้องโดนบังคับให้เล่นอย่างน้อย 12 ชั่วโมง ซึ่งสมัยผมเรียน อาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น บังคับเลย สเกล (Scale) ต้องวันละ 2 ชั่วโมง แล้วเทคนิคทริล (Trill) อีกครึ่งชั่วโมงทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์วันเดียวให้เที่ยวได้ ให้ไปพักผ่อน ผมจะเน้นตรงนี้ แต่ว่าผมเองก็จะบอกลูกศิษย์ว่าครึ่งชั่วโมงก็โอเคแล้วนะ แต่ขอให้ซ้อมทุกวันเถอะ แต่เทคนิคทริล (Trill) ต้องซ้อมทุกวัน และไหน ๆ เราพูดถึงเรื่องเทคนิคของปากานีนี (Paganini Technique) แล้ว ผมเอามาประยุกต์ (Apply) กับเปียโนด้วย คือนักเปียโนทุกคน นิ้วก้อยจะอ่อน แต่ถ้านำเอาวิธีการของปากานีนีมาใช้ เราสามารถจะซ้อมในรถแท็กซี่ ในห้องน้ำ หรือบนเตียงนอนได้ ซึ่งทำให้นิ้วก้อยเราแข็งแกร่งมาก ผมก็ได้เรียนรู้จากวิธีการของปากานีนี แต่เขาไม่ได้สอนด้วยเปียโน เขาสอนด้วยไวโอลิน แต่ผมมา ประยุกต์ใช้แล้วได้ผลดีมากเลย และใช้ได้ทุกเครื่องมือ ผมจึงเอามาวิเคราะห์ว่าเอามาใช้กับเปียโนได้ไหมโดยไม่รบกวนชาวบ้าน แล้วเราก็ซุ่มซ้อมอย่างเช่นเราอยู่ห้องนี้กับเพื่อน เพื่อนเบาใจว่าเราไม่ได้ซ้อม เขาคิดว่าไม่มีคู่แข่ง แต่ความจริงแล้วเราซ้อมซ้อมแบบของปากานีนี

โดยหลักการแล้ว ถ้าเราดูในรูปของทางสรีระวิทยา (Anatomy) แล้ว กล้ามเนื้อจะแข็งแรง ก็คือ "ข้อ" นี้จะต้องแข็งแรง *{อาจารย์สาธิตให้ดูจากนิ้วก้อย ว่าข้อต่อของนิ้วไหนบ้างที่ต้องแข็งแรง แต่ละนิ้วมีทั้งหมด 3 ข้อต่อ}* แล้วจะแข็งแรงได้อย่างไรล่ะ ในเมื่อเราไม่มีเปียโน เพราะฉะนั้นผมจะทำแบบฝึก (Exercise) ขึ้นหนึ่งอัน โดยใช้ มโนทัศน์ (Concept) ของปากานีนี ซึ่งอันนี้เป็นยิมนาสติกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Gymnastics) และเป็นมโนทัศน์ของอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น ด้วย เดี๋ยวลองดูได้เลย *{อาจารย์ได้เปิดเผยเคล็ดลับและวิธีการซ้อมให้ พร้อมสาธิตให้ดู และให้ทำตามไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ทำทีละมือ ทีละนิ้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจารย์สอนแบบนี้ให้ลูกศิษย์ โดยเริ่มจากนิ้วก้อย ซึ่งเป็นนิ้ว 4 สำหรับไวโอลิน และเป็นนิ้ว 5 สำหรับเปียโน .... นั่นคือ เอานิ้วโป้งไปสู้กับนิ้วก้อย เริ่มจากเบา ๆ ก่อน ทำอย่าให้นิ้วหัก เราต้องทำนิ้วให้โค้ง ทำไปเบา ๆ แล้วเพิ่ม Pressure อีกนิดหนึ่ง}* นี่คือแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง อันนี้ดี เพราะหากเราใช้สปริง ความเครียด (Tension) ของสปริงเท่าเดิม แต่นี่ของเรา ความตึงเครียดจะเป็นจากน้อยไปหามาก โดยเริ่มเบา ๆ ได้เลย และเราสามารถงอนิ้วก่อนได้ แล้วค่อย ๆ เลื่อนไป จนถึงนิ้วเราแข็งเราก็ค่อยหนักที่สุด แล้วเราก็ผ่อน พอได้แล้วก็เปลี่ยนมุม *{จากนั้นท่านยังสาธิตด้วยนิ้วก้อย โดยเปลี่ยนทั้งหมด 3 ระดับ คือตั้งแต่ปลายนิ้วก้อยชนกับปลายนิ้วโป้งในระนาบตั้งตรง จากนั้นค่อยเอนปลายนิ้วก้อยและนิ้วโป้งให้แบนลงอีกประมาณ 2*

ระดับ เป็นระดับที่ 2 และ 3 นิ้วก้อยจะเริ่มโค้งน้อยลงตามลำดับ) ก็สามารถทำแบบฝึก (Exercise) ได้เลย ที่สำคัญไม่มีเสียง แล้วเราจะเอาหนักแค่ไหนก็แล้วแต่เรา เป็นแรงของเราเอง เพิ่มแรงเอง แต่สปริงเพิ่มไม่ได้ มันถูกกำหนด (Set) มา ทำให้ไม่หนักเกินไป ก็เบาเกินไป *{จากนั้นอาจารย์จึงกลับมาสาธิตต่อ และกล่าวว่าถ้าจับดูตรงนิ้วเราตรงนี้เอ็นจะขึ้นแข็ง และแสดงการเปลี่ยนทิศของนิ้วไปด้วย}* นี่คือแบบฝึก (Exercise) อันที่หนึ่ง และก็นวดนิ้วสักนิดหนึ่ง *(จากนั้นอาจารย์จึงสาธิตโดยทำท่าการนวดนิ้วให้ดู โดยใช้ฝ่ามือช่วย)* เห็นไหมว่าไม่มีเสียง แต่จะรู้สึกได้ว่าเมื่อยนิ้ว ซึ่งอันนี้คือส่วนหนึ่ง ส่วนเล็ก ๆ ที่ผมทำเป็นตัวอย่างว่าผมสอนอะไร และนี่คือตัวอย่างของยิมนาสติก ซึ่งได้ผลทันตา ต้องเห็นผลทันที ทีนี้คราวนี้เป็นการฝึกแต่ละระดับ ทำสัก 15 วินาทีแล้วก็พักหน่อย ก็ทำไปเรื่อย ๆ นะ *{พร้อมกับสาธิตให้ดูว่าสำหรับนิ้วที่ไม่ดีจะเป็นอย่างไร โดยนิ้วจะหักเลย ทั้งนี้เท่ากับเราเน้นข้อ ซึ่งเสียเลย เพราะข้อที่ดีต้องโค้ง จากนั้นจึงอธิบายต่ออีกเล็กน้อยถึงลักษณะที่ไม่ดี}* สิ่งเหล่านี้ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ โดยหลักการที่ว่าไม่ต้องตั้งเวลาว่าห้าโมงเช้าทำ หรือหกโมงเช้าถึงทำ คุณดูสิว่า "เสือ มันนัดกันไหมว่า ห้าโมงมายกดัมเบลกัน มันก็ทำของมันทุกวัน กระโดดของมันทุกวัน ให้ใช้วิธีธรรมชาติ ว่างเมื่อไหร่ก็ทำ อย่าบอกว่าไม่มีเวลา ต้องบอกลูกศิษย์อย่างนี้ ทีคุณคุยกับเพื่อน โอ้โหเสียงดังไปถึงห้องไหน ๆ เลย แล้วคุณบอกว่าไม่มีเวลาได้อย่างไร"

อีกอันก็จะเป็นคู่กัน อย่างเมื่อครู่ คือแบบฝึกที่ไม่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว (Static Exercise) ทีนี้เราจะทำอีกแบบ *{อาจารย์สาธิตให้ดูอีกท่า ซึ่งเป็นการนำเอาปลายข้อของนิ้วก้อยกับนิ้วโป้งมาชนกัน แล้วออกแรงบีบนิ้วทั้งสองเข้าด้วยกัน จากนั้นจึงยืดเข้า – ออก}* ถ้าเรามีแรง เราก็บีบหากันแรงหน่อย สัก 5 – 6 หนได้เลย แล้วแต่แรงของเรา เราจะตั้งต้นเบา ๆ ก่อน แล้วค่อยบีบทั้งสองให้แรงขึ้นนิดหนึ่ง แล้วก็บีบให้แรงขึ้นอีกนิดหนึ่ง ทำสัก 4 ครั้งค่อยนวด ต้องนวด เพราะแค่นี้ก็เมื่อยแล้ว แต่ไม่มีเสียงสักเสียง อย่างนี้เป็นตัวอย่างเป็นต้น นี่คือความลับของปากานีนี (Secret of Paganini) ซึ่งจะใช้เครื่องมืออะไรก็ได้ด้วยหลักการเดียวกัน นักเปียโนก็ทำ อย่างนักไวโอลินก็ต้องทำ เพราะเขาต้องรักษาสมดุล (Balance) ของคันชัก ให้ตัวนิ้วเป็นตัวรักษาสมดุล ต้องควบคุมทุกนิ้วอยู่ดี เพราะฉะนั้นฝึกได้หมดเลย นี่คือตัวอย่าง ทีนี้คงพอเห็นภาพว่า ยิมนาสติก คืออะไร

โยคะ หรือยิมนาสติก หมายถึงทั้งตัว หรืออย่างไรคะ?

ใช่ ทั้งตัว แต่ก็ต้องเลือกเอาว่าเครื่องเราใช้ส่วนไหนดีที่สุด และก็ต้องเลือกคนด้วย บางคนมาเรียนอายุ 60 แล้ว ตัวแข็งมาแล้ว ก็อย่าไปโยคะเลยดีกว่า

แสดงว่าเด็กทุกคนของอาจารย์ต้องเป็นอย่างน้อยที่สุด คือร่างกายอ่อนไหวอย่างแน่นอนใช่ไหมคะ?

แน่นอน ใช่แน่นอน และถ้าเด็ก ๆ ก็ต้องไวด้วย ตัวอ่อน แต่ว่าช้าจัง ก็ไม่ไหวเหมือนกัน ซึ่งผมจะมีอย่างนี้เป็นร้อย ๆ แบบนะ พวกแบบฝึก (Exercise) อย่างนี้ มีหลายแบบเลย บางทีถ้าผมไม่ใช้โยคะ ผมก็จะใช้ฤาษีดัดตนของไทยเราเอง มีหลายอันเหมือนกัน

แต่สุดท้ายคือการใช้กล้ามเนื้อเหมือนกัน อย่างนั้นใช่ไหมคะ?

ใช่ กล้ามเนื้อด้วย การยืดด้วย การควบคุมด้วย

อาจารย์ให้เด็กไปเรียนที่อื่น หรือว่าอาจารย์สอนเองคะ สิ่งเหล่านี้ เช่นพวกโยคะ?

สอนเอง ผมสอนเอง ผมเป็นครูเอง สอนในห้องเรียนดนตรีนี่แหละ ในคาบเรียน ผมสอนส่วนตัว เช่นถ้าจะมาเรียนไวโอลินก็จะให้โยคะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน โยคะเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของเรา ซึ่งเป็นการเรียนแบบโยคะจริง ๆ เลย ซึ่งบางคนค่อนข้างที่จะดุเดือดหน่อย ก็จะสอนมวยจีนขนานแรงด้วย แบบมวยแรง ซึ่งตอนแรกที่ผมเรียนจะเป็นมวยไทยเลิศฤทธิ์ ก็คือมวยไทยโบราณ บวกกับคาราเต้ บวกกับการเดินพลังภายใน ซึ่งสรุปแล้วที่สำคัญ ไม่ว่าจะมาแบบไหนต้อง “สมาธิ” บางคนก็ฝึกสมาธิเลย นั่งสมาธิเลย แล้วแต่เลย แต่ว่าทุกสิ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนของเรา ไม่ใช่มาถึงก็สีไวโอลินกันอย่างเดียว ไม่ใช่ อย่างนั้นไม่เอา

ตอนนี้อาจารย์ยังสอนอยู่ไหมคะ ทั้งแบบในมหาวิทยาลัยและแบบตัวต่อตัว?

ผมเลิกสอนหมดแล้ว ตัวต่อตัวก็เลิกแล้ว โดยเฉพาะเปียโนนี่ไม่ได้สอนมาประมาณ 30 กว่าปีแล้ว อาจารย์สอนตั้งแต่สมัยอาจารย์ณัชชายังเด็กนู่น แต่เคล็ดลับของผมอย่างหนึ่งนะ คือห้ามสอนเด็ก *{แล้วอาจารย์ก็ขำใหญ่}* เทคนิคต่าง ๆ ที่สอน อย่างไหนจะสเกล (Scale) ถ้าเด็กเจอ เด็กก็หนีดีกว่า อาจารย์ไม่สอนเด็กเลย แต่ผมสอนลูกผม เก่งทุกคนเลย ลูกผมเป็นแพทย์ เพิ่งจะไม่มีเวลาซ้อมตอนเป็นแพทย์นี่แหละ แต่ผมไม่ได้สอนไวโอลิน ผมสอนเปียโน เป็นทุกคน เก่งทุกคน และยิ่งคนที่บอกว่าสอนลูกไม่ได้นี่ ผมสอนมาแล้ว ใช้วิธีการสอนทุกอย่างเหมือนกัน แต่ไม่มีของเล่นเท่านั้นแหละ ไม่ต้องล่อ แค่พ่อทำให้ดู แล้วเขาก็อึ้ง เออเพราะดีอะไรทำนองนี้

สุดท้ายนี้อยากให้อาจารย์สรุป ความเป็นครู ในภาพรวมกว้าง ๆ เกี่ยวกับทุกวิชา แต่จะเน้นเกี่ยวกับครูดนตรี ซึ่งอาจจะไม่ต้องเน้นถึงเทคนิคหรือทักษะของเครื่องดนตรี?

เมื่อครู่เราพูดถึงเรื่องของทักษะ (Skill) แล้ว ทีนี้ถ้าเราสอนอย่างอื่น เช่น เสียงประสาน (Harmony) การประพันธ์เพลง (Composition) อะไรต่าง ๆ นี้ อันแรก คือเราต้อง “เตรียมการสอนเป็นอย่างดี” หนังสือที่ผมอ่านทุกเล่มมีขีดเขียนไว้ (Mark) ถ้าหนังสือเล่มใดสะอาด แสดงว่าผมไม่ได้อ่าน เพราะฉะนั้นจะเลอะมาก ความคิดเห็น (Comment) อะไรต่าง ๆ เยอะมาก บางทีเขียนไว้ “ระวังหน่อย!”

เคยโดนลูกศิษย์ตอนสอนใหม่ ๆ ที่ต้องเคลียร์ตรงนี้ ทำตรงนี้ให้ดี อะไรอย่างนี้ และจะมีสีแดง สีม่วง สีอะไรต่าง ๆ ขีดไว้ อย่างเช่น ถ้าเราจะสอนวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) ไม่ใช่อ่านหนังสือเล่มเดียว อ่านสัก 10 เล่มถ้าเป็นไปได้ แล้วทำมาเป็นของเราเอง แต่ผมเป็นคนที่ไม่ชอบเขียน มิเช่นนั้นผมเขียนหนังสือออกมาได้หลายเล่ม แต่ผมทำของผมเอง มันอยู่ในตัวผมและผมก็ดึงเอาออกมาใช้เดี๋ยวนั้น หรืออย่างในการสอนทฤษฎีหรือสอนอะไรต่าง ๆ เราต้องเตรียมตัวอย่างดี อ่านหนังสือหลายเล่มและต้องใจกว้าง แล้วก็สอนแบบสร้างสรรค์ (Creative) คือถ้าเด็กอยากทดลองอะไรบางอย่างขึ้นมา ซึ่งนอกเหนือจากตำรา เราก็ช่วยกันฟัง ถ้าดี คุณเอาไว้เลย ถึงแม้ไม่ได้อยู่ในตำรา ตำรานี่เป็นแค่ 70 – 80 เปอร์เซ็นต์เท่านั้นเอง คุณมีความสร้างสรรค์น่ะดีแล้ว ใช้คอร์ดนี้แล้วเพราะดีนี่ ไหนมาช่วยกันจำช่วยกันวิเคราะห์สิ จะทำอย่างไรให้เอาไปใช้ได้กับเพลงอื่น คือให้อิสระ (Freedom) เขาพอสมควร กฎเกณฑ์ต้องรู้ แต่ไม่ใช่รู้เพียงเท่านั้น ที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์ยังมีอีกตั้งเยอะ และถ้าเป็นลูกศิษย์เปียโน ผมก็จะให้ลองเล่นแบบด้นสด (Improvise) แบบที่ผมเล่นเมื่อครู่ อาจจะให้ลองเล่นสไตล์โมสาร์ท (Mozart) ลองสไตล์บาค (Bach) อะไรทำนองนี้ ถ้าได้ก็ถือว่าดีเลย เพื่อกระตุ้นเขา คือถ้าเราเป็นนักดนตรีแล้วเราต้องมีโน้ตอยู่เรื่อยมันก็ไม่ไหวเหมือนกันนะ และผมก็จะให้ลูกศิษย์เมื่อฟังเพลงทุกประเภท ไม่ใช่ว่าให้จำ แต่ให้รู้จักแยกแยะความแตกต่าง (Differentiated) ประเภทนี้เป็นอย่างนี้ ประเภทนั้นเป็นอย่างนั้น ต่างกันอย่างไร อย่างฟังเพลงมาร์ช (March) ก็ฮึกเหิม หรือฟังน็อคเทิร์น (Nocturne) ก็จะซึ้งอะไรอย่างนี้ ผมก็จะทำตรงนี้เพราะฉะนั้นเป็นครูโดยทั่วไปก็คือ “เตรียมการสอนของคุณให้ดี” ใช้ตำราทุกเล่มที่คุณมี อะไรออกมาใหม่ผมสั่งซื้อหมด ซื้อแล้วศึกษาแล้วขีดไว้ ขีดเส้นใต้ เดี๋ยวนี้ก็ยังทำอยู่ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้อ่านตำราดนตรีแล้วเดี๋ยวนี้อ่านตำรามวยจีน เพราะผมเป็นคนขี้สงสัย เอ๊ทำไมอย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ใช่สงสัยแล้วไปเถียงกัน ผมเป็นคนไม่เถียงกับคน ผมจะนั่งสงบเสงี่ยม แต่กลับไปบ้านแล้วก็คิด ๆ มันอะไรนะ อะไรกันเนี่ย แล้วเราจะเอาตรงนั้นมาใช้กับเราได้หรือเปล่า เพราะฉะนั้นเราก็มีแต่ทางได้ ไม่มีทางเสีย ไม่มีทางเสียเพื่อน เพราะเขาอาจจะถูก แต่ถูกของเขา

และผมไม่เคยใช้อารมณ์กับลูกศิษย์ ผมมีเด็กผู้หญิงอยู่มหาวิทยาลัยเกษตรฯคนหนึ่ง เพิ่งมาสวัสดีปีใหม่ที่ผ่านมา เขาบอกอาจารย์ไม่เคยดุหนูเลยนะ ผมเลยถามกลับไปว่า ดุ มันช่วยให้หนูเล่นเก่งไหม ถ้าหนูเล่นเก่งเพราะโดนดุ จะได้เขียนตำราชื่อว่า “จงดุ ลูกศิษย์จะได้ได้ดี” แต่เขาบอกมีครั้งหนึ่ง ที่ผมพูดแล้วเขาน้ำตาซึมเลย เขากลับไปบ้านแล้วเสียใจ เขารีบซ้อมเลย คือสมมติว่าเขาชื่อน้องเอ ปกติเขาดีมาตลอดนะ แต่วันนั้นเขามาเล่นแล้วไม่ดี ผมก็นั่งอยู่ตรงนี้แหละ ผมรู้แล้วว่าเขาไม่ได้ซ้อม ผมเลยบอกว่า “เอ ถ้าเอเล่นได้แบบนี้ผมก็ไม่มีอะไรทำเลยนะ” จบ ไม่มีอะไรจะทำ ไม่รู้จะสอนอะไร เพราะทำมาได้แค่นี้ เขา

บอกกลับบ้านหนูน้ำตาซึมเลย และเขาจะไม่ทำอย่างนี้อีก แต่เขาไม่ได้เลวร้ายอะไรนะ เขาแค่รับงานข้างนอกเยอะ แค่ครั้งเดียวเท่านั้นเอง

ผมจะพูดกับลูกศิษย์อย่างนี้ล่ะ พูดกับเขาดี ๆ แต่ดุผมก็ดุนะ อย่างถ้าคุมวงอยู่ บางทีผมก็ดุ ดุเพราะว่าเขาทำไม่ได้ เพราะเขาไม่ได้ซ้อมมา ผมจะดุ แต่ถ้าทำไม่ได้เพราะเขาไม่มีความสามารถ ผมจะไม่ดุ เดี๋ยวให้มาซ้อมด้วยกันแล้วกัน ตอนหยุดพักมาอยู่ด้วยกันแล้วผมจะบอกวิธีซ้อมให้ ผมจะยอมเหนื่อยตรงนี้ แต่ว่าถ้าขี้เกียจนี่โดนไล่ออกเลย ก็เฉียด 2 – 3 คน เพราะฉะนั้นถ้าถามว่าผมให้ F ไหม ผมให้ F เพราะดูแล้วขี้เกียจ ไม่ใช่ไม่มีหัวอะไร คนที่ไม่มีหัวแต่ขยัน ผมไม่ให้ F หรอก ผมก็จะพยายามทั้งดึง ทั้งดัน ทั้งช่วยเขาเต็มที่เลย ให้เขาสำเร็จให้ได้ แต่คนขี้เกียจไม่อยากจะยุ่งด้วย ทุกวิชานะ ไม่ยอมทำการบ้านวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) แล้วจะมาเรียนอยู่ทำไมเหรอ ก็บอกเขาดี ๆ ว่าเธอไม่ไหวหรอก พูดแค่นี้เขาก็รู้แล้ว แต่ไม่ได้ดุให้ใครเสียใจหรอก ก็พูดดี ๆ ว่าถ้าเธอแบบนี้ ไม่ได้หรอกนะ เชื่อเถอะ

ดนตรีไม่ได้เป็นวิชาที่โรยด้วยกลีบกุหลาบ มันหนามทั้งนั้นเลยนะ พูดกะเขาอย่างนี้ หลายคนก็ดีขึ้น แล้วก็ดีขึ้นแค่อาทิตย์หนึ่ง ผมก็จะไปถามอาจารย์คนอื่นว่าเด็กคนนี้เป็นอย่างไร อาจารย์คนนั้นก็จะบอกว่า แย่มากเลยอย่างนั้นอย่างนี้ ผมก็เลยคิดว่าเป็นทุกวิชาเลยงั้นออกไปเถอะ ไม่ใช่เราใจร้าย แต่เขาออกตรงนี้เขายังหาทางเรียนอย่างอื่น ทำอย่างอื่นได้กว่าที่อยู่ ช่วยหาทางให้ด้วย คือเป็นเพื่อนกับเขาด้วย

อีกอย่างเวลาที่ผมสอน ผมคิดว่าเราช่วยกันแก้ปัญหา อย่างเช่นสอนการสอดทำนอง (Counterpoint) อย่างนี้ มันติดอะไรก็ช่วยกันแก้ปัญหา “ถ้าผมจะคิดอย่างนี้ คุณจะเห็นว่าอย่างไร” ผมก็แกล้งทำเป็นคิดผิด ๆ ไป เด็กเขาก็จะตอบว่า “เอ๊ ไม่น่าใช่นะอาจารย์” ผมจะแกล้งทำเป็นถามว่า “เหรอทำไมล่ะ?” เขาก็อธิบายต้องอย่างนี้ ๆ ผมก็เลยตอบไปว่า “เออ ใช่เนอะ ดีกว่าอีก” เพราะฉะนั้นมันเป็นจิตวิทยา โดยที่เขาไม่รู้หรอกว่าเรากำลังคิดอะไร แต่พอจบแล้วเขารู้ว่าอาจารย์แกล้ง ว่ามือขนาดอาจารย์แล้วแค่นี้ไม่รู้ได้อย่างไร แต่ ณ ตอนนั้นเขาก็ภูมิใจ พอมารู้ทีหลังก็จบไปแล้ว เขาก็ภูมิใจไปแล้ว ผมจึงชอบใช้วิธี “นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล” คือพูดให้เขารู้สึกมากกว่า ไม่เคยแว้ด ๆ ในชีวิตนี้ไม่เคย เพราะเขาก็ตั้งใจขนาดนี้แล้วนะ ผมก็บอกเขาว่าเราเป็นครูนี่นะ มันต้อง50 – 50 (Fifty – Fifty) ครูให้ 50 คุณรับอีก 50 และถ้าตอนหลังคุณไม่มีครูแล้วทำอย่างไรล่ะ ก็ตามนี้โดยรวม

อีกอย่างหนึ่งก็คือ เราเป็นครู โดยรวมแล้วความประพฤติของเราต้องไม่เสียหาย เป็นคนที่ลูกศิษย์ไหว้เราด้วยความสนิทใจ นี่สำคัญ และผมได้อะไรมาจากครูผมที่เป็นคนไทย คือ อาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ดังสนั่นลั่นกรุงเทพฯ เมื่อ 50 ปีที่แล้ว เป็นครูที่สอนไวโอลินผม ท่านเป็นนักไวโอลินอัจฉริยะ สีโน้ตตัวเดียวถึงกับต้องนั่งฟังเลย ทำไมเพราะอย่างนี้ แล้วผมกลับจากเมืองนอกแล้ว ไปกราบท่านสวัสดีปีใหม่ทุกปี ท่านก็นั่ง พวกเราลูกศิษย์ก็มากัน เราก็บูชาครูเรานะ แต่ท่านเสียไปแล้วเมื่อสักประมาณ 2 ปีที่แล้ว ที่เรา

ที่ง คือประมาณ 5 ปีที่แล้วเราไปสวัสดีท่าน อาจารย์อายุประมาณ 80 กว่า ๆ ท่านยังเห็นว่าเราเป็นเด็ก ๆ รวมถึงผมด้วย และท่านยังให้โอวาทเราเลยว่า "นี่พวกเราอ่ะ ดนตรีนี่ ต้องซ้อมนะ อย่าไปทิ้ง ดูครูสิยังซ้อมอยู่เลย" และท่านพูดจริงทำจริง นี่ผมได้จากท่านมาเยอะเลย เพราะว่าท่านบอกว่า "เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตัวเอง" นี่ท่านใช้คำนี้ ท่านบอกดูครูนี่สิ ยังพัฒนาตัวเองอยู่เลย ข้อพิสูจน์ก็คือว่าเมื่อสัก 6 ปีที่แล้ว ท่านเล่นคอนแชร์โต (Concerto) กับวงกองทัพบก อายุท่านเท่านั้นแต่เล่นไวโอลินถึง 3 คอนแชร์โต มี Mendelssohn, Tchaikovsky, ท๊ากบูค แต่ละอันนี่ยาก และต้องใช้ตรงนี้มาก *{อาจารย์ชี้ไปตรงที่หัวใจของท่าน}* แล้วอีก 3 ปีต่อมา ท่านออกคอนเสิร์ตกับผม *{อาจารย์ลุกขึ้นไปชี้คนในกรอบรูปให้ดูคือตัวท่านเอง และอาจารย์สุทินที่ยืนเล่นไวโอลินร่วมกัน ซึ่งเป็นวันซ้อมใหญ่}* ซึ่งอาจารย์สุทินเล่นอีก 3 Concerto นี่คือประมาณ 3 ปีที่แล้ว แล้วผมก็เลยเรียนถามท่านว่า อาจารย์ซ้อมวันละกี่ชั่วโมงครับ อาจารย์ก็ตอบว่า "ครูก็ซ้อมวันละ 3 ชั่วโมงเท่านั้นล่ะ ตอนเช้า" แต่ภรรยาอาจารย์กระซิบว่าอย่าไปเชื่อ ตอนบ่ายเผลอ ๆ อาจารย์ซ้อมอีก 3 ชั่วโมง เรารู้สึกละอายตัวเองเลย พวกศิษย์ที่ไปนั่ง ๆ กันแอบคุยกันว่า ผมละอายเลย เดี๋ยวต้องรีบกลับไปซ้อม แต่ก็ซ้อมแค่ชั่วโมงเดียวนะครับ *{แล้วอาจารย์ชูชาติก็หัวเราะใหญ่}*

อาจารย์ชูชาติเสริมต่อว่า.. อาจารย์สุทิน เทศารักษ์ เก่งมาก เป็นอัจฉริยะมาก สีโน้ตเดียวนี่กรี๊ดกรี๊ดเลย เหลือเชื่อมาก อาจารย์ด้นสด (Improvise) ได้หมด อย่างวันนั้นนั่งคุยกัน หยิบไวโอลินมาถึงไม่ต้องวอร์มเลย สีเพลง Gypsy Air ให้ฟังเลย เพราะเหมือนเดิม ไม่ต้องวอร์ม นี่อัจฉริยะ แล้วได้ยินเพลงปุ๊บเขียนโน้ตได้ทันที แล้วสวย แต่พอมาเล่นก็ไม่ได้เล่นตามนั้นนะ กลับด้นสดอีก เหลือเชื่อเหลือเกิน

ท่านอาจารย์สุทิน เป็นอาจารย์ของอาจารย์ชูชาติช่วงเวลาไหน?

ผมเรียนตอนผมจบมัธยม 6 ก็ประมาณอายุ 15 คือก่อนจะไปเมืองนอก ก็ที่ผมได้แนวการเล่นที่ตามใจของผู้เล่น (Adlib) ต่าง ๆ และการด้นสด (Improvise) ก็จากท่าน เราด้นสดกันสนุกมาก หมูเลย สบายมาก เมื่อไหร่ก็ได้ ผมได้จากท่านนี่แหละ เล่นเลย "มาเลยชูชาติ เดี๋ยวครูดีดเปียโน เธอเล่นไวโอลิน หรือครูเล่นไวโอลิน เธอดีดเปียโน" คือเราสนุกกันมาก ไม่ต้องมีโน้ต ก็เลยติดนิสัยตั้งแต่เด็ก เดี๋ยวนี้ใครให้เล่นแบบตาใจผู้เล่นตรงไหน เมื่อไหร่ก็ได้ พอไปเรียนเมืองนอกก็จะได้เป็นพวกเทคนิคแล้ว เป็นการเล่นอย่างเป็นทางการ (Formally) แล้ว เป็นทฤษฎีตามแบบตามกฎเกณฑ์ (Formal Theory) พอมาบวกกับเทคนิคตรงนี้แล้วยิ่งไปกันใหญ่เลย และที่สำคัญครู "ต้องเป็นศาสนิกของศาสนาที่ตนนับถืออยู่อย่างดี" เป็นคริสต์ก็ต้องไปโบสถ์ เป็นมุสลิมก็ต้องละหมาดวันละ 5 ครั้ง เป็นพุทธก็ต้องสวดมนต์ ทำบุญ อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เราใจกว้างกับตรงนั้น ทุกคนก็มีความเชื่อไม่เหมือนกัน เราเคารพในความเชื่อตรงนั้น

หลักการ ทำอย่างไรจึงจะเป็นครูดนตรีที่ประสบความสำเร็จคะ?

ผมว่าเปลี่ยนเป็น ทำอย่างไร ถึงจะล้มเหลวดีกว่า? *{อาจารย์หัวเราะ}* เป็นความคิดผมเฉย ๆ เพราะว่าผมไม่เคยล้มเหลวในความเป็นครู มันอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ช่วยไม่ให้ผมล้มเหลว แต่ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ ผมจึงจะล้มเหลว **อย่างแรก** ถ้าเราเป็นครูทักษะ พูดง่าย ๆ เราต้องเก่ง ต้องเก่งแน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราจะสอนเขา เราต้องเล่นได้ เล่นได้ถูกต้อง ถูกต้องคืออะไร ก็ถูกต้องตามที่ผู้ประพันธ์ (Composer) ต้องการให้เราเล่น ซึ่งสำคัญมากเลย ยิ่งสำหรับครูทักษะ บางคนอาจจะคิดว่าถ้าเป็นครูฝีมืออาจด้อยลงมาหน่อยก็ได้ ก็สอนไป บอกว่าทำอย่างนี้สิ ให้ลูกศิษย์เราทำไป แต่ถ้าเราไม่เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) เช่น สมมติผมบอกว่าตรงนี้เล่นให้หวาน ๆ หน่อยสิ แล้วลูกศิษย์ก็จะถามว่าหวานอย่างไรล่ะ แล้วเราทำไม่ได้ นั่นคือเราล้มเหลว หรือเล่นให้คล่อง ๆ แต่เราคล่องไม่เป็น ก็ล้มเหลว สิ่งแรกครูจึงต้องเก่ง อันนี้ต้องเลย ซึ่งโดยทั่วไปผมเน้นว่าคนบางคนมักคิดว่าเป็นครูไม่ต้องเก่ง เป็นศิลปินถึงจะเก่ง แต่เป็นครูต้องเก่งเท่าศิลปิน เพราะบางทีเราต้องสอนลูกศิษย์ให้เล่นเพลงเดียวกันกับศิลปินที่เล่นบนเวที แล้วลูกศิษย์ก็อยากจะเห็นจริง ๆ เลย แต่ถึงแม้สมัยนี้คงง่ายหน่อย บอกให้ไปดูยูทูป (Youtube) แต่มันก็ไม่ใช่ เพราะยูทูป เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) แต่เราทำให้เขาดูจริง ๆ เลย แล้วถ้าเขาทำไม่ได้เราจะได้วิเคราะห์ นี่ไงขั้นตอนของการทำคือตรงนี้ ที่ครูทำตรงนี้ ๆ ได้ แต่ที่เธอทำไม่ได้ เพราะเธอขาดเทคนิคอันนี้ นี่ยังไม่ดี ก็ต้องมอบหมาย (Assign) การบ้านให้เขาไปทำแบบฝึก (Exercise) หรือฝึกสรีระต่าง ๆ ตรงนี้จะไม่ล้มเหลว แต่ถ้าผิดจากนี่แล้วจะล้มเหลว

ล้มเหลวอย่างที่สอง คือ ครูหลาย ๆ คนมักจะเป็นอย่างนี้เท่าที่สังเกตดู พอลูกศิษย์ทำไม่ได้ ครูชักโมโห แล้วก็มีการพูดแบบไม่ให้กำลังใจ เคยมีลูกศิษย์คนอื่นมาเล่าให้ผมฟัง เรียกว่ามาบ่น ๆ (Complain) ว่าครูเขาเป็นอย่างนี้ ๆ แต่ผมไม่ได้แสดงความเห็น (Comment) เพราะว่าโดยมารยาทแล้ว ผมก็จะนิ่งไว้ ลูกศิษย์เล่าว่าถ้าหนูทำไม่ได้ อาจารย์เขาจะบอกว่า "เอ๊ แค่นี้ทำไม่ได้ มันยากอะไรเหรอ ทำไมคนนั้นยังทำได้เลย" แล้วเด็กเขาเสียใจ (Hurt) ตรงนี้มากเลย นี่คือครูล้มเหลว แต่ลูกศิษย์ไม่ได้ล้มเหลวนะ เพราะลูกศิษย์ก็ต้องทำให้ได้อยู่ดี มิเช่นนั้นจะมาเรียนทำไม เพราะลูกศิษย์ทำไม่ได้ถึงมาเรียน แต่เราทำให้เขาหมดกำลังใจ เรานี่แหละในฐานะเป็นครู ล้มเหลวแน่นอน ครูคือผู้ให้ คือผู้ประสิทธิ์วิชา ไม่ใช่ทำให้เขาหมดกำลังใจ ทำไม่ได้ต้องวิเคราะห์และหาทางแก้ แล้วห้ามไปเทียบกับคนนั้นคนนี้เลย

มีอีกคนหนึ่งมาถามผมว่า **ผมมีลูกศิษย์เอกไหม?** ผมบอกมี ลูกศิษย์ทุกคนของผมเอกหมดเลย ผมปฏิบัติต่อลูกศิษย์ทุกคนเหมือนกับเขาเป็นลูกศิษย์เอกทุกคน! *{จริงจัง}* ผมจะดูศักยภาพของเขาว่า ดี

ตรงไหน ด้อยตรงไหน ดีเสริม ด้อยแก้ แก้สิ่งที่เขาบกพร่อง ในที่สุดเขาก็จะดีเหมือนคนอื่น ฉะนั้นไม่มีลูกศิษย์คนไหนที่ไม่เอก ก็คือเอกทุกคน พอทำจุดนี้ได้เราจะไม่ล้มเหลว ลูกศิษย์ก็ไม่ล้มเหลว เราต้องให้กำลังใจเขา แต่ไม่ใช่ลูกศิษย์เล่นไม่ดี แล้วบอกดี อันนี้ไม่ใช่นะ มันต้องตรง ๆ บอกที่เธอเล่นนี่ยังไม่ดี และไม่ดีเพราะอะไร ไล่มาข้อหนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า ไม่ดีอย่างไร เพราะมันเพี้ยน ไม่เพราะ หรืออย่างไร วิธีแก้ต้องแก้อย่างไร บอกวิธีแก้หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เดี๋ยวครูทำให้ดูก่อน เป็นตัวอย่างที่มีชีวิตอยู่ (Living Example) ทำอย่างนี้นะ ลองทำดูสิ ถ้าไม่ดีก็แก้ให้อีก แบบฝึก (Exercise) ที่มอบหมาย (Assign) ให้ถ้ายังไม่พอเดี๋ยวครูหาให้อีก เพราะลูกศิษย์ทุกคนไม่เหมือนกันอยู่แล้ว บางคนนิ้วสั้น นิ้วยาว สูง อ้วน อะไรก็แล้วแต่

อย่างที่เคยเล่าให้ฟังว่า **เราไม่มีสูตรสำเร็จ** แต่ละคนก็มีสูตรของเขา เพราะฉะนั้นเป็นครู ถ้าเราอยากล้มเหลว แสดงว่าเรามีเพียงวิธีการเดียว (One Method) เราจะล้มเหลวแน่นอน เพราะว่าวิธีการ (Method) นี้อาจจะเหมาะกับคนนี้ แต่ไม่เหมาะกับคนนั้น เพราะจริง ๆ ผมเรียนมาทางรัสเซีย เป็นวิธีการของรัสเซีย (Russian Method) เยอะ ผมเคยได้รับการถามว่า ตกลงผมสอนนี่ผมใช้วิธีการ (Method) อะไร ผมเลยถามกลับว่าคุณชื่ออะไร สมมติว่าเขาชื่อ ก.ไก่ เพราะฉะนั้นถ้าผมจะสอนคุณ ผมจะใช้ "ก.ไก่ Method"

หนูถามในกรณีครูที่ไม่ใช่ครูปฏิบัติ แต่เป็นครูที่สอนเป็นกลุ่ม หรือเป็นวิชาพวกทฤษฎี (Theory) ควรมีวิธีการ หรือเทคนิคอย่างไรในการปฏิบัติตนในการสอนไหมคะ?

คือ เราจะสอนอะไร วิชาอะไร โดยเฉพาะเป็นการเรียนในคลาส (Class) เนี่ย แน่นอนว่าความสามารถของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกันอยู่แล้ว รวมถึงความชอบในวิชานั้น บางคนอาจจะชอบเพลงช้า บางคนอาจจะชอบเพลงเร็ว แล้วจะให้มาเรียนรวมกันอย่างนี้ ก็อีกล่ะ ถ้าเราซึ้งในวิชานั้นแล้ว คำว่าซึ้งเนี่ย ไม่ใช่เราไปอ่านตำราแล้วท่องกฎได้ทุกกฎ แต่เราจะทำให้เป็นรูปธรรม แล้วเวลาที่สอนดนตรี **"ดนตรีสำหรับผมเป็นสิ่งที่มีชีวิต ตั้งอยู่บนเวลา"** ไม่เหมือนกับศิลปะด้านอื่น เช่น ภาพวาด ไม่ได้อยู่บนเวลา เวลาวาดจะใช้เวลาเท่าไหร่ก็ได้ หยุดพักแล้วมาวาดต่อก็ยังได้ แต่ดนตรี เมื่อเล่นแล้วถ้าพลาดเพียงเสี้ยวของวินาทีก็เล่นผิดแล้ว ซึ่งก็กลับไปเรื่องเดิมอีก "ครูต้องเก่ง" "ต้องซ้อม" ก่อนจะสอนวิชานั้น **ส่วนในทางทฤษฎี**ครูต้องจำได้หมด และเข้าใจ เข้าใจปรัชญาของมันว่ากฎนี้หมายถึงอะไร ทำไมถึงมีกฎอย่างนี้ เช่น ทำไมวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) เขาห้ามขนานคู่ห้า ที่เป็นคู่ห้าเพอร์เฟค (5th Perfect) เพราะว่ามันเป็นตะวันออก แล้วผมก็จะเล่นให้ฟัง นี่ไงเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเวลาสอนผมจะมีเครื่องมือและสาธิตตลอดเวลา

สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้ ที่ทำให้เด็ก ๆ ชอบฟัง เป็นเพราะผมว่าผมไม่ได้พูดอย่างเดียว แต่ผมจะเล่นตลอดเวลา ทุกห้องเรียน (Class) ด้วย เช่น ถ้าเป็นวิชาการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) ก็จะเล่นให้ฟังเลย บ่าย ๆ เขาก็ไม่ได้ง่วง เขาก็จะตาสว่าง การเล่นให้เขาดูสด ๆ ไม่ใช่เราแสดงความเก่งอะไร แต่แสดงให้เขาเห็นว่าดนตรีเป็นอย่างนี้นะ แล้วก็ให้เขาออกมาเล่นกันด้วย ผิดไม่เป็นไร มาเล่นด้วยกันแล้วกัน ในเพลงต่าง ๆ เพราะฉะนั้นบางทีเวลาที่เราเรียนเรื่องการเขียนเสียงประสานสี่แนว (Harmony) เรามักจะเรียนเป็น "Chalk and Talk" เขียนกระดานลูกเดียว แต่มันยังขาดอะไร ก็คือขาดการเล่น (Playing) นั่นคือ "Playing for ลูกศิษย์" และ "Playing with" ให้เขามาเล่นด้วยกันเถอะ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่มีอะไรถูก อะไรผิด ทุกคนก็ต้องทดลองดู พอเขาเกิดความสนุก ทีนี้พูดอะไรเขาก็ฟัง แล้วก็อยากจะเรียน คือถ้าเรียนเป็นหมู่ เราต้องทำวิชาที่เราจะบรรยาย (Lecture) คำว่า Lecture ส่วนมากจะเป็นการพูด แต่ที่จริงมันต้องสองอย่างพร้อมกันไป ทั้งพูด ทั้งเล่น

ถ้าอย่างนั้นในความคิดของอาจารย์ เช่น พวกวิชาประวัติศาสตร์ หรือวิชาใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับดนตรี สามารถถ่ายทอดออกมาเสียงได้?

สำหรับประวัติศาสตร์ ผมไม่เคยสอน ต้องยอมรับ แต่ผมเคยเห็นคนเก่ง ๆ เขาสอน นั่นสมัยก่อนนะ เขาก็จะเปิดเพลงให้ฟัง เปิดเทปบ้าง เปิดมากกว่าพูดอีก เช่น นี่ไงของบราห์ม (Brahms) เป็นอย่างนี้นะบราห์ม (Brahms) ต่างกับโมสาร์ท (Mozart) อย่างไร อะไรต่าง ๆ แต่ถ้าเป็นผม ผมคงใช้ตรงนี้ด้วยและจะเล่นให้ฟังด้วย เพราะพอเล่นด้วยก็จะต่างกันเยอะ เพราะเห็นภาพ ฟังจากเทปก็ได้แต่ฟัง แต่ถ้าจะเห็นภาพเลย ต้องเล่นสด ๆ

สรุปก็คือ การเป็นครูนะ **ต้องอ่านมาก ฟังมาก เล่นมาก** *{อาจารย์หัวเราะ พร้อมกับพูดว่า ยาก ผมยอมรับว่ายาก}*

แต่อาจารย์ทำได้หมดเลยนะคะ? *{ผู้วิจัยถาม พร้อมกับยิ้ม}*

คือผมค่อย ๆ ทำไปเรื่อย ๆ นะ และผมเป็นคนที่อยู่ไม่สุข

แต่ทำไมอาจารย์ไม่เบื่อ? ไม่เหนื่อย? เพราะมันเป็นสิ่งที่หลาย ๆ คนทำไม่ได้?

ที่เราพูดกันไปว่า **มันไม่อยู่ที่วินัย แต่มันอยู่ที่ความรักที่จะเล่น** ถ้ามีตรงนั้น ผมว่าอะไรก็ได้ สำเร็จแน่นอนเลย ถ้ารักจะเล่น แต่ทีนี้เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร สิ่งที่ผมอยากเน้น ก็คือกฎทุกกฎที่เขาวางลงมาแล้ว ต้องหาให้ได้ว่าเบื้องหลังทำไมเขาถึงมีกฎนี้ขึ้นมา แล้วก็สามารถอธิบายให้ลูกศิษย์ฟังได้เลยว่าเป็นอย่างนี้ ๆ ในที่สุดลูกศิษย์ก็จะไม่ต้องท่องกฎเลย เพราะว่าเขาเข้าใจแล้วว่า "อ๋อ เป็นอย่างนี้นี่เอง" *{ผู้วิจัยกระซิบกับอาจารย์ว่าหนูเป็นไม่ได้*

เสี้ยวหนึ่งของท่านอาจารย์ ซึ่งอาจารย์กลับตอบว่า..) เป็นได้ฮะ ทุกคนเป็นอย่างผมได้แน่นอน ด้วยกาลเวลา ความตั้งใจ และการรักที่จะทำ

ทำไมลูกศิษย์ของอาจารย์ถึงยินดีที่จะทำให้อาจารย์ในทุกเรื่องทั้งที่อาจารย์ไม่ดุ เช่น อยากซ้อมมาให้อาจารย์เห็น ซึ่งเขาบอกว่าสิ่งนั้นคือความศรัทธา ความรัก อาจารย์คิดว่าทำไมพวกเขาถึงรู้สึกอย่างนั้น?

คือไม่ว่าจะเป็นวิชาอะไร จะบรรยาย (Lecture) หรือทักษะ (Skill) การสอน คือการพัฒนาร่วมกัน คือการหาแนวทางด้วยกัน ไม่ใช่ผมเดินมาแล้วก็ดึงหนูมาแล้วให้ทางนี้สิ นี่ไม่ใช่ แต่ต้องหาทางไปด้วยกันไหม ทางนั้นทางนี้ แต่ถ้าไปทางนี้นะอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าไปทางนั้นอะไรจะเกิดขึ้น ลองดูไหมลองไม่ทำตามที่ผมบอกซิ ซึ่งอาจจะดีของคุณก็ได้ ถึงแม้เราอาจจะคิดว่าไม่น่าดีหรอก แต่เราก็แค่รู้ไว้ก่อน แต่ต้องให้เขาลองดู ซึ่งพอเขาไปไม่ได้ เราก็จะมีวิธีแก้ปัญหา (Solution) ไว้ ซึ่งจริง ๆ อาจจะมีช่องอยู่นิดเดียว แต่เราจะไม่บอกว่า ต้อง! ต้อง! เราจะแค่บอกว่านี่ทางเดินเป็นอย่างนี้นะ เช่น มีหลายคนที่เล่นไวโอลิน ซึ่งโน้ตจะมีเขียนนิ้วไว้ให้ (Fingering) ซึ่งบางทีนิ้วมันก็ยาก ลูกศิษย์จะบอกว่าทำไมไม่ใช่นิ้วนี้ให้มันง่าย ๆ ล่ะ ผมก็จะมีบอกไว้ในโน้ตเพลง (Score) เลย เช่นว่าถ้าในนั้นเขียนว่าเศร้าโศก (Sadly) ซึ่งแบบเศร้าโศก (Sadly) ถ้าใช้นิ้วง่าย ๆ สำหรับไวโอลินเขาเรียกว่าตำแหน่ง (Position) ต่ำ ๆ จะกลายเป็นจะได้เสียงที่ใส แต่ถ้าเล่นในตำแหน่ง (Position) สูง ๆ เสียงถึงจะทึบ และทึมมากเลย บรรยากาศจะห้าว มืด ทั้ง ๆ ที่เสียง (Pitch) เดียวกันนี่แหละ แต่เสียงจะมืดมากเลย แล้วก็ให้คุณลองทำดูสิ ซึ่งพอลองทำ เสียงมันก็จะมืดจริง ๆ

เพราะฉะนั้น ถ้าเราเลือกสิ่งที่ง่าย เรากลัวยาก เพราะเราบอกว่าเรามีเทคนิคอยู่แค่นี้ แสดงว่าเราดึงเพลงมาหาเรา เราไม่ได้ขยับตัวขึ้นไปข้างบนนู่น แต่เราต้องการ**แบบอย่างที่ดีเลิศ (Ideal)** ไว้ เสียงอย่างนี้ ความรู้สึกอย่างนี้ ทำอย่างไรถึงจะไปถึง ยากก็ไม่กลัว แล้วในที่สุดเราก็จะดีขึ้นทุกวัน เรายกระดับ (Upgrade) ตัวเองขึ้นไปหาเพลงทุกวัน สะสมไป สิบปี ยี่สิบปี เดี๋ยวก็เก่งเอง ไม่ใช่เราเอาง่ายเข้าว่าแล้วดึงมาหาเรา ตรงนี้สำคัญ และผมจะสอนให้ลูกศิษย์เป็นอย่างนี้ คือตรงนี้เป็นอย่างไรเหรอ ต้องการเสียงให้เป็นอย่างไรเหรอ ลองสิ ถึงต้องทำตรงนี้ให้ยาก แต่การที่เราเล่นอะไรที่ยาก ๆ ไม่ใช่เล่นยากเพราะจะเกิดอัตตา (Ego) ว่าเก่งนั้น ไม่ใช่! เพลงก็ต้องเป็นอย่างนี้ มีทางเดียวที่ต้องการอย่างนี้

ถ้าอย่างนั้นพูดได้ว่า คือการมีเป้าหมายใช่ไหมคะ?

ใช่ แล้วไปให้ถึงตรงนั้นให้ได้

เป้าหมายอาจารย์เป็นการกำหนดระยะสั้น หรือว่าเป็นเป้าหมายยาวทีเดียวเลยไหมคะ?

อย่างเช่น เพลงนี้เป้าหมายอยู่ตรงไหน ถ้าอยู่ตรงนู้น ก็ต้องไปให้ถึงตรงนู้นเลย แต่วิธีไปก็ต้องมีขั้นตอน และต้องไปถึงตรงนู้นให้ได้ ไม่ใช่ดึงเป้าหมายลงมา ซึ่งแต่ละเพลงผมไม่ได้เป็นคนวางหรอก ผู้ประพันธ์ (Composer) เขาเป็นคนวางไว้เอง ผมเชื่อเขาเฉย ๆ *{อาจารย์พูดพร้อมกับยิ้ม}*

ผู้วิจัยเสริมว่า แต่ครึ่งหนึ่งก็ต้องเป็นความพยายามของเด็กด้วย?

ใช่ฮะ

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องรัก โลภ โกรธ หลงของอาจารย์? หรือเรียกว่าอาจารย์มีทั้งมุมที่ดี และไม่ดี แต่อาจารย์มีวิธีควบคุมมันอย่างไร?

โดยการที่ผมเป็นชาวพุทธ เป็นพุทธสาสนิกชน ผมยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ ผมมีกิเลสตัณหาเหมือนคนธรรมดาเลย แต่ผมจะแยกแยะออกว่าขณะนี้ผมกำลังทำอะไรอยู่ คือในชีวิตส่วนตัวที่ผ่านมา ผมก็ผ่านมาเยอะ ความสมหวัง ความผิดหวัง ความอกหัก ความรักสดชื่น ผ่านมาหมดแล้ว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หล่อหลอมความเป็นตัวของเราเองว่า ถ้าเราจะเล่นเพลงนี้ เกี่ยวกับความอกหัก ถ้าเราไม่เคยเจอมาแล้ว เราจะเล่นอย่างไรล่ะ เราก็จะกลายเป็นเล่นหวาน ๆ หยาดเยิ้มไป ซึ่งมันไม่ใช่ มันก็มีอารมณ์ตรงนั้นอยู่ใช่ไหม หรือเพลงที่มีความดุดัน บ้าคลั่ง (Furioso หรือ Furiously) แต่ถ้าเราเป็นคนที่ค่อนข้างจะเฉย ๆ ก็เล่นไม่ออก เพลงออกมาไม่ดุดัน เพลงไม่ดุ ดุไม่พอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันเรียกว่าอารมณ์ทั้งนั้นเลย เพราะฉะนั้นศิลปินต้องมีอารมณ์ เราเล่นอยู่กับอารมณ์ แต่สำคัญที่ว่าเราอยู่กับมันแล้วเราควบคุม (Control) มันได้ไหม เราอย่าให้มันควบคุม (Control) เรา คือบนเวทีเหมือนเราเล่นละคร เล่นเป็นตัวร้ายก็ต้องร้าย อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวดีก็ต้องดี อีกเรื่องหนึ่งเล่นเป็นตัวพระราชา อีกเรื่องเล่นเป็นพระ ก็เล่นไปตามบท สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ ณ ขณะนั้น ณ วินาทีนั้น เราอาจจะร้ายมากเลยในละครเรื่องนี้ แต่พอละครจบ ต้องปิดสวิทช์ ไม่พกความร้ายลงมาจากเวที ลงมาจากเวทีแล้วก็เป็นคนปกติธรรมดาเฉย ๆ ไม่ได้พกเอาสิ่งที่เขาล้อกันเรื่องความเป็นศิลปิน แล้วแบกเอามาทั้งดุ้น แล้วก็เจ้าอารมณ์กับคนทุกคน เจ้าอารมณ์กับลูกศิษย์ด้วย อะไรต่าง ๆ เหล่านั้นไม่ใช่วิสัยของเรา ยิ่งเราเป็นครูด้วย สมมติวินาทีนั้นผมเล่นละครอยู่ ใส่อารมณ์เต็มที่เลย แล้วพอ 5 นาทีต่อมาจบแล้ว ต้องวิ่งเข้าสอน ถ้ามีการสอน ต้องสงบ เป็นครูทันทีเลย ที่เพิ่งด่าเขา ฆ่าเขาอยู่บนเวทีเมื่อครู่ ไม่ได้เอามา มันจบ สวิทช์ปิด ใส่เซฟทันที คิดว่าเราเป็นครูใช่ไหม เราเป็นครู จบ! มันง่าย ๆ ขนาดนี้ คือเราต้องอยู่กับมัน เราเป็นศิลปินจะร้ายแรงแค่ไหน อารมณ์จะรุนแรงแค่ไหนเอาไปไว้บนเวทีนู่น คนเราถ้าชีวิตมีแต่ความร้ายแรง ก็ไม่มีใครอยากจะพูดกับเราหรอก อย่าว่าแต่ลูกศิษย์เลย ไม่มีใครหรอก ก็จะไม่มีเพื่อน

ไม่มีนักวิชาการคนไหนที่อ้างเลยว่า ถ้าคุณอยากให้ลูกศิษย์คุณเก่ง ต้องดุให้เยอะ ไม่มีตำราแบบนั้น มันเป็นเรื่องของสติปัญญา อยู่กับลูกศิษย์เราต้องใช้ปัญญาจริง ๆ เลย ตรงนี้สำคัญ เพราะฉะนั้นผมจะแยกแยะตรงนี้ออก ผมอยู่กับมัน และผมก็เป็นคนธรรมดาคนหนึ่งเลย เพราะถ้าเราไม่เป็นคนธรรมดา เราจะเล่นเพลงโรแมนติกสักเพลงก็เล่นไม่ได้แล้วล่ะ ซึ่งคนธรรมดาก็หมายถึงว่าเราไม่ได้เป็นพระอรหันต์ คือเรายังเป็นคนปกติ ยังเป็นสามัญชนอยู่ ยังไม่ได้สำเร็จ ยังมีอะไรเยอะแยะมากเลย เพราะฉะนั้นการที่เราจะเล่นเพลง ถ้าเราเป็นพระอรหันต์แล้วท่านก็คงไม่มาเล่นดนตรีอยู่แล้ว *{พร้อมกับหัวเราะ}* มันจึงขึ้นอยู่กับอารมณ์ทั้งนั้นเลย ยิ่งสมมติถ้าเป็นเพลงโรแมนติก ยิ่งเป็นอารมณ์ทั้งนั้นเลย ถ้าเราไม่โรแมนติก ไม่รู้จักความโรแมนติก ก็อย่าเล่นเลยเพลงนี้ *{พร้อมกับยิ้ม}* ไปเล่นเพลงอื่นเถอะ

ถ้าอย่างนั้นขอเน้นเป็นประเด็นในเรื่องของความโลภ และความโกรธ ยิ่งในฐานะของครู อาจารย์มีวิธีควบคุม หรือยับยั้งมันอย่างไร?

ความโกรธ *{เว้นระยะคิด}* ถ้าเกิดสอนไปแล้วลูกศิษย์ทำไม่ได้นี่ไม่ใช่โกรธนะ แต่จะโกรธแค่ขี้เกียจซ้อมมา ขี้เกียจทำการบ้านมานี่โกรธ *{พร้อมกับหัวเราะเล็กๆ}*

งั้นแปลว่าอาจารย์ใจเย็น หรืออดทนได้ หรือควบคุมตัวเองได้ใช่ไหมคะ?

มันรักลูกศิษย์นะ คือรักเขา เหมือนว่าเขาทำไม่ได้เนี่ย แต่เขาก็ทำแล้ว ก็พยายามแล้ว เราต้องช่วยเขา อย่างนั้นมากกว่า คือคงไม่อดทน ผมไม่อดทนนะ ถ้าขี้เกียจซ้อมมาผมไม่อดทนนะ ไล่ออกเลย *{พร้อมกับหัวเราะ}* แต่เราคิดว่าเรามีความรู้สึกที่ดี ๆ ต่อเขา คือต้องช่วยเขา คิดอย่างนี้มากกว่า เพราะฉะนั้นพอคิดอย่างนี้ ก็ไม่ต้องโกรธอะไร ส่วนโลภก็ไม่ได้โลภเพราะไม่ได้มีการค้าขายอะไร ก็ตัดอันนี้ไปได้เลย อย่างประการแรกคือชีวิตไม่ได้เดือดร้อน ไม่ต้องตะเกียกตะกายต่อสู้ ไม่ใช่ว่ารวยหรืออะไร แต่ว่าก็อยู่แบบสบาย ๆ หรือเรื่องการตั้งค่าสอนสมัยก่อนก็ตั้งตามมาตรฐาน (Standard) ส่วนเรื่องความโกรธ ก็มีอยู่อย่างเดียว คือขี้เกียจซ้อมมา ขี้เกียจทำการบ้าน *{พร้อมหัวเราะอีกเล็กน้อย}* แต่ก็จะเตือนก่อน ถ้าจนสุดแล้วยังไม่เอาไหน ก็แนะนำให้เปลี่ยนอาชีพเสีย ไปเรียนอย่างอื่นเถอะหนู *{อาจารย์หัวเราะใหญ่}* แต่ว่าเวลาโกรธจะไม่ได้เครียด หรือตะคอก แต่จะพูดดี ๆ ว่าหนู ท่าจะไปไม่รอดแล้วนะ *{อาจารย์ทำเสียงกระซิบเล็ก ๆ}* ผมพยายามแล้วแต่หนูไม่ยอมทำอย่างนี้ ผมก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไรแล้ว ลองพิจารณาดูเปลี่ยนอาชีพดีกว่าไหม ลองเรียนอย่างอื่นไหม อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ผมก็จะพูดอย่างนี้ แต่ผมจะพยายามแก้มานานแล้ว ยิ่งถ้าใครมาเรียนที่บ้าน มาเรียนส่วนตัว ผมจะยิ่งบอกเขาตรง ๆ ว่าคงต้องเลิกสอนแล้ว เพราะเสียเวลาด้วยกันทั้งคู่ คุณก็เสียเวลา และเสียสตางค์ ผมก็เสียเวลา และเสียความรู้สึก ผมจะได้เอาเวลาไปซ้อมของตัวผมเอง แต่ต้องเอาเวลามาสอนคนที่ไม่ซ้อมมา ผมจะพูดตรง ๆ อย่างนี้ พูดขนาดนี้ แรง

ที่สุดก็คือขนาดนี้ แล้วก็หน้าเฉย ๆ อย่างนี้ ยิ้ม ๆ อย่างนี้แหละ แต่ก็บอกผมก็ขออนุญาตเลิกสอนเถอะนะ ก็จบ

งั้นหนูขออนุญาตสรุปว่า ความโกรธจะไม่เกิดขึ้น ถ้าจิต หรือใจของครูรักลูกศิษย์?

ใช่ ต้องรัก *{อาจารย์พยักหน้า พร้อมทำเสียงหนักแน่นมาก}* คำว่าลูกศิษย์ เหมือนลูกเราเลย ไม่ว่าจะเก่งหรือไม่เก่ง เก่งหรือไม่เก่งนั้นไม่ใช่ประเด็นเลย แต่ซ้อมหรือไม่ซ้อมนี่คือประเด็น

แม้กระทั่งตอนที่ย้อนกลับไปในห้องเรียน (Class) แต่ก่อน เก่งหรือไม่เก่งไม่เป็นไร แต่ขอให้ทำการบ้านมาก็โอเคแล้วใช่ไหมคะ?

อื้อเพราะว่าผม.. จะเรียกว่าโชคดีหรือโชคร้ายดีนะ ผมเป็นคนที่ **ไม่เก่งเลย** โดยธรรมชาติ ผมเล่นอะไรไม่เก่งเลย กว่าจะได้แต่ละอย่าง ผมต่อสู้ดิ้นรนกว่าจะได้ ถอนหายใจหลายหน ผมเป็นคนที่**ทักษะไม่ดี** ตั้งแต่เด็ก ผมเล่นพละศึกษา รับฟุตบอลไม่เคยได้ ที่ยืนสองแถวแล้วโยนให้รับลูกบอล ผมไม่เคยรับได้สักที เตะฟุตบอลก็ไม่เคยเข้าประตู (Goal) เลย แล้วเล่นไวโอลินหรืออะไรต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยเก่งนะ ดีดผิดอยู่เรื่อยเนี่ย ผมเป็นคนอย่างนี้ อย่างตอนไปเรียนไวโอลินที่ต่างประเทศ ก็เรียนด้วยความยาก แม้แต่เรียนกับอาจารย์สุทิน เทศารักษ์ ที่เมืองไทย ครูจะให้ผมสีไวโอลิน ผมสีไม่ได้อีกละ ซ้อมมมมอยู่นั่นล่ะ ก็ไม่ได้ จนมีเพื่อนคนหนึ่งเป็นหมอ แต่ตอนนี้เขาเสียชีวิตไปแล้ว เป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน ถามว่า "ไหนชูชาติวันนี้เรียนอะไร" ผมไม่มีชื่อเล่นอ่ะนะ เขาก็เรียกว่าผมว่าชาติ ว่า "เอ๊ชาติวันนี้เรียนอะไรมา" ผมก็บอกว่าเนี่ยเรียนอันนี้มา ครู่เดียวเขาสีได้แล้ว ได้เลยโดยที่เขาก็ยังไม่ได้ซ้อม แต่ผมนี่กว่าจะได้ ต้องตะเกียกตะกายอยู่นั่นแหละ ด้วยเหตุนี้เอง ก็เลยรู้ว่าความที่ไม่เก่งนี่แหละเป็นอย่างไร *{พร้อมกับหัวเราะเล็ก ๆ}* ผมก็เลยว่าในโลกนี้ผมเป็นคนที่ไม่เก่งที่สุด ในแง่เทคนิคเนี่ย เพราะฉะนั้นผมจะไม่เคยเจอใคร หรือไม่เคยเจอลูกศิษย์ที่ไม่เก่งเหมือนอย่างผมเลย มีแต่เก่งกว่าทั้งนั้นเลย ผมก็เลยเบาใจ เขาดีกว่าตั้งเยอะ แต่ถ้าขี้เกียจนี่ทนไม่ได้ *{อาจารย์หัวเราะอีก}*

อาจารย์มีประเด็นนี้เหมือนกัน? แล้วอาจารย์กลับขึ้นมาเก่งอย่างนี้ได้อย่างไรคะ?

รักไงฮะ รักที่จะเล่น ซ้อม ซ้อมไป ซ้อมไป อยากได้ให้ได้ ไม่ได้ต้องได้ ต้องทำให้ได้ ต้องได้เพราะรัก เพราะชอบ เพราะอยากจะเล่น อยากเล่นเพลงนั้นจัง อยากเล่นเพลงนี้จัง ชอบจัง *{เสียงหนักแน่นมาก}* ก็จบ ก็ทำอย่างนี้มาตลอด และเราก็ยอมรับว่าเราไม่เก่ง ช่วยไม่ได้นี่ ผมไม่เก่ง ด้วยเหตุนี้เองมันทำให้ผมเจียมตัว ผมจะไม่กล้าไปบอกว่าผมเก่งอะไรที่ไหน ณ ปัจจุบันด้วย จริง ๆ นะฮะ อันนี้พูดจริง ๆ เลย ยกตัวไม่ได้เพราะเราไม่ได้เก่ง

ทิ้งท้ายจากอาจารย์ เราอยู่กับมันได้ เรารู้ตัวว่าเรามีอะไรอยู่ตรงนั้น และเราควบคุมเขาไว้ ก็แค่รู้ตัวว่าผมเป็นอย่างไร แล้วก็ผมศึกษาทางธรรม ผมก็รู้ตัวว่าเป็นคนที่ใจร้อน เป็นคนใจร้อนมาก ยิ่งเป็นลูก

คนเดียว ก็ตามใจมาก จะทำอะไรต้องทำให้ได้ ตอนไปอยู่ต่างประเทศนี่มีปัญหากับแม่บ้าน กับเพื่อน ๆ เยอะมาก เพราะเอาแต่ใจ แต่ในที่สุดเราก็คิดเองว่า เอ๊ ทำอย่างนี้อยู่ในสังคมไม่ได้นะ ก็เลยหาตำราศาสนามาอ่าน ช่วยผมได้เยอะ และตอนหลังก็ยังไปเรียนโยคะด้วยก็ยิ่งได้เลย เรื่องของพุทธศาสนา เรื่องของหลักธรรม ช่วยได้เยอะเลย รู้ตัว มีสติอยู่ว่าทำอะไรอยู่ และการที่เราโกรธหรือทำอะไรอย่างนี้ มันดีไหม มันไม่ดีนะ โกรธแล้วได้อะไร โกรธแล้วลูกศิษย์ก็ไม่เก่ง เราก็แย่ หรือเราเองเล่นไม่ได้แล้วโกรธตัวเอง เรายิ่งแย่ใหญ่นะ ต้องหาทางดีกว่า สรุปแล้วก็คือ "รู้ตัวว่าเรารู้สึกอย่างไร แล้วควบคุมมันให้ดี" อย่างว่าถ้าเราไม่มีอารมณ์แล้วนี่ก็เป็นพระอรหันต์ ก็คงนิพพานไปแล้ว เพราะฉะนั้นบางคนเขามองผมเหมือนอย่างว่าผมเป็นพระนะ *{ทั้งผู้วิจัยและอาจารย์ก็หัวเราะกันใหญ่}* แต่ผมก็ไม่ใช่เลย *{ยิ้ม}*

สัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร วันที่ 2 เมษายน 2556

พ่อแม่ของอาจารย์ได้วางแผนอะไรไว้ให้บ้างไหมคะในการเรียนดนตรี?

คุณพ่อผมเคยเล่นไวโอลิน ก็คือพอเล่นได้ ตอนที่ผมเรียน คุณพ่อยังเคยมาเล่นด้วยอยู่บ้างนิดหน่อย ส่วนคุณแม่ผมนี่ไม่เป็น ส่วนคุณแม่เล่นดนตรีไม่เป็น แต่คุณแม่มักจะแต่งเพลงแล้วร้องอัดเสียงไว้ให้คุณพ่อเวลาวันเกิดคุณพ่ออะไรทำนองนี้ สำหรับตัวผมเองได้เริ่มต้นเรียนดนตรีเพราะคุณพ่อส่งให้เรียนไวลิน (Violin) ตอนอายุ 9 ปี ซึ่งตอนนั้นคุณพ่อให้เรียนดนตรีไทยคู่ไปด้วย คือซอด้วง ก็จะเป็นเรียนดนตรีสากลคู่กับดนตรีไทย เรียนสากล 1 ชั่วโมง และไทย 1 ชั่วโมง แต่ซอด้วงนี่ผมเรียนไม่นานมากนะ ผมเรียนซอกับครูยรรยง แดงกูร แต่ตอนนั้นไวโอลินผมเรียนก็ไม่ได้เก่งอะไรมาก เพราะคุณพ่อบอกว่าให้เรียนเหมือนเป็นการเรียนที่ไม่ได้เรียนเพื่อให้เป็นอาชีพ ก็เลยเป็นการเรียนเพลงอะไรไปเรื่อย ๆ แต่ผมก็ชอบนะ ชอบมาก เหมือนกับเราสนุก เล่นไปแล้วก็เพลิน แต่ไม่ได้สนใจเทคนิคอะไรเลย สเกล (Scale) ผมก็ไม่ได้เล่นอะไรเลย จนกระทั่งผมอยากเรียนพวกเรื่องการประสานซึ่งในสมัยนั้นไม่มีครูที่สามารถจะสอนเราได้ มีก็แต่พระเจนดุริยางค์ที่สามารถสอนเรื่องนี้ได้ แต่ท่านก็อยู่สูงมาก ผมคงไม่สามารถเรียนกับท่านได้ คุณพ่อก็เลยสั่งตำรามาจากเมืองนอกที่ไว้สำหรับสอนตนเอง ก็จะเป็นตำราพวกการประพันธ์เพลง การประสานเสียงต่าง ๆ แล้วคุณพ่อก็มานั่งแปลให้เป็นภาษาไทย ทั้ง ๆ ที่คุณพ่อก็ไม่ได้เล่นดนตรีอะไรมากมาย ผมก็มานั่งอ่าน ทำความเข้าใจเอง แล้วในช่วงนั้นคุณพ่อได้ซื้อเปียโนเก่า ๆ มาหลังหนึ่ง แต่ผมก็ยังไม่ได้เรียนกับใครนะ เลยสั่งตำราเรียนมาจากเมืองนอกเพื่อมาเรียนเอง ก็จะสั่งมาเป็นชุด ๆ เลย เขาเขียนไว้ละเอียดดีมาก เริ่มตั้งแต่ท่านั่ง การวางมือทุกอย่าง

ต่อมาครูยรรยง ก็บอกให้ผมเปลี่ยนจากการเรียนซอมาเพื่อเรียนเป็นออร์แกน (Organ) เถอะ เพราะว่ามันจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับดนตรีสากลด้วย แต่ว่าเป็นการเรียนออร์แกนด้วยเพลงไทย เรียนเป็นสไตล์ของดนตรีไทย พอผมอายุได้ 11 ปี เรียนมาประมาณ 2 ปี ครูยรรยงก็ดึงผมเข้ามาในวงซึ่งเป็นวงของเครื่องสาย กับออร์แกน ชื่อว่าวง "ดุริยะบรรเลง" ผมก็ได้เข้าไปเล่นออร์แกนก่อนในตอนนั้น นี่ก็เป็นจุดเริ่มต้นในการก้าวเข้าสู่ดนตรีในช่วงแรก ๆ เพราะวงนี้ก็จะไปเล่นตามสถานที่ต่าง ๆ หลากหลายที่ กระทั่งตอนนี้พ่อผมก็ยังไม่สนับสนุนให้ผมเป็นนักดนตรี ไม่ให้ยึดเป็นอาชีพอยู่ดี ผมจะเห็นพ่อคอยไปกระซิบกับแขกที่มานั่งฟังพวกเราเล่นดนตรี ซึ่งผมมารู้ทีหลังว่าพ่อไปกระซิบกับพวกเขาว่าอย่าให้ทิป (Tip) กับผมนะ เดี๋ยวผมจะยิ่งอยากเป็นนักดนตรีเพราะคิดว่าเป็นแล้วจะหาเงินได้ *{หัวเราะ}* แต่ตัวผมเองก็ยังไม่มีความคิดที่อยากจะเป็นนักดนตรีนะ จนกระทั่งมาเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ตอนนั้นผมอยู่เตรียม 1 ซึ่งก็คือ ม.7 ตอนนี้ก็ยังเรียนไวโอลินอยู่ แต่ก็ยังไม่ได้เก่งอะไรมากนัก แล้วก็ยังเล่นดนตรีไทยด้วย ก็ยังมีซ้อมทั้งไทยทั้งสากลอยู่ จนถึงเตรียม 2 คือ ม.8 ก็ยังเล่นดนตรีไทยอยู่ และในช่วงที่มาเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมฯนี่ล่ะ ที่ก็ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนอีกจุดหนึ่งของผม คือผมก็ได้เจอเพื่อนที่นั่น แล้วก็คุยกันว่าคนนี้ก็เล่นดนตรี คนนั้นก็เล่นดนตรี เป็นไวโอลินบ้าง โอโบบ้าง แบนโจ กีต้าร์ ต่าง ๆ ก็เลยคุยกันว่า เอ เรามารวมวงกันมั้ย มาตั้งวงดนตรีเล็ก ๆ กัน ซึ่งตอนนั้นก็จะมีท่านสายสุรี สุจริตกุล ก็เป็นครูอยู่ ก็เลยจัดเป็นวงเล็ก ๆ ขึ้นมาเล่นกันเองกับเพื่อน ๆ เล่นเป็นเพลงป๊อป (Pop) ทั่ว ๆ ไปในสมัยนั้น ทั้งป๊อปไทย สากล แล้วก็เล่นพวกเพลงไทยทั่ว ๆ ไป อย่างเช่น เพลงสายทิพย์ อะไรอย่างนี้ คราวนี้พอจบเทอม ผมก็รู้สึกคิดถึงเพื่อน ๆ เพราะว่าไม่ได้เล่นดนตรีกัน ก็เลยนัดเพื่อน ๆ มารวมตัวกันเพื่อซ้อมดนตรี ตั้งเป็นวงเล็ก ๆ ขึ้นมา ใช้ชื่อว่าวง "จันทรากร" เพราะว่าเพื่อน ๆ จะมาซ้อมดนตรีที่บ้านผมทุกวันจันทร์ แล้วก็รวมกับนามสกุลผมคือ พิทักษากร เลยกลายเป็นจันทรากร ก็จะออกไปเล่นตามที่ต่าง ๆ แล้วก็ได้เล่นออกทางวิทยุ โดยมีครูยรรยงมาช่วยสีไวโอลินให้ แล้วก็มีเพื่อน ๆ ของครูยรรยง รวมกับเพื่อน ๆ ของผมมาเล่นด้วยกัน ออกวิทยุหลาย ๆ ที่ในสมัยนั้น ซึ่งค่อนข้างถี่พอสมควรนะ แต่ตอนนั้นมันสนุก อยากเล่น อยากซ้อม

กระทั่งวันหนึ่งผมได้ฟังวิทยุ มีคนสีไวโอลิน โอ้โห เสียงเพราะมาก ผมรู้สึกเลยว่าทำไมมันเพราะมันหวานแบบนี้นะ *{พูดพร้อมกับทำท่าทางซาบซึ้งมาก}* ผมจำได้เลยว่าเป็นเพลง ม่านไทรย้อย *{พร้อมกับร้องเนื้อเพลงให้ฟัง ลืม ลืมหมดแล้วหรือไร}* และผมรู้ต่อมาว่าท่านที่สีนั้นคือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ผมตั้งใจเลย ผมจะต้องเรียนกับครูท่านนี้ให้ได้ ผมก็เลยดั้นด้นตามหาครูสุทิน ซึ่งทราบมาว่าท่านอยู่ที่ท่าพระจันทร์ ผมก็เลยไปกับเพื่อนอีกหนึ่งคน ก็ไปเจอตลาดมีคนกำลังขายของกันอยู่ ผมเลือกที่จะเดินไปถามป้าคนหนึ่งที่กำลังผัดขนมผักกาดอยู่ ผมถามว่าเคยได้ยินเสียงไวโอลินแถว ๆ นี้บ้างไหม เพราะสมัยก่อนยังไม่มีห้องแอร์ที่จะซ้อมกัน ไม่เก็บเสียง เวลาใครซ้อมดนตรีก็น่าจะต้องได้ยินเสียงไวโอลินดังอยู่บ้าง แล้วบังเอิญ

เหลือเกินที่ป้าคนนั้นก็คือแม่ของครูสุทิน เทศารักษ์ นั่นเอง ชีวิตผมนี่อีกแล้ว เหมือนกับคนข้างบนกำหนดลงมาให้ผมอีกแล้ว มักจะเป็นอย่างนี้ทุกครั้ง ป้าแกก็ชี้ทางไปให้กับผมที่จะไปบ้านของครูสุทิน เทศารักษ์ พอไปถึงบ้านครู โอ้โหได้ยินครูกำลังซ้อมเพลง Gypsy Air ผมแอบฟังอยู่กับเพื่อนที่ไปด้วยกัน เพราะมากเลย และเป็นเพลงที่ยากด้วย ครูสุทินก็ทำท่างงว่ามาทำไมกัน ผมก็บอกว่าผมจะมาขอเรียนไวโอลินกับครู แต่ผมต้องเกริ่นก่อนว่าปกติแล้ว ครูสุทินจะเป็นนักดนตรีที่ไม่ชอบเปิดตัวมาก ท่านชอบอยู่เงียบ ๆ มากกว่า ทีนี้พอผมขอเรียนไวโอลินกับท่าน ทีแรกท่านไม่ยอมรับสอน แต่ผมก็ตื๊อขอเรียนให้ได้ สุดท้ายท่านก็ยอมสอน หลังจากนั้นผมก็ได้เริ่มเรียนกับครูสุทินตั้งแต่นั้นมา แต่วิธีการสอนของท่านนี่สุดยอดมาก มีเทคนิคต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสเกล (Scale) หรือบทฝึก (Etude) ต่าง ๆ ท่านก็บอกผมมาเลยว่าต้องใช้ตำราเล่มไหน อย่างไรบ้าง แต่ท่านพูดว่าต้องฝึกเทคนิคก่อนนะ ยังไม่ได้เล่นเพลงหรอก ผมก็ต้องฝึกเทคนิคแต่ละเทคนิคตามที่ท่านสอน จนผมมารู้ทีหลังเลยว่าที่ท่านยอมสอนผมต่อมาเรื่อย เพราะท่านบอกว่าเวลาที่ท่านให้ซ้อมแบบฝึกหัด หรือบทฝึกอะไรต่าง ๆ ผมจะทำการบ้านมาได้ดีตลอด ไม่ตกหล่น ท่านชอบ

ในที่สุดก็ถึงเวลาที่ผมต้องสอบเอนทรานซ์ คุณพ่อผมเลือกให้เลยว่าต้องเลือกแค่ แพทย์ กับสถาปัตฯ ผมก็เลือกไป แล้วก็ไปสอบ ผลออกมาว่าผมไม่ได้ โอ้โห ตอนนั้นโล่งใจมากเลย *{หัวเราะ}* เหมือนปลดปล่อยเลย จะได้ได้อย่างไร ในเมื่อผมชอบอยู่วิชาเดียว คือภาษาอังกฤษ ผมชอบมาก ผมได้ภาษาละติน อังกฤษ โปรตุเกส ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี แล้วก็ไทย แต่โชคดีที่ผมได้ภาษาละติน ซึ่งเป็นรากศัพท์ของหลายภาษามาก ส่วนภาษาเยอรมันพวกนั้นผมพอฟังและสื่อสารได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่สำหรับวิชาคณิตศาสตร์อะไรต่าง ๆ ผมไม่ชอบเลย

หลังจากนั้นผมเลยถูกส่งไปเรียนต่อเมืองนอก ซึ่งตอนนั้นคุณพ่อผมบอกว่าถ้าไปเรียนแพทย์มันเรียนหลายปีคงไม่ไหว และอาจจะทำให้ไม่มีเวลาเล่นไวโอลินนะ ก็เลยส่งผมให้ไปเรียนเภสัชฯแทน ซึ่งคุณพ่อส่งผมไปให้อยู่ในความดูแลของหม่อมหลวงเป้ สนิทวงศ์ (พระสุวพันธ์พิทยาการ) ซึ่งลูกของท่านคืออาจารย์ปิยะพันธ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งก็เล่นเปียโนด้วย อาจารย์ปิยะพันธ์อายุรุ่นเดียวกับผม เราก็เลยเป็นเพื่อนกันมา แต่พอไปถึงที่อังกฤษผมหาอย่างแรกเลย คือสถาบันสอนดนตรี *{หัวเราะ}* ซึ่งได้ไปเรียนที่ “Blackheath Conservatoire of Music” ซึ่งผมได้เรียนกับท่านแอมมอรี่ (Saint Amory) ครั้งแรกท่านแอมมอรี่ให้ผมลองสี ลองเล่นไวโอลินให้ฟัง ท่านงงมากเลย ถามผมว่าผมมาจากไหน ผมบอกว่ามาจากประเทศไทย ท่านบอกว่าผมทำได้เทคนิคดีมากเลย เพราะท่านอาจารย์สุทินสอนผมมาด้วยหลักสูตรเหมือนต่างประเทศเลย มีทั้งสเกล (Scale) มีทั้งบทฝึก (Etude) อะไรต่าง ๆ พร้อมเลย แต่ผมก็ต้องแบ่งเวลาเรียนเภสัชฯด้วย ผมเรียนที่ “Woolwich Polytechnic School” ช่วงนั้นผมเลยต้องแบ่งเวลาเรียน

ทั้งเภสัชฯ และดนตรี เพราะคุณพ่อฝากฝังไว้กับท่านหม่อมหลวงเป้ด้วย เราจะเรียน ๆ เล่น ๆ ไม่ได้ ถ้าตกขึ้นมาจะเสียเชื่อคุณพ่อด้วย จนกระทั่งวันหนึ่งอาจารย์ของสถาบันที่ผมเรียนเภสัชฯ เรียกผมเข้าไปคุยเรื่องที่ผมเริ่มขาดเรียนบ่อยขึ้น การเรียนก็เริ่มแย่ลง ผมเลยบอกไปตรง ๆ ว่าผมไปซ้อมดนตรี อาจารย์ท่านก็ยังไม่ค่อยเชื่อ แต่ท่านมีเพื่อนเป็นผู้อำนวยเพลง (Conductor) อยู่ เลยบอกให้ผมไปลองทดสอบกับเพื่อนของอาจารย์ว่าผมเล่นดนตรีได้เป็นอย่างไร พอผมลองสีไวโอลินให้เขาฟัง เขาเขียนจดหมายมาถึงอาจารย์ที่ผมเรียนเลยว่า ผมเป็นนักไวโอลินที่ยอดเยี่ยมเป็น Great Violinist เลย อาจารย์ท่านก็เลยเชื่อ ท่านเลยขอว่าให้เรียนเภสัชฯให้จบปีนี้ก่อน คือเรียนให้จบปี 2 ก่อน ครึ่งทาง เพื่อจะได้ไม่เสียประวัติกับผมด้วย ให้แข็งใจเรียนให้จบปีนี้ จนสุดท้ายพอเรียนจบปี 2 ผมตัดสินใจไปหาท่านแอมมอรี่ (Saint Amory) เลยว่าผมไม่ไหวแล้ว เพราะไม่อย่างนั้นผมต้องแบ่งเวลาซ้อมดนตรีเพื่อไปเรียนวิชาอื่นด้วย ผมก็เลยขอให้ท่านเขียนจดหมายถึงคุณพ่อของผมว่าผมอยากเรียนไวโอลินเต็มตัว อยากเป็นนักดนตรีอาชีพ แต่ตอนนั้นผมคิดว่าถ้าอาจารย์แอมมอรี่ไม่เห็นด้วยกับการที่ผมจะมาเส้นทางนี้ ผมก็จะไม่ดื้ออาจารย์นะ เพราะผมเป็นคนเชื่อฟังครูอาจารย์อยู่แล้ว แต่พอดีว่าอาจารย์แอมมอรี่เห็นด้วย แถมยังสนับสนุนและเชื่อว่าผมทำได้อย่างดีอีกด้วย ประกอบกับตอนนั้นผมได้รางวัลชนะเลิศถึง 2 ปีซ้อน และยังสามารถข้ามเกรดไปสอบไวโอลินในเกรดสุดท้าย ทั้งที่ผมยังไม่ได้สอบเกรดต้น ๆ เลย แต่อาจารย์บอกว่าทำได้ สุดท้ายผมทำได้คะแนนในระดับเกียรตินิยมอันดับ 1 คือ Distinction ด้วย คุณพ่อของผมก็เลยต้องยอมเพราะมีทั้งหลักฐานคือรางวัลต่าง ๆ และยังมีพยานอีกคือท่านอาจารย์แอมมอรี่อีกคน นี่คือจุดเปลี่ยนของชีวิตที่ยิ่งใหญ่ของผมนั่นเอง แต่คุณพ่อผมบอกว่าถึงอย่างไรก็ยังไม่ให้เรียนดนตรีตามโรงเรียนทั่วไป แต่ต้องเรียนในระดับที่ได้ปริญญา ให้ได้ B.A. หรือ Bachelor's Degree ด้วย เพราะคุณพ่อท่านคิดว่าถ้าเก่งแค่เล่นดนตรี แต่ไม่มีปริญญาอะไรก็จะหางานยาก ยิ่งเป็นดนตรีด้วยแล้ว ในสมัยนั้นยิ่งไม่ได้รับการยอมรับเลย ตอนที่ผมจะเปลี่ยนเป็นเรียนดนตรี คุณพ่อผมไม่เห็นด้วย แต่ยังพอยอมรับได้ ส่วนคุณแม่ผมนี่ตอนนั้นร้องไห้เลยว่าผมจะเรียนดนตรี และหลังจากนั้นที่ผมได้ไปเรียนต่อกับท่านอาจารย์แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) และได้ตามท่านไปสอนที่ต่าง ๆ ตรงนั้นล่ะที่ทำให้ผมได้เรียนรู้อะไรมากมาย เพราะเวลาอาจารย์ไปสอนแต่ละที่ เวลาเปิดอบรม (Workshop)เวลาลูกศิษย์อาจารย์มา แต่ละคนจะมีปัญหาที่แตกต่างกัน ตรงนั้นล่ะ ที่ทำให้ผมได้เรียนรู้เทคนิคที่อาจารย์แก้ปัญหาให้คนที่มาเรียนแต่ละคน ปัญหาแต่ละคนจะแตกต่างกัน ผมก็ได้เห็นวิธีการของอาจารย์หมด เพราะผมต้องติดตามอาจารย์ไป ช่วยหยิบเครื่องนั้น เครื่องนี้ เตรียมนู่น เตรียมนี่ อะไรต่าง ๆ

เรียกได้ว่าคุณพ่อของอาจารย์ เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้อาจารย์ได้เดินมาสู่เส้นทางดนตรีอย่างทุกวันนี้?

ใช่ฮะ เรียกว่าท่านเป็นคนที่ให้ทางผม เป็นคนที่เปิดประตูออกให้กับผมได้เจอเส้นทางนี้

ทำไมถึงเอาดีทางด้านดนตรี ที่เดินเข้าไปถามอาจารย์สอนดนตรี หรือ Saint Amory ว่าต้องการเอาดีทางด้านดนตรี?

ผมว่าเพราะตอนนี้ผมเล่นมันด้วยอารมณ์ (Feeling) ตอนนั้นผมรู้ตัวเลยว่าผมรักดนตรีจริง ๆ จากการที่ผมรู้สึกว่าผมเพิ่งเล่นได้เพราะ มันเริ่มเล่นออกมาจากข้างในใจ *{พร้อมกับเอามือชี้ไปที่หัวใจอย่างหนักแน่น)* แต่ก่อนตอนที่เรียนผมเล่นเอาความคล่องแคล่ว สนุกที่จะเล่น ชอบ มันมันส์ เหมือนผมมีแต่กาย (Physical) แต่ตอนนี้มันเป็นจิตใจ (Mental) พอโตขึ้นมา มันมีอารมณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เราเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นสุข เศร้า อกหักอะไรทำนองนี้ มันเหมือนเราเล่นแล้วก็เข้าใจมัน

แสดงว่าถ้าเกิดต้องการจะเล่นเพลงให้ได้เข้าถึงอารมณ์เพลงจริง ๆ เราควรต้องรู้สึกถึงอารมณ์ตรงนั้นก่อน?

จริง ๆ คนทุกคนไม่จำเป็นต้องเอาตัวเข้าแลกกับประสบการณ์ตรงนั้นนะ แค่บังเอิญผมเอาตัวเข้าแลกเลย *{ยิ้ม}* อย่างที่เวลาผมสอน ถ้าลูกศิษย์ผมจะเล่นเพลงอะไรสักเพลง ผมก็จะให้ไปดูหนัง หรือไปอ่านวรรณคดีต่าง ๆ ที่มีเรื่องของอารมณ์ตรงนั้นแทรกเข้าไปเพื่อให้เข้าใจ ผมมักจะใช้วรรณคดีเป็นตัวช่วย ถ้าเป็นเพลงเศร้า ลองไปดูเรื่องนั้นเรื่องนี้ตอนที่เขาต้องพรากจากกันสิ ว่าเขาจะมีความรู้สึกอย่างไร แต่ไม่ใช่ให้ลูกศิษย์ต้องเอาตัวเข้าแลกด้วยตัวเองนะ *{ยิ้ม}* และการเล่นเราจะต้องถ่ายทอดเสียงที่อยู่ในหัวออกมาเป็นเสียงดนตรีให้ได้ เรื่องเสียงเป็นเรื่องสำคัญมาก เราต้องสอนให้ลูกศิษย์มีหูที่ดีและเราเองก็ต้องดีด้วย เวลาสอนลูกศิษย์ เราก็เริ่มสอนเขาจากเสียงง่าย ๆ จากเพลงง่าย ๆ เช่น โด เร มี เพลงแมงมุมลายอะไรอย่างนี้

ในช่วงที่อาจารย์ต้องเรียนวิชาการอยู่ อาจารย์แบ่งเวลาให้กับการเรียนวิชาการ และการเรียนดนตรีได้อย่างไร?

สมัยนั้นผมก็ต้องเรียนกวดวิชาเหมือนเด็กในสมัยนี้เพื่อเตรียมเอนทรานซ์ (Entrance) ผมก็ต้องออกไปกวดวิชาตั้งเช้าจนเย็น หลังจากนั้นผมถึงมีเวลาแอบไปเรียนดนตรีกับครูสุทิน คุณพ่อท่านก็คงคิดว่าลูกขยันมาก เรียนตั้งแต่เช้าจนมืดค่ำ *{ยิ้ม}* ส่วนเรื่องการบ้านของที่โรงเรียน ผมก็จะรีบทำให้เสร็จก่อน ต้องรีบทำสิ่งที่ชอบน้อยก่อน *{หัวเราะ}* แล้วจะได้มีกำลังใจไปทำสิ่งที่เราชอบมากกว่าโดยที่ไม่ต้องกังวล คือการซ้อมดนตรี ผมจะซ้อมดนตรีวันละประมาณ 1 ชั่วโมง แต่ถ้าวันไหนการบ้านที่โรงเรียนเยอะ ผมก็อาจจะซ้อมครึ่งชั่วโมง แล้วแต่ไม่เคร่งเครียดอะไร แต่การซ้อมต้องซ้อมให้สม่ำเสมอ นี่คือสิ่งสำคัญมาก

ความเป็นไทย หรือการดำรงความเป็นไทยที่อาจารย์ได้เรียนทั้งสากลและไทย ส่งผลอะไรต่ออาจารย์ในแง่ใดบ้างไหม?

การเรียนดนตรีไทยของผมไม่ได้ส่งผลเสียอะไรกับผมเลยนะ แต่กลับช่วยผมในเรื่องการจำ เพราะดนตรีไทยต้องเล่นแบบต่อเพลงไปเรื่อย เพราะฉะนั้นก็จะช่วยผมได้ในเรื่องเป็นอย่างมาก เพราะเพลงคลาสสิค (Classic) มักจะเน้นเรื่องการอ่านโน้ต แต่ดนตรีไทยก็จะด้นได้ ส่วนซอด้วงก็จะต่างกับไวโอลิน อีกอย่างคือผมก็ใช้เครื่องออร์แกนเล่นในทางไทย ซึ่งก็ไม่ต่างกับของตะวันตกมากจนเกินไป

จุดเปลี่ยนของ Violin มาเป็น Viola?

ตอนนั้นผมเล่นแต่ไวโอลิน จนวันหนึ่งวงควอร์เต็ท (Quartet) คนในวง เช่น ท่านโกวิทย์ ขันธศิริ รวมถึงอาจารย์สายสุรี สุจริตกุล ที่เล่นเปียโน และตอนนั้นคนเล่นวิโอล่าไม่มี ผมเลยถูกขอให้เล่น แต่ทำอย่างไรตอนนั้นผมก็ยังไม่ยอมเล่น สุดท้ายเขาตื๊อจนกระทั่งผมยอมเล่น ณ ตอนนั้นผมคิดเอาว่าก็น่าจะคล้าย ๆ กับไวโอลิน เพียงแต่ช่วงห่วงของนิ้วเวลากดสายอาจจะแตกต่างกัน แล้วตอนนั้นผมยังคิดแค่ว่าสงสัยวิโอล่าก็คงเป็นไวโอลินขนาดใหญ่ขึ้นแค่นั้น แต่พอได้ลองเล่นวิโอล่าแล้ว ผมรู้สึกชอบมากเลย *(ทำเสียงตื่นเต้น)* เสียงมันอุ่น (Warm) มาก จนกระทั่งผมไปหาวิธีการเล่นวิโอล่าให้เพราะจนได้ ผมใช้เวลาอยู่ถึง 5 ปี จนกระทั่งผมหาแก่นแท้ของเสียงมันได้อย่างแท้จริง เวลาเล่นดนตรีเราจะต้องทำให้จิตว่าง

อาจารย์มีครูทั้งหมดกี่คนคะในทางดนตรี?

ครูท่านแรกคือท่านยรรยง แดงกูร คนต่อมาคือท่านสุทิน เทศารักษ์ และเมื่อไปถึงต่างประเทศแล้วครูคนแรกคือท่าน Saint Amory ท่าน Antonio Brosa ชาวสเปน ท่าน A. Babynchuk ท่าน Maxim Jacobsen ท่าน Eli Goren ชาวยิว ท่าน Kato Havas ชาวฮังกาเรียน ทั้งหมดนี้คือครูที่สอนดนตรีของผมที่เป็นครูสอนผมอย่างจริงจัง สำหรับครูท่านอื่น ๆ เช่น ท่าน Lord Yehudi Menuhin ท่านโจเซฟ พิลเบอรี ท่าน Bruno Walto ท่านเรสติตูโต อูมาลี จะเป็นอาจารย์ที่ผมขอคำแนะนำ แต่ไม่ได้เรียนเป็นลูกศิษย์จริงจัง

อาจารย์ชูชาติมีความคิดเห็นอย่างไรต่อบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ในชีวิตของท่าน?

ในฐานะนักดนตรี ศิลปิน และครูดนตรี ผมว่าสิ่งที่สำคัญคือ คุณธรรม ไม่ว่าจะเป็นชีวิตบนเวที ชีวิตในห้องเรียน และชีวิตทั่วไปก็ตาม คุณก็ต้องแยกแยะบทบาทต่าง ๆ ให้ได้ และทั้งหมดต้องมีคุณธรรมก่อนต่อให้คุณจะเก่งแค่ไหนก็ตาม

สิ่งที่สำคัญในการเรียนดนตรีที่นอกเหนือจากการสอนดนตรีธรรมดาทั่วไปคืออย่างไร?

การเล่นดนตรีนั้น ผมไม่ได้ใช้แค่เพียงศาสตร์ของดนตรีเพียงอย่างเดียว แต่ใช้หลาย ๆ ด้านในการเข้ามาช่วย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านไหน สิ่งที่สำคัญที่สุด ก็คือเรื่องของกล้ามเนื้อ ทั้งการฝึกให้กล้ามเนื้อแข็งแรง และต้องรู้จักทำให้ผ่อนคลายได้ด้วย และสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ สติและสมาธิ ซึ่งของผมจะเน้นในหลาย ๆ ด้าน ด้านที่หนึ่งคือ "โยคะ (Yoga)" โยคะนี่เป็นของแขก ผมได้เรียนโยคะนี่จากท่านเยฮูดิ เมนูฮิน (Yehudi Menuhin) ว่าช่วยได้อย่างไร เวลาที่ผมสอน ผมยังได้ทำตำราที่เป็นหลักสูตรการสอนดนตรีเรียกว่าเป็น Yoga for Musician ผมพูดเลยว่าถ้าอยากเล่นดนตรีเก่งต้องเรียนโยคะ เพราะโยคะเป็นเรื่องของสมาธิ แต่อย่างไรก็ตามต้องเรียนกับครูที่มีความเข้าใจด้วย เรียนให้ถูกต้อง ด้านที่สองคือ "ฤาษีดัดตน" ของไทย ซึ่งอันนี้ผมมาค้นพบได้เองว่าสามารถช่วยในการเล่นดนตรีได้อย่างไร ด้านที่สาม คือ "ไทเก๊กหรือไทชิ" ของจีน ซึ่งสิ่งนี้ผมคิดว่าเด่นมาก สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับดนตรีมากตรงที่ว่า ไทชิเป็นการฝึกสติ และทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว เนื่องจากการทำสมาธิมี 2 แบบ แบบแรกคือการทำสมาธิแบบไม่เคลื่อนไหว เช่น การทำสมาธินิ่ง ๆ จะลืมตาหรือส่วนใหญ่ก็จะหลับตา แบบที่สองคือการทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว ซึ่งสำหรับดนตรีแล้ว การทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว และที่สำคัญต้องลืมตา จะยิ่งทำให้คนเล่นดนตรีเกิดการฝึกได้อย่างดี เพราะเวลาที่เราเล่นดนตรี เราต้องมีการเคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดของร่างกายก็แล้วแต่เครื่องดนตรี นอกจากนั้นก็ยังต้องลืมตาด้วย ดังนั้น ไทชิ คือการฝึกสติที่ดีมาก คล้าย ๆ กับการเดินจงกรมก็ได้ ซึ่งไทชินั้นอาจดูเหมือนกับว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ช้า แต่จริง ๆ แล้วถือเป็นศาสตร์ของการต่อสู้เสียด้วยซ้ำ นั่นคือต้องใช้ความเร็ว *{พร้อมกับสาธิตให้ดูท่าของไทชิ ที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ขา แขน และมืออย่างช้า ๆ จนสุดท้ายได้สาธิตให้ดูว่าจากการเคลื่อนไหวที่ช้านั้น เมื่อเพิ่มความเร็วเข้าไป ถึงแม้จะเป็นท่าเดิม แต่กลับมองไม่ทันว่าอาจารย์ได้ออกท่าอย่างรวดเร็วและหนักแน่นไปแล้ว}* ไทชินั้นเริ่มจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุด แต่ทุกกระบวนท่าคุณต้องใช้สติในการเคลื่อนไหวทั้งหมด *{พร้อมกับขยับแขนและมือที่พลิ้วไหวตามแบบไทชิ}* อย่างหนึ่งชุดมีทั้งหมด 24 ท่า ก็จะต้องเคลื่อนไหวต่อกันให้ได้ครบทั้งหมด อย่างสวยงามและไม่ผิด เหมือนกับสายน้ำที่พริ้วไหวเลย เช่นเดียวกันกับดนตรี การซ้อมดนตรีต้องเริ่มซ้อมจากการเคลื่อนไหวที่ช้าที่สุดก่อน เริ่มซ้อมให้ช้า ด้วยท่าทางที่ถูกต้อง จากนั้นเมื่อคุณซ้อมเร็วขึ้น มันก็ท่าเดิม แต่เพิ่มความเร็วเข้าไป ก็จะยิ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพ อย่างเช่นการสีไวโอลิน ต้องเริ่มจากการฝึกใช้มือในการสีขึ้น-ลง ให้ช้าที่สุดก่อน หรืออย่างเปียโน ก็เริ่มจากการยกแขน ยกข้อมือมาวางที่เปียโนให้ช้าที่สุดก่อน ได้ทุกเครื่องดนตรี แต่ต้องหาว่าจะใช้วิธีการใดในการฝึก หรืออย่างเป็นโน้ตเขบ็ต 3 ชั้น ก็ให้เล่นเป็นโน้ตตัวดำไปก่อนเลยในเวลาซ้อม เพื่อฟังเสียงหรือเล่นให้เข้าใจก่อนเลย อย่างที่สี่ คือ "มวยจีน หรือมวยปากัว (Pakua)" สิ่งนี้ก็เป็นการฝึกสติคล้าย ๆ กับไทชิ นั่นคือเป็นการฝึกสติ และฝึก

สมาธิแบบเคลื่อนไหว แต่มวยปากัว (Pakua) นี้จะมีกระบวนท่าที่ซับซ้อน (Complex) กว่าไทชิค่อนข้างเยอะ ซึ่งย้อนกลับไปสมัยที่ผมยังเรียนในโรงเรียน สมัยนั้นผมตัวเล็ก ชอบโดนเพื่อนแกล้ง มีครูพละท่านหนึ่งถามว่าผมอยากเรียนมวยไหม ผมก็ตอบว่าอยากเรียน ครูเลยสอนมวยให้ในช่วงนั้น แล้วหลังจากนั้นก็ไม่มีเพื่อนแกล้งอีกเลย *{ยิ้ม}* แต่ว่ามวยนี้เป็นมวยที่มีกติกานะ ก็จะไม่เจ็บเหมือนอย่างมวยวัด

สรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการฝึกโยคะ หรือฤาษีดัดตนสำหรับในแต่ละเครื่องดนตรีคุณสามารถที่จะประยุกต์ใช้ท่าต่าง ๆ ในการฝึกเครื่องของคุณ อย่างเช่นถ้าเป็นเครื่องลม ต้องมีการฝึกส่วนใด คุณต้องใช้ส่วนหน้าอก ปอด คุณต้องใช้ท่าใดในการฝึก แล้วก็นำมาใช้ให้เหมาะสมกับคุณ ส่วนการฝึกไทชิ และมวยปากัวนี้ ถือได้ว่าเป็นการฝึกที่น่าสนใจ เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ในการช่วยฝึกเรื่องของสติ และสมาธิแบบที่มีเคลื่อนไหว ซึ่งมีความเหมาะสมกับนักดนตรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการฝึกที่เคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งเลย เมื่อเทียบกับในแต่ละท่าของโยคะและฤาษีดัดตนนั้นก็ยังต้องมีจังหวะที่หยุดนิ่งของร่างกายอยู่ดี อย่างไรก็ตามถ้าไม่สามารถจะฝึกได้ทั้งโยคะ ฤาษีดัดตน ไทชิ หรือมวยปากัวนี้ ก็สามารถฝึกอีกสิ่งหนึ่งแทนกันได้ นั่นคือ “การเดินจงกรม” แต่ต้องเป็นการเดินจงกรมแบบที่มีการคิด “หนอ” ซึ่งไม่ใช่การเดินไปเรื่อย แต่เป็นการตั้งสติและสมาธิไว้ที่การก้าวย่างแต่ละก้าว ที่สำคัญก็ยังเป็นการฝึกสมาธิแบบเคลื่อนไหวที่ดี และเป็นการเคลื่อนไหวที่ช้าแต่ไม่หยุดนิ่งอีกด้วย

สุดท้ายถ้าจะให้นิยามความเป็นตัวตนของท่าน คิดว่ามีคำใดที่จะบรรยายถึงตัวตนของท่านได้ดีที่สุด?

สอนด้วยความรู้ที่แท้จริง และสอนเขาจนกระทั่งเขาต้องเก่งกว่าเราให้ได้

สัมภาษณ์พันเอกชูชาติ พิทักษากร วันที่ 10 เมษายน 2556

ก็คือถ้าเราไม่พูดเรื่องเซ็น ก็จะไม่สมบูรณ์ เพราะว่าผมใช้เซ็น ในการสอน

ลูกศิษย์อาจารย์พูดถึงทุกคนเลยค่ะ?

เซ็น บางคนเข้าใจผิดนึกว่าเป็นเชน ศาสนาเชนซึ่งดังคู่กับศาสนาพุทธ แต่อันนี้ไม่ใช่ เซ็นภาษาอังกฤษเขียน Zen เป็นพุทธศาสนาล้วน ๆ แท้ ๆ พระที่เป็นเซ็น องค์แรกชื่อพระมหากัสสป ท่านได้จากพระพุทธเจ้าโดยตรง ท่านก็ปฏิบัติเป็นสายเล็ก ๆ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ จนกระทั่งมีพระอินเดียชื่อตะโม แล้วก็แผ่ขึ้นไปทางเหนือ ธิเบต จีน ญี่ปุ่น ไปถึงจีน ตะโมกลายเป็นตั๊กม้อ ชอบดูหนังจีนไหม สมัยก่อน ผมชอบมาก เพราะเรียนรู้อะไรจากเขาได้เยอะมาก ท่านตั๊กม้อก็เป็นพระเซ็น เซ็นเพี้ยนไปจากซาน คือลัทธิซาน คือเข้าฌาน ไปถึงจีนกลายเป็นซาน ท่านตั๊กม้อก็ไปเป็นผู้เผยแพร่เป็นองค์แรกของจีน

ทีนี้ที่เราเห็นพระเส้าหลิน ความจริงท่านตั๊กม้อเป็นคนคิดขึ้น เขามีอยู่แล้ว ท่านตั๊กม้อไปเพิ่มแล้วทำให้เป็นระบบ ทำเป็น systematic ก็เลยเป็นการออกกำลังกายแบบเรียกว่าเส้าหลิน ภาษาอังกฤษเขียน

ว่า shoalinจริง ๆ แล้วไม่ได้สำหรับการต่อสู้ แต่ฝึกจิต เพราะบางทีนั่งสมาธินาน ๆ ก็เมื่อย เลือดลมไม่เดิน ท่านก็คิดท่าต่าง ๆ ขึ้นมา แล้วต่อมาผลพลอยได้คือร่างกายแข็งแรง เมื่อเมืองจีนมีศึกสงคราม พระท่านก็ออกมาช่วยประชาชน ทีนี้ถามว่าแล้วพระไปฆ่าคน ทางมหายานเขามีทางเลือกว่าจริง ๆ เขาไม่ได้ไปฆ่าคน เขาไปป้องกันชีวิตคนส่วนมาก แต่ว่าใน process อันนี้ พอดีเขาทำอย่างนี้ แล้วข้าศึกเอาคอมาอยู่ตรงนี้พอดี เขาไม่ได้ตั้งใจจะฆ่า เขาตั้งใจไปช่วยคน แล้วก็ป้องกันคนดีส่วนมากไม่ให้ถูกคนเลวกลั่นแกล้ง พระท่านทนไม่ไหวก็ไปช่วย พอบ้านเมืองสงบราบคาบ ท่านก็ปลีกวิเวก ไม่อยู่ที่เส้าหลินแล้ว ไปอยู่ตามป่าตามเขา แล้วก็จะมีคำสอนที่เรียกว่าลัทธิเซ็น เขาเรียกว่า sudden school ลัทธิบรรลุฉับพลัน โดยปกติแล้วเขาจะไม่อ้างอิงภาษาสันสกฤต อันนี้ต้องเล่าให้หนูฟังนิดหนึ่ง คือถ้าเผื่อเป็นพุทธอย่างของเรา เถรวาท อันนี้เราจะใช้คัมภีร์จากภาษาบาลี อะไรที่มาทางใต้ ศรีลังกา พม่า อะไรพวกนี้ จะใช้บาลี อย่างของเราสอบเปรียญก็บาลี แต่ขึ้นไปทางเหนือ ทิเบต จีน ญี่ปุ่น อันนี้ถือเป็นมหายานจะใช้คัมภีร์เป็นภาษาสันสกฤต ต่างกันเยอะมาก คำอ่านก็ต่างกันเยอะ ในรายละเอียดก็ต่างกันเยอะ ของมหายานจะมีพระโพธิสัตว์เยอะมาก พระอรหันต์ก็เยอะ

เหมือนไหว้เจ้า ไปตามต่างจังหวัด คือเป็นจีน เพราะว่าที่บ้านจีนด้วย ไม่แน่ใจชื่ออะไรกันบ้าง อาจารย์มียกตัวอย่างไหมคะ

ที่นครปฐมจะเป็นวัด มีอยู่วัดหนึ่งที่พุทธมณฑลสาย 6 จะเป็นวัดซึ่งมีองค์ใหญ่ชื่อพระกษิติครรภ์มหาโพธิสัตว์ ทางมหายานแท้ ๆ เขาจะนับถือคู่กับเจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่กวนอิมเป็นพระโพธิสัตว์เหมือนกัน ที่เมืองชลจะมีวิหารเซียน

จะเห็นเซียนเยอะมาก ซึ่งทางเถรวาทจะไม่มีตรงนี้ แต่ทางโน้นเขาจะมี เขาจะไหว้ไปเรื่อย อันนี้สิ่งภายนอกที่เราเห็น แต่ปรัชญาจริง ๆ ของเซ็นเขาจะสั้นกะทัดรัด คือทุบเปรี้ยงเดียวแตกเลย เคลียร์ปั๊บต้องบรรลุทันที แล้วเขาทำไง ถ้าจะใช้คัมภีร์ก็เป็นคัมภีร์ เช่น สูตรของเว่ยหล่าง คำสอนของฮวงโป

มันเป็นการศึกษาตลอดชีวิต แต่ถ้าเราไปคลิ๊ก ไม่ตลอด เซ็น เหมือนไม่เคร่งศีล แต่ว่าเขาตีความศีลไปอีกแบบหนึ่ง จะเล่าให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง คือทางเซ็น เขาจะนิยมเล่านิทาน เพราะมันสนุก แล้วใครก็เรียนได้ ถ้ามาเทศน์เดี๋ยวก็หลับ ก็มีหลวงตาองค์หนึ่งกับหลวงพี่ปลีกวิเวกอยู่ด้วยกัน สำนักสงฆ์ในป่า เรื่องนี้เกิดที่ญี่ปุ่น หลวงตาก็ดูเหมือนไม่เคร่ง นึกจะทำอะไรก็ทำ ผิวปากร้องเพลง แต่อย่าลืมว่าพระเซ็นต้องศึกษาดนตรี (Music) ด้วย พระทิเบตเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ของเขาไม่ผิดศีล ในแง่ของเรา ในแง่ของเถรวาทผิด ศีล 8 ไม่ได้ แต่ของเขาไม่ใช่ ของเขาต้องอยู่ในหลักสูตร ส่วนหลวงพี่เคร่ง เรียกว่าขรึมมากเลย ทีนี้ก็นิมนต์ไปฉันท์เพล ในระหว่างฉันท์พอดีฝนตก ดินมันก็เฉอะแฉะ หลวงตากับหลวงพี่ก็เห็นสาวคนหนึ่งแต่งกิโมโน มันก็ต้องเปื้อนดิน แล้วตรงนี้ก็เฉอะแฉะมากเลย หนูคนนี้ก็ยืนไม่รู้จะทำยังไง จะค่ำแล้วด้วย

หลวงพี่ดูแล้วก็เฉย หลวงตาเห็น แม่หนูทำไมละ หนูข้ามไม่ได้ค่ะหลวงพ่อ ก็ไปอุ้มเฉยเลย อุ้มวางไว้ตรงนี้ ไม่พูดสักคำ หลวงพี่ช็อก แต่ก็ไม่กล้าพูด

หลวงตาเป็นคนทำ หลวงพี่เคร่ง หลวงตาอุ้มเฉยเลย จนถึงตอนเย็นจะนอนแล้ว หลวงพี่ทนไม่ไหว ที่หลวงตาทำวันนี้ผิดศีลอย่างมากเลยนะ หลวงตาบอกเหรอ หลวงตาวางแม่หนูไว้ตรงนั้นแล้ว แต่ท่านยังแบกเอามาไว้ที่วัดอีกเหรอ คมไหม คือเรื่องมันจบตรงนั้น อย่างนี้ใครเคร่งกว่ากัน ศีลดีกว่ากัน เซ็น เขาจะทำแบบนี้

บางทีคนขับรถ โดนตัดหน้า หันมาร้องด่าเราใช่ไหม แล้วก็ไป มันด่าหนเดียว แต่เราด่าตัวเองต่ออีกจนถึงนอน บางทีพรุ่งนี้ด่าต่อ ไอ้นั่นด่าจบแล้ว มันไม่รู้อะไร มันกินได้นอนหลับ เราเองก็เหมือนหลวงพี่แบกเอาไว้ เราแค่ทิ้งไปก็จบตรงนั้น แล้วศีลก็ไม่ได้อะไร ก็เป็นการแผ่เมตตาช่วยยายหนูนั่น ก็จบแล้ว เรื่องที่มันจบแล้วตอนนั้นก็คือจบ อย่างนี้เป็นต้น จะคลิ๊กทันทีเลย พอมีอะไรเกิดขึ้นนึกถึงหลวงตาดีกว่า

ทีนี้ผมจะสรุปมาเข้าเรื่องของเรา บางทีลูกศิษย์อารมณ์ไม่ดีมาจากไหน สมมุติเขาไปสอบมาแล้วคะแนนไม่น่าจะดี ก็ให้ปล่อยไว้ตรงนั้น ปล่อยสาวน้อยเมื่อกี้ไว้ตรงนั้น ไม่ต้องแบกเอามาตรงนี้ เรื่องเกิดขึ้นมันดับไปตรงนั้น พระพุทธเจ้าบอกเหตุเกิดเมื่อไร ให้ดับที่เหตุ ง่ายขนาดนี้ พระพยอมท่านบอกคนที่อยากจะเลิกบุหรี่ ง่ายจะตายไป แค่อ้าปากมันก็ร่วงไปแล้ว ไม่ต้องไปใช้ยาหรือจิตวิทยา (Psychology) อะไรอ้าปากเลย จบ

ผมเริ่มสนใจมาก เพราะว่ามันเป็นทางลัดมากจริง ๆ ลูกศิษย์ของเราบางคนจะไปสอบ จะไปออดิชันหรือสอบก็ตามหรือออดิชันเข้าวงไหนก็ตาม พรุ่งนี้จะไปสอบ คืนนี้ฉันนอนไม่หลับแล้ว พรุ่งนี้จะรอดไหม คือมันเริ่มมีวิจิกิจฉาก็คือความลังเลสงสัย เล่นดีเท่าที่ควรไหม คนเก่ง ๆ จะมาดูเรา คือคิด ก็จะเล่านิทานให้ฟังอีกเรื่อง หลวงตามีลูกศิษย์อยู่ 2 คน พรุ่งนี้จะมีการทดสอบ ต้องไปเดินข้ามสะพานเล็ก ๆ สะพานเป็นไม้ร้อยคล้ายลูกระนาด จากด้านนี้ไปด้านโน้น ส่วนข้างล่างเป็นเหว มีจระเข้ด้วย ลูกศิษย์นาย ก. นอนแปลงเลย ข้ามไปถ้าพลาดเสร็จแน่ คืนนั้นเขาตกเหวทั้งคืน ภาษาอังกฤษเรียก anticipate คิดไว้ล่วงหน้า นอนตกแล้วตกอีก นอนไม่หลับด้วย เพราะมัวแต่ตกเหว เห็นจระเข้งับขาไปบ้าง ยังไม่เกิด เฉย นาย ข. กินได้นอนหลับ อยู่กับปัจจุบัน คนเมื่อกี้อยู่กับอนาคต จะเป็นยังไงยังไม่รู้ แต่เขาอยู่กับปัจจุบัน เซ็น ก็คืออยู่กับปัจจุบัน เซ็น ก็ไม่มีอะไร ก็อยู่กับปัจจุบัน เรื่องนั้นยังไม่ถึง เขามีเวิร์ดอยู่อัน ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม เขาคมอย่างนี้ น่าเรียนมาก ผม recommend มาก นาย ข. กินได้นอนหลับ วันรุ่งขึ้น นาย ก. ตกไปแล้ว ก็เดิน แล้วไม่ควรจะดูที่จุดหมาย วิธีการก็คือเดินไปทีละก้าว แล้วก็ไปอีกก้าว รู้ว่าจะเดินไปไหน แต่ไม่ต้องเงยหน้าขึ้นมาดู ดูแต่ที่เท้าเรา ทางเถรวาทบอกซ้ายย่างหนอ ขวาย่างหนอ อันนี้อันเดียวกันเลย มาเทียบกันแล้วอันเดียวกัน แต่คนแรกไม่งั้น เมื่อไรจะถึงสักที นั้นก็ไกล นี่ก็สูง ร่างกายก็ไม่ดี ตก ส่วนคนที่

2 อาจารย์สั่งปัจจุบัน ปัจจุบันอยู่ตรงไหน ก้าวเท้าซ้ายไป แล้วทำไง ก้าวเท้าขวา ตาก็อยู่ที่เท้า ไม่ได้ไปอยู่ที่ข้างล่าง ไปทีละก้าว เผลอตัวถึงแล้วเหรอ อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นชีวิตเรา เราทำอย่างนี้ บางทีเราไม่เข้าใจฟังค์ชันของตัวเราเอง การทำงานของจิตใจเรา จิตใจอยากจะพักผ่อนก็พักผ่อน อยู่กับปัจจุบันมันก็จบแค่นั้นเอง จะไปสอบสัมภาษณ์ ก็มันยังไม่ถึง เราแพลนได้ จะพูดว่าอะไรต่าง ๆ ด้วยเหตุผล logic ขั้นตอน จบแล้ว เก็บไว้ในจิตใต้สำนึก เดี๋ยวพรุ่งนี้เขาทำให้เราเอง แต่ถ้าเราไปคิดทั้งคืน ฟุ้งซ่านมาก ไม่ว่าจะเป็นวิชาปฏิบัติหรือวิชาสอนตามคลาส ผมจะเล่านี้ให้เขาฟัง จะมาถามอาจารย์ออก conducting ยากไหม บอกไม่รู้

แล้วมีคนทำได้ไหมคะ?

ทำได้เยอะ ก็มันง่าย มันไม่เห็นมีอะไรเลย

หมายถึงคิดด้วยวิธีการที่อาจารย์สอนเหรอคะ?

ตอนนั้นได้ ตอนจบไปแล้วยังทำหรือเปล่าไม่รู้ บางทีเราปลูกต้นไม้ เช้ามาดู ไม่ออกดอกสักที เย็นก็ไม่ออกดอกสักที เช้าก็ไม่ออก เย็นไม่ออก ฟันทิ้งเลยดีกว่า รำคาญ เราไม่รู้จักหน้าที่ของเรา การออกดอกเป็นเรื่องของต้นไม้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของเรา เราอย่าตัวเราเองเป็นต้นไม้ ถ้าเขาไม่ออกดอก เราก็ต้องมาคิดว่ามันมีระหว่างเหตุกับผลไงฮะ เหตุมันไม่ดี ดินไม่ดีหรือขาดปุ๋ยหรือปุ๋ยมากเกินไป มันขาดน้ำหรือน้ำมากเกินไป เราก็แต่งที่เหตุมัน พอเหตุมันดี ผลมันก็ดี แล้วเหมือนกับต้มน้ำ เสียบปลั๊กแล้วไม่ใช่มันเดือด มันก็ไปของมันเรื่อย ๆ จนได้ 100 เซลเซียสเมื่อไร เขาก็เดือดของเขาเอง แต่เราไม่ต้องไปเดือดแทนน้ำ หลวงพ่อวัดปากน้ำ ท่านดีมากเลย ท่านบอกทำอะไรให้เฝ้าเหตุและสังเกตผล ไม่ต้องไปหวังผล หวังผลคนละอันหวังเดี๋ยวผิดหวัง สร้างเหตุ ไม่ใช่เฝ้าเหตุ สร้างเหตุ สังเกตผล อย่างเมื่อกี้เหตุมันเป็นยังไง น้ำมากน้ำน้อย มีเพลี้ยก็กำจัดเพลี้ย ผลจะออกมาเอง หรือถ้าเราดูหนังสือเข้าใจดี สอบได้ แค่สังเกตผล ไม่ต้องไปหวังสังเกตเฉย ๆ มันต่างกันนะฮะ ไม่งั้นเราเอาตัวของเราเป็นต้นไม้หรือเป็นน้ำเดือดซะเอง อันนี้จะช่วยเราได้ไม่ว่าเราไปสอนที่ไหน ก่อนฝึกสอนผมจะอบรมหมด คือสอนให้อยู่กับปัจจุบัน อดีตก็หมดไปแล้ว อนาคตก็ยังมาไม่ถึง แล้วปัจจุบันมันเป็นอะไร อดีตคือความหมด อนาคตคือความฝัน ปัจจุบันคือน่าจะเป็นความจริง มันไม่ยักใช่ ปัจจุบันคือมายา ฝนมีพี่หรือมีน้องเปล่า

ปัจจุบันฝนเป็นพี่ใช่ไหม แต่ฝนเป็นลูกของคุณพ่อคุณแม่ถูกเปล่า ไปฝึกสอนฝนเป็นอาจารย์ใช่เปล่า ตกลงมันเป็นมายา มันเป็นบทบาทการแสดง ณ วินาทีนั้น มันไม่ใช่ความจริงที่เราจะต้องยึด ผมเป็นทุกอย่าง ปู่ ตา ครู ลูกศิษย์ ผมก็ยังเรียนกับอาจารย์ผมอยู่ ผมมีอาจารย์เป็นพระเป็นฆราวาส เพราะนั้นก็คือมายา เราเล่นไปตามบท เท่านี้เองเลย มันไม่มีอะไรมากกว่านี้ แต่เรายึดเป็นความจริง เราเลยแย่ มันไม่จริงนะฮะ เห็นด้วยไหม ตกลงเป็นอะไรกันแน่ เหมือนสมัยผมอยู่ทหาร ผมเป็นพันเอก ลูกน้องลูกศิษย์ต้อง

ตะเบ๊ะผม ผมเห็นพลเอก ผมต้องรีบตะเบ๊ะเขาก่อน ตกลงคืออะไร what is this เห็นไหมฮะ มันเป็น relative มากเลย เป็นเรื่องของการสัมพัสกันตลอดเวลา เราอย่าไปยึดตรงนี้

นี่เป็นส่วนหนึ่งของการที่ผมเล่าให้ลูกศิษย์ฟังในคลาสหรือตรงนี้ ทุกคนจะนำไปใช้หมด ไม่ว่าจะเป็นวิชาอะไร หรือไม่ว่าจะเป็นส่วนตอนหนึ่งตอนใดของชีวิตเขา เอาไปใช้ได้เลย อีกอันก็คือถ้าลูกศิษย์คนไหนต้องไปออดิชัน (Audition) หรือขึ้นเวที สมมุติขึ้นเวทีคอนเสิร์ต คนก็จะกลัวกันมาก คนก็จะถามผมทำไงดี ผมก็ตอบแบบคลาสสิกตามตำราก่อน ซ้อมให้ดี แล้วก็เล่นเพลงนี้บ่อย ๆ ให้เพื่อนฟังก็ได้ ให้ใครฟังก็ได้ คือให้มีประสบการณ์เล่นเยอะ ๆ ซ้อมดีมันก็ใจขึ้นไปตั้งเยอะ หรือใช้กรรมวิธีทางโยคะก็คือหายใจยาว ๆ อยู่กับลมหายใจ

มีท่าสำหรับโยคะ ผมก็สอนเขาด้วย สอนทั้งคลาส แต่มันสอนได้ไม่หมด ทั้งคลาสมันไม่มีที่นอน สอนได้เป็นบางท่า แต่ใครที่มาเรียนที่ห้องที่ครูศาสตร์ ผมมีห้องส่วนตัว ก็จะนอนแล้วก็ทำให้ดู หรือใครมาเรียนที่บ้านมีห้อง นั่นคือวิธีของโยคะ ช่วยได้มากเลย การที่ผมปีแรกขาสั่นที่ไปประกวด ปีที่ 2 หายสั่น ยังไม่รู้จักเซ็น ใช้เทคนิคของโยคะ ใช้ลมหายใจเดิน ช่วยได้เยอะมาก ช่วยได้จริง ๆ เห็นผลมาก

แต่ตอนหลังมาได้เซ็น ใช้เซ็น คุณไปเล่น เล่นด้วยจิตว่างสิ ท่านพุทธทาสพูดบ่อยมาก ท่านมาทางเซ็น ซะเยอะ ของท่านพุทธทาส ท่านเอาเซ็นมาทำให้ง่ายเข้าไปอีก ของท่านลึกซึ้งมาก คือท่านอ่านสูตรของเว่ยหล่าง และคำสอนของฮวงโป ประโยคหนึ่งตีความเป็นปีก็มี เพราะเขาไม่อธิบาย ถ้าอธิบายไม่ใช่เซ็น เป็นการใช้สมองตีความ แทนที่สำเร็จด้วยจิต ทีนี้ท่านพุทธทาสเอามาเขียนแสดงความคิดเห็นท่านมาแนวนี้เยอะมาก บอกว่าขึ้นไปด้วยจิตว่าง ว่างยังไง ว่างก็ลืมหมดสิ ไม่ลืมหรอก ไม่ว่างสิลืม

ขั้นแรกเลยเอาเซ็น แบบเบาะ ๆ ยังไม่เซ็นลึก ขึ้นไปบนเวทีควรจะเล่นเพลงของใคร สมมุติเล่นเพลงของ โมสาร์ท (Mozart) ถามตัวเองว่า ณ วินาทีนั้นใครเป็นใหญ่ที่สุด มีคนดู มีคนเล่น มีโมสาร์ท โมสาร์ทต้องใหญ่ที่สุด เพราะนั้นคุณเดินเข้าไป สมมุติหนูจะไปเล่นเปียโน หนูก็มีตัวหนูเองเล่นให้โมสาร์ทฟัง มีตัวหนูเองซึ่งซ้อมมาดีแล้ว แล้วเล่นให้โมสาร์ทฟัง ก็เราบูชาท่านด้วยเสียงเพลง เราบูชา (Worship) นั่นคือบูชาท่านบนสวรรค์ เดี๋ยวเล่นให้ฟัง เล่นไปเลย คนดูจะเก่งแค่ไหน จะกี่คน ก็ไม่สำคัญ โมสาร์ทสำคัญที่สุด ตรงนั้นมีแต่ตัวเรากับโมสาร์ท แล้วการที่เราเล่น เท่ากับเราได้ทำบุญ ทำบุญอย่างไร? เพราะว่าเพลงเราซ้อมมาแล้ว เพลงของโมสาร์ทอันนี้เพราะจังเลย เราไม่น่าจะเก็บไว้คนเดียว เผื่อแผ่ให้คนฟัง คุณไม่ได้เล่นเพื่อให้คนมาดูฝนสิ คุณเล่นเก่งนั่นเข้าตัว นั่นคุณ “play to get” อะไรหลายอย่าง แต่ไม่ใช่ “we play to share happiness” หรือ “to give happiness” ถึงตรงนี้แล้วความเป็นตัวตนหายไปตั้งเยอะ จะเล่นผิดสัก 5 ตัวก็ช่างมัน ไม่เป็นไรหรอก เราไม่ได้คุยว่าเราเก่ง คุณก็บอกว่าเพลงนี้มันเพราะจัง เดี๋ยวเล่นให้ฟัง ช่วยกันบูชาโมสาร์ท เห็นไหม ความคิดต่าง ๆ มันต่างกันเยอะ

ต่างกันตั้งเยอะ ไม่ใช่ play เพื่อความสำเร็จ ทีนี้ทำตอนนี้ได้ไปสักพัก ผมบอกครั้งที่ 2 อย่าเอาตัวขึ้นไปเล่นเลย ไม่มีตัวตนแม่แต่คุณ ตั้งแต่เดินบนเวทีแล้ว ไม่มีตัวตนแล้ว มีแต่เพลงของโมสาร์ทกับโมสาร์ท เราก็ไม่มี คนดูก็ไม่มี สื่อกับข้างบนแล้วเล่นเลย นี่ขั้นบรรลุ ในเมื่อไม่มีตัวตน แล้วจะเอาตัวตนที่ไหนมาขาสั่น มันน่าเรียนนะเซ็น มันน่าเอามาใช้ น่าใช้มาก งั้นเราไปเล่นเพื่ออะไร ผมบอกลูกศิษย์ว่าเราอย่าไปเล่นเพื่อความสำเร็จ เราอย่าไปเล่นเพื่อความล้มเหลว เราเล่นเพื่อจะเล่น จบ เราเล่นเพื่อจะให้ไง เล่นไปแล้วเราแชร์กับเขา เล่นให้เขา อาจจะมีผิดบ้างอะไรบ้าง เล่นไป แต่คนเขารู้ เพราะนั้นตรงนี้มันผ่านไปได้เยอะมาก ตอนหลังผมไม่ได้ใช้โยคะ ใช้บ้าง แต่ผมใช้เซ็น ชะเยอะ ตอนขึ้นเวทีผมใช้เซ็น ไม่งั้นต้องหาเสื่อมานอน เขาก็ลำบาก ต้องแบกเสื่อโยคะไป แต่เซ็น ก็นั่งคุยกัน แต่ใจผมเป็นเซ็น ไปแล้ว

หมายความว่าใช้แต่ความคิดอย่างนั้นหรือคะ?

ใช้ความคิด Sudden school บรรลุเดี๋ยวนั้น เราไม่ได้เล่นเพื่อตัวเราเอง คนกลัวผิดไง ตัวตนไง ถ้าหมดตัวตนก็ไม่มีคำว่าครูบาอาจารย์ มีแต่เสียงเพลง เราได้ยินยังไงก็เล่นอย่างนั้น แต่ไม่ใช่ว่าชี้เกียจ เราซ้อมมาดีแล้ว เราจะเล่นดีเหมือนเราเล่นอยู่ที่บ้านคนเดียว บางคนเล่นซ้อมดี พอไปสอบ ตก แต่จริง ๆ สอบไม่ควรจะตก เวลาจะสอบก็คือกรรมการสอบ 5 คน เราเจือจางให้เขาฟัง ทุกคนเขาเป็นนักดนตรีเหมือนเรา เขาต้องชอบแนโมสาร์ท มาฟังด้วยกัน เดี๋ยวหนูเล่นให้ฟัง ทำใจอย่างนี้ จบ แล้วเมื่อเป็นอย่างนี้ ทำใจอย่างนี้ ในเมื่อจิตใจเราไม่เครียดแล้ว มันออกมาดี ความเครียดหรือ tension มันมีอยู่ 2 อย่างคือ เครียดทางใจ mental tension กับ physical กระทำ มันไปด้วยกัน นั่นเครียด นี่ก็ นิ้วบางทีมันไวกว่าที่ควร ควบคุมไม่ได้ นี่เรื่องของเซ็น ก็มีคนถามว่าในฐานะที่เราเป็นศิลปิน ถ้าเราขึ้นไปบนเวทีแล้วก็เล่นไปเลย แสดงว่าเราไม่แคร์คนดูใช่ไหม ไม่ใช่ ถ้าไม่แคร์คนดูก็คือไม่เล่น เล่นอยู่กับบ้าน เพราะแคร์คนดูถึงต้องเล่น แคร์เขา อยากให้เขามีความสุข ถึงต้องเล่นเพื่อจะให้เขามีความสุข เราแคร์เขา ทีนี้ในเมื่อเราแคร์เขาแล้ว เราควรจะอ่านคำวิจารณ์แล้วยอมรับไหม ต้อง แล้วเราต้องทำยังไงทีนี้ เราเล่นซะดีแล้ว เพื่อนบอกเล่นแย่ อันนี้ก็เป็นปัญหา ซึ่งหลาย ๆ คนยังไม่ผ่านตรงนี้ไปได้ เขาจะมีความทุกข์ตลอดชีวิต ถ้าฝั่งเซ็นคลิ๊ก ทำไมชีวิตมันเบา เบาเลยฝน อยากเบาไหม

อย่างไรคะ?

ถ้าเราเล่นแย่ เรารู้ตัวว่าเราเล่นแย่ ด้วยเหตุการณ์อะไรก็แล้วแต่ อาจจะร่างกายไม่ดี อาจจะเหนื่อยมาจากการเดินทาง เมื่อคืนออกที่เมืองนี้ พรุ่งนี้ไปออกที่โน่น เหนื่อย ไม่ไหว ไม่ดีเท่าที่ควร เล่นไม่ดี เราเล่นไม่ดี เขาว่าเราเล่นไม่ดี ในใจต้องขอบคุณเขา เพราะว่าเขาชี้ทางสอนให้เรา เราควรจะทำไงขอบคุณเขาในใจเลย เขาพูดความจริงกับเรา เขาหวังดีกับเรา เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำคือรีบเข้าไปในห้องซ้อมซ้อมหนักกว่าเก่าให้มันดี เพราะมันไม่ดี เราก็เห็นด้วย เขาก็เห็นด้วย แล้วเขาซื่อสัตย์ เขาซื่อสัตย์กับ

เรา แต่ถ้าเราเล่นไม่ดี แต่เขาว่าเราเล่นดี เขาเอ็นดูเรา เขาเมตตาเรา เพราะนั้นเราต้องเล่นดีที่เขาสนับสนุนเรา ต้องดีให้สมกับที่เขาว่าเราดี ทำอย่างไร ก้เข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่า จะได้เล่นดี เขาจะได้ไม่ผิดหวังคราวหน้า เขาอุตส่าห์ให้กำลังใจขนาดนี้แล้ว เมื่อกี้เราเล่นแย่ใช่ไหม ทีนี้เราเล่นดี เขาว่าเราเล่นแย่ สิ่งที่ควรจะทำ ก็ต้องขอบคุณเขาอีก แสดงว่าเขาเอาเราไปเปรียบเทียบกับมือชั้นยอดของโลก เพราะนั้นนี่คือการกระตุ้นเรา ยังดีไม่พอนะ ในความคิดของเขา เราเล่นดีแล้ว ไม่ใช่แย่ แต่ดีไม่พอ ทำอย่างไร ก็ขอบคุณแล้วเข้าห้องซ้อมให้หนักกว่าเก่าอีก ดีอย่างที่เขาว่าดีขนาดนี้เลย ทีนี้เราเล่นดี เขาว่าดี ก็ต้องขอบคุณเขาแต่อันตรายมากเลย ขี่หลังเสือแล้วลงไม่ได้ ต้องซ้อมให้ดีกว่าเก่า เดี๋ยวคราวหน้าดีแตก ตกลงเข้าห้องซ้อมลูกเดียว แต่ด้วยคนละเรื่อง ตกลงไม่มีอะไรจะต้องนอนไม่หลับหรือเคียดแค้นต่อคนนั้นเลย ไม่ว่าจะเบอร์ 1 2 3 4 เราได้อย่างเดียวฝน ถูกไหม ได้อย่างเดียวเลยนะ

แล้วเราก็วิจารณ์ตัวเอง เราบกพร่องตรงไหน แก้ยังไง วันนั้นเราพลาดตรงนี้จริง ๆ น่าจะแก้ตัวนี้คนที่บอกว่าเราเล่นไม่ดี จะขอบคุณมากถ้าชี้ให้ดูว่าจุดไหน แต่ถ้ามันไม่จริงก็ดูประเด็นต่อไป แค่นี้ คิดแบบเซ็น จบแค่นี้

ก็คืออยู่กับปัจจุบันจริง ๆ อย่างนั้นใช่มั้ยคะ?

เราก็ดูคำวิจารณ์ นำคำวิจารณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ถ้าดียังไม่จริง ทำให้มันดีจริง ถ้ามันดีแล้ว ดีขึ้นไปอีก เรามีแต่ความก้าวหน้า บางคนกินไม่ได้นอนไม่หลับกับบทวิจารณ์ แล้วยิ่งถ้าเป็นเครื่องสาย อาจารย์ที่สอนบาคผมทุกท่านบอกว่าถ้าคุณเล่นบาค (Bach) ด้วยเครื่องสายคืนไหน คืนนั้นคุณต้องได้คนที่ชมและคนที่ติ ชอบและไม่ชอบ เล่นบาค กลาง ๆ ไม่มี ต้องแบ่งเป็น 2 ฝ่ายแน่นอน ต้องทำใจไว้หนังสือพิมพ์ 2 ฉบับ อาจจะบวกอันหนึ่งลบอันหนึ่ง ซึ่งอันนี้เราทำใจไว้แล้ว ถ้าเล่นบาคต้องเป็นอย่างนั้น

ก็ยังเล่นอยู่ด้วย แต่คือทำดีที่สุดแล้ว ประมาณนั้นใช่ไหมคะ?

คือการ invitation บาค ท่านเขียนไว้ 300 ปีแล้ว แล้วสืบทอดลงมาสายหนึ่ง อีกสายหนึ่งมาทางโน้น สายโรแมนติกก็จะมาทางโน้น สายหนึ่งก็เพียวลิส เล่นบาคต้องงี้ อยู่ในกรอบตรงนี้เลย อีกสายหนึ่งก็บาคก็คือคนเราธรรมดาต้องมีอารมณ์มีอะไรต่าง ๆ แล้วแต่เราจะเลือกฝ่ายไหน 2 ฝ่ายเขาก็แยกกันชัดเจนมาก สายต่าง ๆ ไม่มี เราก็เตรียมใจไว้ให้ ไม่ว่าจะเป็นสอนในคลาส จะไปเผชิญอะไร หรือจะไปออกคอนเสิร์ต หรือจะไปออดิชันหรือจะไปสอบสัมภาษณ์อะไร มันอยู่ตรงนี้ เซ็น คือความไม่มีตัวตนซะอย่าง คำว่าจิตว่าง มันว่างจากอะไร มันว่างจากตัวตน ไม่ใช่ว่างจากเคยเรียนอะไรไว้ ลืมหมดเลย มันไม่ใช่ว่างอย่างนั้น ว่างจากความเป็นตัวตน อาจารย์ชูชาติไม่เก่งนะ ถ้าเราคิดงั้น ศิลปะขณะนั้นไม่บริสุทธิ์แล้ว เจือด้วยความเป็นตัวตน ต้องไม่มี มันก็จบตรงนี้ จบง่าย ๆ งี้

ไม่ว่าจะเอาไปสอนเด็ก คือมันใช้ได้ ถูกไหมคะ ถ้าในกรณีถามเป็นครูดนตรี มันใช้ได้ทุกกรณี ไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปิน ไม่จำเป็นต้องใช้ในฐานะศิลปินใช่ไหมคะ?

ใช้ได้ทุก นักมวยปล้ำคนหนึ่ง เขาเก่งมาก เขาเก่งนอกเวที แต่เวลาขึ้นไปบนเวทีเขาปอด แม่แต่คู่ต่อสู้ซึ่งไม่เก่งเท่าไร เขายังแพ้เลย พยายามฟิตกล้ามให้ตัวใหญ่ กล้ามปึ๊ก นั่นคือ approach ด้วย psychical ด้วยกายภาพ ไม่สำเร็จ ไปหาหลวงตา บอกเดี๋ยวคืนนี้มาหาหลวงตา นั่งสมาธิ เซ็น ก็คือฌาน เห็นตัวเองเป็นคลื่นลูกใหญ่ เธอเป็นคลื่นอย่างเดียว ไม่ต้องคิดอะไรมาก คือคิดเห็นตัวเองเป็นคลื่นพัดออกไป เจออะไรพังทลายหมด นายคนนี้ก็นั่ง เป็นคลื่นยักษ์เลยนะ คืนนั้นเขานั่ง เขากลายเป็นคลื่น พอจะขึ้นเวที หลวงตาบอกต่อไปนี้เธอต้องมีชื่อว่านายคลื่นลูกใหญ่ พอขึ้นเวทีก็เอาคลื่นตัวนี้เข้าไปหาคู่ต่อสู้ ตั้งแต่นั้นไม่เคยแพ้ใครเลย ใช้ในอะไรก็ได้ฮะ ในชีวิตประจำวันก็ได้ฮะ

แล้วในกรณีที่เป็นเด็ก ที่อาจารย์เกริ่นว่าถ้าจะไปสอบ ไปสอนสาธิต อาจารย์มีเกร็ดหรือมีนิทานไหนเป็นตัวอย่างไหมคะ ที่ทำให้เขารู้สึกเหมือนกรณีนักมวยปล้ำนะค่ะ?

ผมไม่สามารถจะพูดตรงนี้ได้ ถึงสะพานแล้วค่อยข้าม เด็กกลุ่มไหนทำอย่างไร ต้องไปแก้ปัญหาตอนนั้นด้วย เรากำหนด (Formulate) มันไม่ได้ เซ็นจะค่อนข้างยืดหยุ่น (Flexible) มาก

ถ้าเปรียบเทียบเซ็น กับเถรวาทล่ะคะ?

เซ็น ก็คือมหานิกาย มหายาน

คือหมายถึงเมื่อมาเทียบกับการใช้ในดนตรีอย่างไรได้บ้างไหมคะ?

เซ็น คือมหายาน แล้วทำไมผมต้องเน้นตรงนี้ เพราะว่ามหายาน ไม่ว่าจะเป็นจากทิเบต, จากญี่ปุ่น , จากจีน แม้ว่าจะไม่ใช่เซ็น เขายังต้องเรียนดนตรีอยู่ เขาบอกว่าดนตรีมันเป็นวิธีฝึกสมาธิ เขาจะฝึกสมาธิด้วยดนตรี ทีนี้เคยถามอาจารย์จีนทั้งหลาย ทิเบตเรียนดนตรีหนักมา เป็นหลักสูตรใหญ่ แล้วมันไม่ได้เป็นการขัดขวางการไปนิพพาน เขาบอกว่า อันนี้ของเซ็น เลย ถ้าคุณชี้ไปที่ดวงจันทร์ นิ้วชี้ไม่ได้เป็นดวงจันทร์ซะเอง ดวงจันทร์อยู่ตรงโน้นอยู่ แต่นิ้วชี้ไม่ได้เป็นดวงจันทร์ เป็นไกด์ เพราะนั้นดนตรีเป็นไกด์ชี้ไปสู่จุดนั้น ก็คือแดนสุขาวดีของเขา เพราะนั้นดนตรีที่ของเขาเล่น มันเป็นดนตรีที่กลั่นกรองแล้วที่บริสุทธิ์ของเด็ก ๆ เช่น เพลงแม่กล่อมลูก งั้นก็แย่สิฮะ ดนตรีสำหรับกล่อมเด็กบริสุทธิ์จะตายไป หรือดนตรีเวลาสวดมนต์ ไปฟังพระจีนสวดเพราะมาก กล่อมจิตใจ มันไม่ได้เป็นดนตรีที่เต้นยึกยักที่เราเห็นกันบ่อย ๆ เนื้อร้องก็ดี เนื้อร้องธรรมะ มันเป็นการกล่อมเกลาจิตใจ ทางมหายานเขาใช้ตรงนี้ เขาใช้ดนตรีให้เป็นประโยชน์ตรงนี้ สวดมนต์ต้องตีก๊อก ๆ ให้จังหวะ (Rhythm) ของเราศีล 5 โอเค พอศีล 8 เล่นดนตรีไม่ได้แล้ว จบ ตรงนี้ต่างกันเยอะเลย ถ้าคนไปปฏิบัติธรรม ถ้าเป็นศีล 8 ดนตรีเลิกกันแล้ว แต่ของเขาปฏิบัติดนตรีได้ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงบรรลุ ตลอดเส้นทางใช้ดนตรีตลอด เพราะนั้นมันก็คงเทียบกันไม่ได้ตั้งแต่ต้นแล้ว แต่

ผมสังเกตว่าเดี๋ยวนี้มีวัดหลายวัดก็ใช้ดนตรี ใส่เนื้อร้องธรรมะ เพลงธรรมะ เริ่มจะกว้างขึ้น มีข้อแม้ว่าเป็นเนื้อธรรมะ ไม่ได้ส่งเสริมกิเลส ถ้าไปสอนเด็กก็อาจจะแต่งเพลง ผมอาจจะผิดนะ อาจจะแต่งเพลงสำหรับเด็ก เป็นเพลงศีล 5 เป็นเพลงอะไรก็แล้วแต่ เมตตาหรือรักพ่อแม่ กตัญญู มงคล 38 มาแต่งก็ได้สักข้อหนึ่ง 38 เพลง ฝนลองทำดูก็ได้ ถ้าทำได้น่าทำ

ก็คือต้องรู้จักการประยุกต์ในการสอนใช่ไหมคะ?

ใช่

อาจารย์รู้จักเซ็น ตอนประมาณ

รู้จักมาตั้งแต่อยู่เมืองนอก อายุประมาณ 25, 26 แต่ว่าไม่ได้เอามาใช้งาน อ่านเฉย ๆ เอามาใช้งานกลับมาเมืองแล้ว ประมาณสัก 10 ปี กลับมาเรียน ประมาณอายุ 38 ถึงเอามาใช้ ตอนนั้นยังอ่านอยู่

สุดท้ายอาจารย์มีอะไรฝากไหมคะ?

ถ้าใครสนใจทางเซ็น ให้อ่านหนังสือเล่มเล็ก ๆ ชื่อ “นิทานเซ็น” ถ้าใครจะขยันอ่านเล่มใหญ่หน่อย ชื่อว่า “ศิษย์โง่ไปเรียนเซ็น” แล้วถ้าใครจะดื่มด่ำจริง ๆ มีเวลาจริง ๆ อ่าน Lifetime?? เลย เล่มนี้ก็คือคำสอนของเหว่ยหล่าง และสูตรของฮวงโป เหว่ยหล่างท่านเป็นพระสังฆราชของเซ็น ท่านนั่งสมาธิมรณภาพ แล้วร่างกายไม่เน่าเปื่อย เดี๋ยวนี้ยังอยู่ แต่ผมจำไม่ได้อยู่ที่เมืองไหน จีนมีอะไรแปลก ๆ เยอะ น่าศึกษามากทางมหายาน

****